kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

SAYI: 28 TEMMUZ 1997 100.000 TL. (KDV DAHİL)

ERKEKLİK TELEVOLE'DEN ÖĞRENİLİR

ÖZEL BİR ÜVEY BABA

.....

dört liseli kız anlatıyor

HAP, ESRAR, EROİN

.....

sertab erener

BU KADAR DA DEĞİŞİLMEZ Kİ!

Merhaba,

Geçtiğimiz 8 Mart'ta Şişli Abide-i Hürriyet Meydam'nda gerçekleştirilen ve dergimizin de düzenleyicileri arasında bulunduğu "Artık Örgütlü!" mitinginin tertip komitesine ve knşmacılarına Şişli Cumhuriyet Savcılığınca, 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasasına muhalefetten dava açıldı. İlk duruşma 30 Haziran günü saat 14.00'te Şişli Adliyesi'nde yapılacak. Son yılların en görkemli ve geniş katılımlı kadın eylemi olan "Artık Örgütlü" mitingini politik olarak savunmaya kararlıyız. Geçtiğimiz ay seçimler nedeniyle Cezayir gündemin sürekli bir parçasını oluşturdu. Kapak sayfalarımızda görüşlerine yer verdiğimiz iki kadın, Halide Mesudi ve Louisa Hannoun, parlamentoya girmeyi başaran 12 kadının arasında yer aldılar. Bu sayımızın kapak sayfalarını ise erkek magazinine, çeşit çeşit Televolelere ayırdık. "Erkek magazininden kadınlara ne?" demeyin. Orada da kullanılan, çeşitli kategorilere bölünen, tüketime sunulan yine kadınlar. Üstelik Televoleler erkeklere yeni bir "erkeklik" öğretiyorlar; eskisinden iyi olup olmadığına siz karar verin!

Madde bağımlılığına daha önceki sayılarımızdan birinde, kadınların bunu nasıl yaşadıklarını sorgulayarak yer vermiştik. Bu sayımızın orta sayfası, madde kullanan genç kızların tanıklıklarına ayrıldı. Bu tanıklıklar, olayın değişik boyutlarım ciddi bir biçimde ve basmakalıp yaklaşımların dışına çıkarak düşünmeye sevkedecek nitelikte. Orta Sayfa'yı izleyen yazı bu açıdan çok önemli.

Yaz geldi, önümüzde birçok festival var. Dergimizin daha fazla okuyucuya ulaşabilmesi için kendi beldenizde düzenlenen ya da gitmeyi düşündüğünüz bir festivalde *Pazartesi*'yi tanıtmak, satmak istemez misiniz? Ya da bunu bizim sağlayabilmemiz için önerileriniz var mı? Varsa bizi arayın, eski sayılarımızı, afişlerimizi size ulaştıralım. Yazın genellikle *Pazartesi*'ye tatil yörelerinde talep artıyor, tabii satışlar da.

Ama derginin bulunamaması ya da yeterince bulundurulmaması gibi sorunlar da yaşanabiliyor. Böyle bir sorunla karşılaştığınızda bizi haberdar ederseniz çok seviniriz.

Ağustos'ta görüşmek üzere.

kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

Futbolcular, "Televole gölgemiz oldu artık" diyorlar gülerek. Doğru, futbolumuz ne ise, gölgesi de o işte: Bitmez tükenmez geyikleri, sonu gelmez cıvıklıklarıyla rating uğruna giderek erkekleşen Televoleler, gerçek Televoleler, en gerçek Televoleler..

en "erkek" televole

• Yönetmen Tülin Sertöz'ün TRT'de yaptığı "Adem ile Havva'dan Günümüze: Kadın ile Erkek" belgeselini 6 Temmuz Pazar günü saat 14:00'te Ankara Büro'da izleyeceğiz.

• Gözaltında tecavüze uğrayan Zeynep Avcı'nın duruşması 2 Temmuz saat: 10.00'da Beşiktaş DGM'de.

Geçen yaz Türkiye Milli Futbol Takımı, İngiltere'nin evsahipliği yaptığı Avrupa Futbol Şampiyonası'ndaki ilk maçını Hırvatistan'la oynamıştı. Maçtan bir önceki gece İngiliz televizyonu ITV'de ünlü teknik direktörlerden biri (Alex Ferguson olabilir), önde gelen futbolcularım da tanıtarak uzun uzun Hırvat takımına ilişkin yorumlarını aktarmış, ardından programın sunucusu söyleşinin sonuna yaklaşıldığını sezdiren bir çabuklukla Türk takımı hakkında ne düşündüğünü sormuştu. Yorumcu bir an duraksayıp hafif yüzünü buruşturarak Türk takımının tek tek iyi futbolculardan oluştuğunu, ancak takımda "eksik kalan bir şey" olduğunu söylemiş ve Hırvatistan karşısında milli takımımıza şans tanımadığını belirtmişti. İki parmağını birbirine sürterek bulmaya, ifade etmeye çalıştığı bir şey eksikti, ama ne olduğunu o da bilemiyordu.

Ertesi gün Nottingham'da Türkiye, son dakikalarda yediği bir golle Hırvatistan'a yenildi. Ve söz konusu eksiklik her ne idiyse, milli takımımızı İngiltere'den tek gol atamadan üç yenilgiyle memleketimize geri yolladı. Beşiktaş'lı Alpay, ilk maçta gole koşan Hırvat oyuncu Vlaoviç'i düşürmediği için şampiyonanın "fair play" ödülüne layık görüldü ama bu arada kıyamet de koptu tabii. Futbol dünyası, Alpay'ın doğru davrandığını savunanlarla, gerzek olduğunu düşünenler şeklinde ikiye bölündü. Spor basınımızda bir konu ne kadar ciddiyetle tartışılabiliyorsa o kadar tartışıldı ve en nihayetinde sıkı bir geyiğe dönüştü. O günlerde "Alpav Vlaoviç'i düşürmeli miydi, düşürmemeli miydi?" geyiğine en gerçekçi yaklaşımı, "Alpay burda taş gibi Cansel'i düşürmüş, ne düşürecek orada elin adamını!" diyen bir arkadaşımın getirdiğinden bugün artık eminim. Zira bugün Alpay'ın "Cansel'i düşürmüş" olması, kendi kariyerinde belirleyici rol oynamakla kalmıyor, futbol gündemimizi en çok işgal eden konulardan biri olmayı da sürdürüyor.

Alpay-Cansel çifti, Televole, gerçek Televole, en gerçek Televole, Süper Frikik, Süper Manşet gibi spor magazin programlarının her hafta değişmez konukları. Mesela biliyorsunuz ki, şu sıralar İzmir'de tatil yapıyorlar, Konak Meydanı nda kuşlara yem atıyorlar, Cansel'in karnı burnunda ve milli takımın malzemecisi İbrahim, Alpay'a "Bu kadar güzel yarin olursa hayat epey zorlaşır," yollu türküler çığırıyor. Şimdi futbol gündemimiz bu mu diyebilirsiniz... Evet, ne yazık ki bu.

Bu ve bunun gibi daha neler neler!

Hepsi ama hepsi az sonra!

Mankenlerin hali içler acısı. Öncelikle bütün Televole ve türevlerinin en verimli malzemeleri onlar. Her programda dört büyüklerden birinin ilk onbirini saydıracak bir manken bulunuyor mutlaka. Oysa bu anketler futbolculara ajans kataloglarının ilk onbirini sormak şeklinde yapılsa daha başarılı sonuçlar elde edilebilir.

En "erkek" Tel

"Orospu" Cansel, evinin kadını oluyor

Alpay-Cansel çiftinin özel hayatlarının kapılarını taklidinden en gerçeğine, hiçbirini kırıp gücendirmeden her türlü Televole'ye açmaları boşuna değil. Yar "manken" gibi güzel olunca bir futbolcu için hayat hakikaten zorlaşıyor: Alpay ve Cansel, bırakın kameralar önünde salınmayı herkesten gizlice evlenmiş ve işlerini biraz olsun kolaylaştırır umuduyla bunu her şey olup bittikten sonra ilan etmişlerdi. Yine de kurtulamadılar. Beşiktaş'ın Fenerbahçe ve Galatasaray'la oynadığı maçlarda rakip taraftarlar yıldırıcı tezahüratlarına, "Orospu Cansel"i de eklediler. Alpay, rakip takımların başkanlarından taraftarlarını uyarmalarını istedi.

1996-97 futbol sezonu bitip transfer dönemi başladığında Alpay'ın yurtdışından gelecek tekliflere daha sıcak baktığı anlaşıldı. Ancak kulübü Beşiktaş onun için 800 milyar gibi yüksek bir bonservis bedeli istiyordu. "Psikolojik olarak yıprandığını" söylüyordu Alpay ve belli ki karısını alıp mankenlerin orospudan sayılmadığı ülkelerde top koşturmayı tercih ediyordu: "Daha rahat ederim diye düşünüyordum." İzmir'de tatil yaptıkları dönemde, -artık bu çift hep biraz yalnızlığa mahkûm- Alpay bir yandan da takımıyla görüşmelerini sürdürdü ve sonunda yönetim iki yıl için 280 milyarla birlikte "onu ve ailesini rahat ettirme sözü" vererek Alpay'ın "yuvada" kalmasını sağladı. Şimdi geçmişe sünger çekiliyor ve Alpay-Cansel çifti doğum için gün sayarken erkek futbol dünyasının kameraları tarafından kutsanıyorlar. Ne mutlu onlara! İzmir'in

Alpay ve Cansel Televolelerin vazgeçilmez malzemesi.

sokaklarında elele dolaşıyorlar ve milli takım malzemecisi İbrahim çığırıyor: "Dünya tersine dönse senden vazgeçmem."

Televole kadınları

Çok sancılı da olsa, eski manken Cansel Ozzengin neyse ki spor magazin programlarının onayıyla yatılacak kadınlıktan evlenilecek kadınlığa terfi etti. Fakat diğer mankenlerin hali içler acısı. Öncelikle bütün Televole ve türevlerinin en verimli malzemeleri onlar. Her programda dört büyüklerden birinin ilk onbirini saydıracak bir manken bulunuyor mutlaka. Oysa bu anketler futbolculara ajans kataloglarının ilk onbirini sormak şeklinde yapılsa daha başarılı sonuçlar elde edilebilir. Neyse, kameralar onlara mutlaka defile öncelerinde ya da sonralarında "rastlıyorlar" veya zaten onlar sporla çok içli dışlı olduklarından spor salonlarında kolayca yakalanıveriyorlar. Her biri "aletleri ustalıkla kullanan" ve özellikle "yer hareketlerinde çok başarılı" bu kadınlara "gündeme" ilişkin sorular yöneltiyorlar. Televole sunucusunun böyle bir anonsu yaparken dilinin sürçmesi hiç şaşırtıcı değil. çünkü bunlar "futbol sohbeti"nden ziyade "sutbol fohbeti"ni andırıyor gerçekten de: Sergen kepçe kulaklarına rağmen yakışıklı mı, Boliç'in nişanlısı güzel mi, yoksa ona esmer yerine bir sarışın daha iyi gitmez miydi, Rıdvan'a yazık oldu mu, Galatasaraylılar saçlarını kazıtsın mı, güzel oluyor mu vs... Bu arada havuzlara girip çıkan, sallanıp yuvarlanan mankenlerin bedenleri Televole izleyicilerinin gönlünü ferahlatacak kadar çok sergileniyor. Şöhret peşindeki yeni mankenlerin tabii bütün bu sorulara verilecek cevapları

evole

var, arada hangi futbolcunun onları telefonla arayıp "Seni beğeniyom ha ona göre" dediğini de çıtlatıyorlar. Fakat podyumlardan elde ettiği gelirlerin yüzde beşini kadını sığınma evlerine bağışlama kararı almak gibi duyarlılıklar geliştirebilen yılların Merve İldeniz'inin de bu "muhabbetlere gelmesi" ilginç. Fanatik Galatasaraylı olduğunu yeni öğrendiğimiz İldeniz, en "erkek" Televole kamereları önünde bikinili haliyle "Ali Şen başkan, Fenerbahçe şampuan heey" deyip ellerini çırpıştırmak suretiyle Bodrum iskelelerinde Ali Şen'in jet-ski'sinin ardından koştuktan sonra, gelirlerinin tamamım kadın sığınma evlerine harcasa ne yazar, bunu hiç düşünüyor mu?

Ya Şebnem Dönmez? Marilyn Monroe kılığında dudaklarını büzüştüre büzüştüre Hıncal Uluç "babasına", "Cos my heart belongs to daddy, dada da dada da da" şarkısını söylediğinde, Hıncal babası işkembeden attığı kahkahayla yanağına bir öpücük kondurduğunda, yani ne olmuş oluyor? Elinde içkisi, bir tek bu zevki eksik kalmış Hıncal Uluç'a şarkı söylemek için yerinden kalkmaya değiyor mu? Bu küçük gösteriyle güzel bir kompozisyon çizdiklerine ikisinin de inandığını, Hıncal Uluç'un Şebnem Dönmez'i öptükten sonra Televole muhabirine dönüp (herşeyin kıvamını bilir, usta) "Burada kes artık" demesinden anlıyoruz. Bu gösteri ancak orada kesilmezse çirkinleşecek, yoksa pek güzel.

Televoleler'in bir de evlenilecek kadınları var. Bunlar fut-

futbol, magazin, televole

az televizyon seyredebiliyorum. bazen de evde açık olduğu halde seyretmediğim oluyor. ve bazen bana öyle geliyor ki televizyonda sürekli olarak bir televole oynuyor. oynuyor diyorum, çünkü televole(ler) öyle bir program ki devamlı oynanıyor: ve oynanan futbol dışında bir şey.

evet, bütün magazin programlarında bir tür tahammül edilmez cıvıklık var; seren serengil'e emrah'la ilgili sorlar soran kenan erçetingöz'ü tahayyül edin. soruyor, soruyor, sizin adınızı vererek soruyor, "seren'cim, izleyicilerimiz merak ediyorlar, aynı firmanın sanatçısı olmanız dışında bir şey..." konu sürekli eğlence sektöründen insanların aşk meşk meseleleri ve hepsi gizli yapıyor bu işleri. bunda anlamayacak bir şey yok, ben de ünlü olsam mahrem konularım aykut ışıklar a açmak istemem. ama magazin programlarının tek kötü yanı başkalarının özel hayatına sizin adınıza burun sokulmasından kaynaklanan malıçubiyet değil. magazin programlarını seyredince insan günde iki defa gibi yüksek bir dozda bu programlardan seyretse aşktan romanstan falan bir süre kesilir gibi bir his oluşuyor bende. yani onların yaptıklarından ben yapıyor olamam gibi bir fikir.

televolelerde ise daha ağır bir durum var

ben futbola tamamen uzak olarak tanımlayamam kendimi. beşiktaşlıyım. beşiktaş on birini, başka takımların ünlü futbolcularını genelde bilirim. beşiktaş'ın önemli maçlarını seyrederim, ligin durumundan bihaber değilimdir. spor programı çıkınca televizyon kapatmam. ama televole'de başka bir şey var. televole'de gösterilen futbolda da bir başkalık var. bizim kuşağımız, efendi, politik görüş sahibi, isyan etmesini bilen metin kurt'la futbolcuları tamdı. aradaki yasin-gökmen kardeşler "kızların sevgilisi" rolünü daha "ağır" taşıyorlardı. sonraki metin-ali-feyyaz ekolü, efendi, konuşmayı bilen, beğenilen bir erkeğin özel hayatı denen şeyin zamparalıkla aynı şey olmadığının farkında olan bir kuşaktı. ama şimdinin televole çocukları, sergenler, hakan şükürler filan bu toprakların kültüründe erkeklik diye bilinen şeyin bir nebze olsun olumlu olabilecek bütün yanlarını inkâr etmek üzere programlanmış gibiler. ve onların aracılığıyla bütün izleyenlere erkeklik öğretiliyor.

erkeklere magazin

kadınlar kadınlığı diğer kadınlardan öğrenirler; bir de magazinden. kadınlık derken, biyolojik bir varoluştan değil, bize biçilen rolden bahsediyorum muhakkak ki. süslenmeyi, anneliği, aşkı, yemek pişirmeyi annemizden, ablamızdan, kadın arkadaşlarımızdan öğreniriz. hele şimdilerde bolca üretilen magazin de buna katkıda bulunur. belki de annemizle konuşamayacağımız şeyleri, arkadaşlarımızla dile dökemeyeceğimiz konuları magazin tartıştırır bize. erkek nasıl elde tutulur, sarı saç mı çekici siyah mı, sizi terk edecek gibiyse bu nasıl anlaşılır? ama bu konuların böylece doğrudan ele alınmasına da gerek yok. ajda pekkan'ın bilmem kaç kocayı nasıl alıp alıp boşadığının hikâyesi bu konudaki "teorik" bir yazı kadar etkilidir. aynı şekilde, seda sayan'ı kocası aldatınca, hepimiz için bu işin güzellikle alakası olmadığı, her kadının başına gelebileceği dersini çıkarmak kolay olmuştu.

işte televole de erkeklere böyle bir erkeklik dersi veriyor; en çirkin, en hâkim, en cıvık biçimiyle. kadınlar ikiye ayrılır diyor, bazılarıyla evlenilir, çocuğunun anası edilir, bazıları herkesin malıdır. onlara hepimiz dokunabiliriz, hepimiz onların hakkında istediğimizi düşünüp istediğimizi talep edebiliriz. onların önünde açık saçık şakalar yapılır, hep birlikte gülünür, bunlar evlerimizden ırak şakalardır. sonra biz erkekler, eşşek kadar olduğumuzda bile, çocuklar gibi eşeklik etme hakkına sahibizdir. bu dünyanın eğlencesi bizim, dünyamızın eğlenceliği kadınlar. televole aracılığıyla ekranlarımızdan evlerimizin içine kusulan bir ideoloji bu erkek egemen ideoloji demeye bile dilim varmıyor, onun en bayağı bir biçimi. bu erkekliğe, bu erkeklere daha ne kadar tahammül edeceğiz? midemiz daha ne kadarını kaldıracak? bu kadınlar bu oyunun daha ne kadar parçası olacak?

ayşe düzkan

bolcuların, teknik adamların, programa konuk olan farklı camialardan erkeklerin eşleri. Kameralarla pek barışıklar, kocalarını kameralar eşliğinde askere gönderiyorlar, kameralar önünde maaile tatil yapıyorlar, doğurdukları çocuklar da kuvöze konar konmaz Televole kameralarıyla tanışıyor. Önemliler, çünkü bir futbolcunun başarısı düzenli aile hayatından geçer. Sorumlulukları kocalarının gözünü dışarda bırakmayacak kadar güzel ve becerikli olmak (Tanju'nun karısı Aysun'un başına gelenler hepsine ders olsun), okumak, meslek sahibi olmak gibi şeyleri kocalarına hizmet etmekten daha üstün tutmamak, hatta akıllarına bile getirmemek (Hakan Şükür'ün eski karısının akibetini hiç unutmasınlar), tüm bu yaptıklarına rağmen kocaları onları aldatırsa yine de sineye çekmek (Herkes Seda Sayan olamaz, boşuna heveslenmesinler). Geçenlerde Haydar Dümen'in de bu programlardan birinde vurguladığı gibi, maçlardan iki gün önce cinsel ilişkiyi kesmeye dikkat etsinler, ötesini düşünmesinler.

Fırat, Merve İdeniz, Sergen, Hakan ve daha neler neler, hepsi az sonra...

Şu Fırat'ın suyu çıkar

Televole ve türevleri sözde spor magazinidir ama programdan bütün laf salatalarını çıkarır ve yalnızca çalman şarkıları, gösterilen klipleri bırakırsanız ortaya bambaşka bir program çıkar: Top of the pops. Geriye kalan, en çok satan 45'likler listesidir adeta; İbrahim Tathses'in söylediği "Fırat"tan "Ayşe"nin Türkçe ve Fransızca versiyonlarına , "Senin için ağladığım yalan mı"dan günün hit techno parçalarına uzanan karma bir listedir bu. Ve mutlaka bir punduna getirilip içeriğe uydurulup çalınır.

Bunun en kolay yolu, futbolculara en sevdiği şarkının ne olduğunu sormaktır. Biraz daha saksı işletmek gereken yolu ise, futbolcuların o günkü durumlarına uygun (*Fırtınalar*'da oynayan Sanem'le Vedat'ın durumu için "Fırtınalar koparsa kopsun", Rıdvan için "Gamsız, vicdansız, ben sensiz ne yaparım şimdi?" vs.) hemen bir şarkı ithaf etmektir. Zaten çalgıya çengiye hepten meraklı futbolcular kendiliklerinden de şarkı söylerler, ki en kralını aynı zamanda gol kralı olan Hakan Şükür yapar. Şu aralar Televole listesinin bir numaralı şarkısı "Fırat". Bunu yeniden yeniden çalabilmek için önce futbolcuları türkü söylerken görüntülüyorlar, sonra, "Futbolcular ünlü türkücü İbrahim Tathses'e taş çıkardı" deyip Fırat'ın klibine giriyorlar. Ne yapalım, önemli değil, biz de bisikletle gelmiştik zaten.

Bir de formül tersten işletilip gündemdeki sanatçılara, önce klibi gösterildikten sonra tuttuğu takım sorulur, sonra bir de canlı şarkı söyletilir. Bu görüntülere bakılırsa bütün sanatçılar futbolla yakından ilgilidirler, hepsinin bu konularda söyleyecek bir şeyleri vardır. Mahsun Kırmızıgül çalgıcı ekibini toplayıp Galatasaray için tepine tepine, "Cimbom'uma sevdalıyım" şarkısını söyler, ama hangi takımın hangi yabancı kupada mücadele edeceği sorulduğunda Şampiyonlar Ligi'ne, ligi şampiyonlukla bitiren kendi takımını değil de, üçüncü olduğu için şansım kaybetmiş Fenerbahçe'yi gönderir. İbrahim Tatlıses Rüştü'nün düğününde üzerinde Fenerbahçe formasıyla saatlerce program yapar ve Televoleciler'e göre "Fırat"ı en içli burada söyler, ama iki hafta sonra Televole'de hayretler içinde "Rüştü evlendi mi?" diye sorabilir. Televoleler'de yavşaklık diz boyu, muhabbetler vıcık vıcıktır.

Okocha da poz etti, önce dövdüğü gazetecilere sonra eşsanlısı Nkechi'ye poz verdi.

Şevki Yılmaz ve Televole

Siyasetçilere hakaretler yağdırdığı video kasetler gün ışığına çıkınca Şevki Yılmaz, "Hani Televole'de filan da yapıyorlar ya" benzetmesiyle, kendini bunların basit birer montajdan ibaret olduğunu söyleyerek savundu. Televole bu fırsatı kaçırır mı, "Şevki Yılmaz'ın Televole'de ne işi var demeyin" diyerek bu görüntülerin hepsini yeniden verdi. Şöyle bir düşündüm; Televole'de ne görürsem, "Bunun burada ne işi var?" diye düşünüp şaşırırım, Allah sizi inandırsın, aklıma hiçbir şey gelmedi. Hele hele Televole ile Şevki Yılmaz, anlayış olarak hiç de birbirlerinden uzak değiller, dolayısıyla biraraya gelmeleri hiç zor değil.

İslamcı Şevki Yılmaz kadınların bedenlerini para karşılığı satmalarına, genelevlere, genelev yapan belediye başkanlarına karşı çıkabilir. Hatta kadın cinselliğini sonuna kadar sömüren, erkek izleyicilerine peşkeş çeken ve tüm rating hesaplarını bunun üzerine kuran Televoleler'i izlerken midesi kalkıyor da olabilir. Ama en nihayetinde o da hesabını başka sömürüler üzerine kuran bir "ratingci"dir ve bu yüzden Gaziantep Belediye Başkanı Celal Doğan'a "Önce karısını göndermesini" salık vermekten kaçınmaz. Tıpkı Televole'nin Fenerbahçe'nin Nijeryalı oyuncusu Okocha'ya yaptığı gibi...

Nişanlısı Nkechi Türkiye'ye ilk geldiğinde onu kameralardan köşe bucak kaçıran, hatta bu yüzden gazeteci döven Okocha, belli ki yeni bir Alpay-Cansel çifti olmak istemiyordu. Ama erkek egemenliğinden kaçış yoktu, gazeteci dövmesi de üstüne tuz biber ekmişti, uzun süre dayanamadı ve o da kameralar tarafından kutsanmayı umdu. Önce *Aktüel*'e pozlar verildi, ardından düğünlerde derneklerde Televole kameralarının karşısına çıkıldı. Hemen bir "Nkechi de uğruna gazeteci dövülecek kadar güzelmiş" geyiği başladı tabii. Geçtiğimiz günlerde Televole, -artık Nkechi'nin esrarı çözülmüş, Okocha'nm bir daha gazeteci dövecek durumu kalmamıştı-, Nkechi'nin kalm dudakları, kalçaları ve bacaklarından alınmış görüntüler eşliğinde duruma açıklık getirdi: Onlar sadece arkasından "Okocha" diye seslenmiş, Okocha bunu yanlışlıkla "O kaça, o kaça?" diye anlamıştı, ortada sorun yoktu aslında...

Herhalde Okocha ve nişanlısı kameralar tarafından kutsanabilmek için daha kırk fırın ekmek yemeleri gerektiğini anlamışlardır. Bu ülkede yari "manken" ya da "siyah" olanların hayatı zorlaşır. Güzel yariyle elini kolunu sallaya sallaya dolaşabilmesi için, adamın Fenerbahçeli Rüştü, Trabzonsporlu Ünal gibi faşist olması lazım gelir.

Eksik kalan o şey...

Geçen haftalarda milli takımımız özel bir maç için yine bir kameraman ordusuyla Japonya'ya gitti. Günlerce futbolcuların nereden alışveriş etsek diye şapşal şapşal gezinmelerini izledik ve Japon kızlarına adım söyletmeye çalışan malzemeci İbrahim yine başroldeydi.

Maç süresince spiker Japonya'nm futbolda ne kadar yeni ve aslında bizden teknik olarak ne kadar geri olduğunu, fakat özetle topun yuvarlak, bizimse şanssız olduğumuzu söyledi durdu ve sonuç itibarıyla Japonya'dan da tek gol atamadan geri döndük. (Futbolcular alışveriş etti, bacakları zoom'lanan Japon kızlarına "Allah İbrahim dedirtti" ya, yeter.) Bu arada spiker, stadı dolduran Japon seyirciler arasında ne kadar çok sayıda kadın bulunduğunu da şaşırarak aktarmıştı.

Böyle giderse bu spor basım daha çok şaşırır, çünkü Japon futboluyla Türk futbol dünyasını karşılaştıran bir araştırma yapmak akıllarına gelmez. Hem Türkiye'de hem Japonya'da teknik direktörlük yapmış Osieck'le bu konuda bir röportaj yapmak, memleketimizin ekonomi profesörlerinden *Yeni Yüzyıl*'da yazan Deniz Gökçe nin aklına gelir ancak. Bizim spor basmı dört büyüklerin dertleri ve onların futbolcularının yavşaklıklarıyla uğraşadursun, "öteki ondörtleri" yazmak da *Radikal İki*'ye ve Tanıl Bora'ya düşer.

Sonra da neden futbolda ilerlediğimizi sanıp yerimizde sayıyoruz, neden bizde nüfusa oranla yeterince yıldız futbolcu yetişmiyor, yetişenler de neden hapislere düşüyor diye düşünüp dururlar. Düşünebildiklerince.

Yeşim

RAMİZE ERER

TÜPÇÜ

"Bayanlara az ücret veriliyor, gidip gelmenize değmez"

29-30 Mayıs'ta Ankara'da Kadın İstihdamının Geliştirilmesi Kongresi yapıldı. Ve sonuç, kadının iş yaşamına katılımında en büyük engel: cinsiyetçi rol ayrımı.

"Bayanlara az ücret veriliyor, gidip gelmenize değmiyor."

"Evlenince işten ayrıldım. Şimdi de zaten bebeğim var."

"Evde oturunca körleşiyoruz. Ne çocuktan, ne işten vazgeçiyordum. İkisini bir arada yürütemiyordum."

"İşten atılmalarda ilk önce kadınlar, işe alınmalarda en son kadınlar..."

"Erkeklerin aileyi geçindirmekle yükümlü tek cins olduğu düşünülüyor. Yükselme, maaş artışında erkeklere öncelik tanınıyor."

"Tıpta uzmanlık sınavı sonucu beyin cerrahisine bir bayan girmiş. Hocası ateş püskürüyormuş. 'Bu kızın burada ne işi var, istemem, öyle bir hale koyarım ki iki gün sonra gider,' diye..."

"Özellikle eğitimi düşük erkeklere bir kadın tarafından yönlendirilmek zor geliyor. Bir erkek hastabakıcının bir erkek doktora, 'Evde ayağım yıkattığın kadından burada nasıl emir alırsın?' dediğini duydum."

"Konfeksiyon kursu gören biz bayanlar, makinacı erkeklere hizmet ediyorduk. Çay getir, çay götür, sofra kur, kaldır, yerleri sil vb..."

"İşyerimizde patron küfürbazdı, ustabaşı belden aşağı espriler, el hareketleri yapardı. Biz kıpkırmızı olurduk karşısında..."

"Tacize uğrayan yalancılıkla bile suçlanabiliyor. Örneğin, doktorların hemşirelere tacizkâr sözleri ve davranışları şikâyet edildi, ayrı ayrı yerlere gönderildiler."

"Çalıştığım bankanın müfettişlik sınavına girdim, kadın almayacağız, evlisin, nasıl gidersin gibi bahaneler öne sürdüler. Ben ısrarlı olunca da "zaten senin tipin müfettişlik için fazla düzgün" deyip çıktılar. Sonuçta memur oldum.

Yukarıda yer alan ifadeler/anlatılar, T.C Devlet Bakanlığı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nde yürütülen Kadın İstihdamının Geliştirilmesi Projesi kapsamındaki bir dizi araştırmada yer almış olan kadınlara ait. Onlar, ve onlar gibi pek çok kadın, çalışma koşullarını, çalışma yaşamına katılamayışlarını ya da çalışma yaşamıyla ilgili düşüncelerini böyle dile getirmişler...

Kadın İstihdamının Geliştirilmesi Projesi çerçevesinde gerçekleştirilmekte olan 16 araştırmadan, tamamlanmış olan 11 tanesinin sonuçları, 29-30 Mayıs'ta Ankara'da Houston Oteli'nde yapılan bir Kongre'de sunuldu ve tartışmaya açıldı. İki yüz civarında katılımcının bulunduğu Kongre'de, araştırmacılar, akademisyenler, kamu kuruluşlarının ve gönüllü kuruluşların temsilcileri alman araştırmaların sonuçlarına da dayanarak, kadın istihdamının geliştirilebilmesi için ne gibi politikalar ve eylem programları oluşturulabileceği konusunda araştırmacıların geliştirdiği önerileri değerlendirdiler ve tartışma fırsatı buldular. Kongre'ye Güneydoğu'dan katılanlar, özellikle bölgedeki kadınların mesleki eğitim ihtiyacıyla ilgili eğitici ve eğitim merkezi taleplerinin yanı sıra, kadınların çalışma yaşamına katılım yönünde bir bilinçlendirmeye gereksinim olduğunu da belirttiler.

Kadın, çalışma yaşamında özgür ve seçici olamıyor

Bu proje çerçevesinde yapılmış olan iki işsizlik araştırması, İİBK'nın istihdam garantili kurslarının kadın istihdamı açısından değerlendirilmesi ile konfeksiyon, tarım, ev hizmetleri, eğitim, sağlık, mağaza-büro çalışanları, bankacılık gibi alanlarda yapılan çalışmalar, her sektöre özgü kimi farklılıklara karşın, kadınların gerek işe girişte, gerekse işyerlerinde çalışırken karşılaştıkları sorunların önemli paralellikler taşıdığını göstermiştir. Hem piyasa, hem de kadınlara toplumda ve ev içinde biçilen rol, onların dışarda ücretli işlerde çalışmaları açısından güçlü birer caydırıcıdırlar. Kadınların çalışma yaşamına katılımını etkileyen/engelleyen faktörlerin başında cinsiyetçi işbölümü ve rol ayrımının geldiği söylenebilir. Toplumun onlar için biçtiği rolü, kadınlar da içselleştirdikleri için kendilerini, ancak koşullar gerektirdiğinde "İkincil bir gelir getirici" konumunda düşünmektedirler.

Yine buna bağlı olarak, çok genç yaşlarda ve evli değilken işe giren kadınların birçoğu evlenince, bir diğer bölümü de çocuğu olunca işten ayrılmaktadır. Öte yandan, çalışma saatlerinin uzunluğu, ücretlerin düşüklüğü, işyerlerinin uzaklığı, sigortasız çalıştırılma, işyerlerinde cinsiyete dayalı ayrımcılık ve cinsel taciz, kadınların çalışma yaşamına katılımında olumsuz faktörler olarak ortaya çıkarken, işin bir diğer boyutu da kadınların eğitim düzeyinin genelde düşüklüğü, özelde de mesleki eğitimin yetersizliğidir. Sonuçta, iş arayan kadın, piyasada özgür ve seçici olamamakta, "ekonomi-dışı" birçok olgu tercihlerini kaçınılmaz olarak etkilemektedir.

Denilebilir ki, biz zaten bütün bunları şöyle ya da böyle bilmiyor muyuz? Sokakta rasgele yoldan çevireceğimiz her kadın da bize bu konularda kendi yaşamından bazı deneyimler aktaramaz mı? Doğrudur. Ancak bu araştırmalar, bizim zaten yaşadığımız, ya da genel olarak farkında olduğumuz konularda bilimsel yöntemle, sistematik veri toplayıp değerlendirerek, bunları bilimsel geçerliliği olan, somut, kullanılabilir "bilgi"ye dönüştürdü. Araştırma raporları, ilgilenen herkesin kullanımına açık, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nün Kadın Bilgi-Belge Merkezi'nde bulunabilir.

Birçoğu kadın akademisyenler tarafından yapılmış olan ve çalışma yaşamında kadının durumunu çok yönlü ele alan bu çalışmalar hiç kuşkusuz "kadın çalışmaları" açısından önemli bir birikimdir. Ama daha da önemlisi bu araştırmaların sonuçlarına dayanılarak, çalışma yaşamında kadınların önündeki engelleri kaldırmak amacıyla oluşturulacak politikalar, üretilecek eylem programları, yasa değişikliği önerileri ve kampanyalardır... Gerçi projenin yaygınlaştırma faaliyetleri kapsamında, çeşitli kuruluşlar ve uzman kişilerle işbirliği içinde bu tür hazırlıkların yapılabileceği çalışmalar planlanmaktadır. Ancak, zihniyetlerin de değiştirilmesine yönelik programlar öngören bu çalışmalar çok uzun soluklu, çok yönlü, ilgili tüm kuruluşların ve en başta da kadınların katkılarıyla oluşturulmak durumundadır.

Kadın emeğinin görünür kılınması ve güçlendirilmesi için söz çoğalmalıdır. Bu açıdan, konuyla ilgili tüm kadınların ve kadın kuruluşlarının bu araştırmaların bulgularından yararlanmaları, bulguları/önerileri tartışmaları, kendi deneyimleri ve yaratıcılıkları ile yoğurmaları, yaşamsal bir önem taşıyor. Kadın kuruluşları, araştırma sonuçlarına bağlı olarak ortaya atılmış önerileri değerlendirip, somut projelere dönüştürebilir ve kendi etkinlikleri arasına alabilirler. Bilginin, ciddi görünümlü (hatta bazen fazlasıyla resmi ve ürkütücü) rapor sayfalarından çıkıp, yaşamın içine taşınmasının ve kadın hareketi içinde gerçeklere uygun ve kullanılabilir eylem programlarına dönüşmesinin yolu da sanırım buradan geçiyor...

Filiz Kardam, KİG Projesi Araştırma danışmanlarından

Kadın İstihdamının Geliştirilmesi Projesi (KİG) nedir?

Nisan 1994'ten beri Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nün yürüttüğü KİG, Türk Hükümeti ile Dünya Bankası arasında imzalanan ve İş ve İşçi Bulma Kurumu'nca (İİBK) yürütülen İstihdam ve Eğitim Projesi'nin bileşenlerinden biridir. Proje, geleneksel olarak erkeklerin egemen olduğu meslekler de dahil olmak üzere, kadınlara bütün alanlarda daha iyi iş ve meslek olanaklarının sunulmasını, bunun için de kadınların istihdama katılmasının önündeki engellerin ve işyerlerinde uğradıkları ayrımcılık biçimlerinin açığa çıkarılmasını hedeflemektedir.

KADIN İSTİHDAMINI GELİŞTİRME PROJESİ (KİG)

Refahyol gitti, izleri sürüyor

Kadın yöneticiler sürgünde

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'nde bugüne kadar yaklaşık elli üst düzey kadın vönetici görev nden alındı. Daha alt birimlerde çalışan kadınlar başka görevlere sürüldü. Yerlerine İmam Hatip ve İlahiyat mezunları get rildi. Refahyol gitti ama kadın yönetic ler hâlâ sürgünde.

Refahyol hükümetinin kadrolaşma çalışmalarının ve kadınlara bakış açısının belki de en net görüldüğü kurum, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu. Genel Müdürlük teki kadın yöneticilerin hemen hepsi görevden alınıp yerlerine İmam Hatip ya da İlahiyat kökenli Refah militanları atanmış. Oysa bu uygulamadan önce SHÇEK (Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu) Genel Mudurlugu'nde yönetici konumunda çalışanların büyük çoğunluğunu kadınlar oluşturuyordu. Çeşitli biçimlerde görevlerinden alman kadınlarla, kendilerine yapılanları konuştuk. Konuştuğumuz kadınların hepsi mesleklerinde uzman, bu işe yıllarını vermiş, bulundukları konumları hak etmiş ve yalnızca kadın oldukları için, gerekçe gösterilmeksizin işlerinden sürülmüş kadınlar. Bu kadınlar görevlerine iade edilme mücadelesi veren ve halen Kurum'da görevli kadınlar olduğu için isimlerini veremiyoruz.

İlk konuştuğumuz kişi iki kere sürülmüş bir Şube Müdürü: "İlk sürgünümü Şube Müdürü iken uzman olarak bir taşra kuruluşuna gönderilerek yaşadım. Oraya gidince dava açtım. Yürütmeyi durdurma kararımı kısa sürede aldım. Yerime iade etmek zorunda kaldılar. Otuzuncu gün, yani idarenin kullanabileceği sürenin sonunda uygulandı karar. Yerime iade edildim. Göreve başladığımın ertesi günü başka bir taşra kuruluşuna atamam yapıldı. Yani ikinci tur sürgün yedim. Tekrar yasal mücadeleye giriştim, bu kez kesin kararım çıktı. Görevime iade edildim. Yine Şube Müdürü olarak. Henüz başlamadım. Başlayınca ne yapacaklarını bilmiyorum. Yirmi beş yıllık devlet memuruyum. Sürekli hatamı aradılar. Ufacık bir şey için savunmamı istediler. Ceza noktasına getiremediler. Haksızlığa uğradım. Maaşun düştü, çocuğum üniversiteye hazırlanıyordu onunla ilgili bir sürü harcamam vardı. Sıkıntıya düştüm. Çok incindim. Duygularımı anlatamıyorum. Yerime iade olunca kayıplarının da ödenmesi gerekiyordu. Hala ödemediler. Birikmiş halde duruyor. Bunlar kadınlarla çalışmayı istemiyorlar. Bütün kadın yöneticileri görevden uzaklaştırdılar. Özellikle Genel Müdürlük'te kadın yönetici sayısı çok fazlaydı. Mücadele ediyoruz ve edeceğiz.

Şimdi de bir sendikalı kadınla görüşüyoruz.

"Ankara'da Atatürk Çocuk Yuvası'nda çalışırken Toplum Merkezi'ne sürüldüm. Ben bir öğretmenim. Toplum Merkezleri'nde şimdiye kadar hiç öğretmen çalışmamış, öyle bir kadrosu yok. "İhtiyaca binaen" geçici görevli olarak gönderdiler. Sosyal Hizmetler'de geçici görevin süresi olmak zorunda, bizi süresiz geçici görevli gönderdiler. Geçici görevli olunca dava açma hakkımız da yok. Sendikalı olmak onları iyice sinirlendiriyor. Özellikle kreşlerde ve yetiştirme yurtlarında daha alt kadrolarda çalışan sendikalı kadınlara baskı ve tehdit uyguluyorlar. Onlar korktukları için konuşamıyor. Sendikadan istifa etmek isteyen kadınlar oldu bu yüzden. Size bir de bugün biraz evvel öğrendiğim bir şeyi aktarayım. Atatürk Çocuk Yuvası nda müdür yardımcısı bir kadın arkadaşı önce başka bloğa atamışlardı. Şimdi de Keçiören'deki kreşe öğretmen olarak atamışlar. Müdür yardımcılığını iptal etmişler. Kadınlara baskıları tabii ki daha fazla; "Niye burada çocuklarla haşır neşir olup kendinizi yoruyorsunuz? Gidip daha pasif görevlerde oturun paranızı alın." diye açıkça yüzümüze söylüyorlar. Biz eğitici kadrosundaki kadınlar, çalışmaya kararlıyız. Sürüldüğümüz kurumlarda da çalışmaya devam edeceğiz.

Bir başka kadına yapılan keyfiyet de ayrı: "Kadromu vermiyorlar. Ben üniversite mezunuyum. Beşinci derecedeyim. Birin birini vermiyorlar. "Emekli olursan veririz," dediler. Tabii bunun da bir garantisi yok. Bir arkadaşımız dilekçe verdi, henüz bir sonuç çıkmadı. Dertleri bizden kurtulmak. Bizi gönderip kendilerine kadro açacaklar. Daha önce iki kere sürgün yedim. Bunlar korkutmuyor beni. Benim görevim son derece spesifik bir görev. Baskı yapıyorlar. İşime müdahale etmeye çalışıyorlar ama işi bilmedikleri için beceremiyorlar. Ben daha önce Melih Gökçek'in bıraktıklarıyla da yüzyüze gelmiştim. Bunlarla da karşılaştım. Fazla muhatap olmamaya çalışıyorum."

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Başkanı Müjdat Ünsalan'ın eşi Sultan Ünsalan'la konuşuyoruz. O da aynı kurumda görev yapıyor.

"On dokuz yıllık memurum. Çeşitli yönetim kademelerinde çalıştım. Genel Sosyal Hizmetler Daire Başkanı'yken, İl Müdürlüğü'nde çok pasif bir göreve sosyal hizmet uzmanı olarak gönderildim. Eşim de ben de sürgünüz. Uygulamalar tamamen keyfi. Yuvalarda ve yetiştirme yurtlarında kalan çocuklar hafta sonlarında ailelerin yanma misafir olarak gönderilir. Bu uygulama hep vardır. Ama şimdi aileler yeni vöneticiler tarafından seçiliyor. Çocuklara hafta sonlarında kendi bakış açıları, kendi siyasi görüşleri empoze ediliyor. Türban taktırılıyor. Bu da bir baskı."

Son olarak yine sürgün yaşamış üst düzey yönetici bir arkadaşla görüşüyoruz: "Refahyol hükümeti vaklaşık elli üst düzey yönetici kadını görevinden aldı ve hepsinin yerine kendi görüşlerine sahip erkekleri atadı. Dar gelirli, anne-baba çalışan ailelerin çocuklarına hizmet vermek üzere açılmış kreşlerin Haziran ayı içerisinde kapanacağı söyleniyor. Burada kadınlara nasıl baktıkları daha bir net görülüyor. Kreşlerde mecburen kadınlar çalışıyor. Onları görevden alamıyorlar. "Her kadın evinde otursun kendi çocuğuna baksın," diyorlar. Daha önemli bir şey var: İlahiyat ve İmam Hatip kökenli yeni atanan memurların kadınlara tacizleri. Gerek sözle gerek gözle her türlü tacizi uyguluyorlar. Özellikle daha alt kadrolarda çalışan kadınlar gerçekten çok güç durumdalar. "Mini etek giviyorsun, bak artık burada bu olmaz" dan başlayan "Ne işin var burada, sen kadınsın, hepinizi evlerinize göndereceğiz"e uzanan sözel tehdit ve tacizlerin yanında, bazı yönetici yeni atananlar mini etek giymeyi teşvik edip karşılarına oturtuyorlar, bacaklarını seyretmekten başlayan son derece aşağılayıcı bir uygulamayı sürdürüyorlar. Bundan başka toplam 21 bin çocuğumuz var. Yaklaşık yarısı kız, bir kısmının başı örtülmekte ve bunlara din eğitimi adı altında şeriatçı eğitim verilmekte. Saidi Nursi'nin doğum günleri kutlanmakta. Son günlerde yapılan bir şey daha var. Bizim ailelere ayni-nakdi yardım dediğimiz yardımımız var. Korunmaya muhtaç çocuklar aile yanında barınsın biz de aileye yardım yapalım şeklinde. Son günlerde bunun miktarı oldukça arttırıldı ve Refah Partisi'nin daha önce kendi kasasından yaptığı seçim çalışması SHÇEK kasasından karşılanıyor. Devletin parasını, vergilerimizi seçim yatırımı olarak kullanıyorlar. Sosyal Hizmet Sendikası Ankara Şube Sekreteri, Çocuk Gelişimi Uzmanı Esra Güler, Saray Çocuk Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi'nde iş yeri temsilcimizdi. Kuruluş müdürüyle bir görüşme sonucunda, Mardin'e kapalı bir kuruluşa, ihtiyaca binaen sürüldü. Bekâr bir arkadaş ve kapalı yani hizmet vermeyen bir kuruluşa sürüldü.

Dokuz bin çalışanımızdan yaklaşık bin tanesinin isteği dışında görev yeri değiştirildi. En az iki yüz kişi il dışı sürgüne gönderildi. Politik olarak üç noktanın altını çizmek gerekiyor:

1. Örgütlü mücadeleye karşılar. Şeriatçı örgütlenmelerine karşı koyabilecek ilerici demokrat unsurları ayıklamak ve bu örgütlü mücadelelerini yok etmek istiyorlar.

2. Özellikle cinsiyet ayrımcılığına yol açan "kadın evinde otursun" mantığıyla kadınları görevden alıyorlar ve kreşleri kapatıyorlar.

3. Kuruluşlarımızda bakılan, bakıma muhtaç o gencecik beyinleri, yirmi bir bin çocuk ve genci şeriatçı olarak eğitiyorlar."

Refahyol hükümeti gitti, izleri sürüyor. Bakalım gelecek günlerde ÇEKSH'deki yaralar sarılabilecek mi?

Humayun, Reyhan, Ankara

"Artık Örgütlü" mitingi yargılanıyor

8 mart Dünya kadınlar günü yapılan "Artık Örgütlü" yürüyüş ve mitingi düzenleyicilerine karşı Şişli Cumhuriyet Savcılığı'nca dava açıldı.

2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasasına muhalefet nedeniyle açılan dava iddianamesinde, tertip komitesi üyesi olan sanıklar : Filiz Koçali, Hatice Akman, Nevin İl, Nimet Tanrıkulu, Hatice Pehlivanoğlu, Oya Meriç Eyüboğlu, Hatice Sema Vural ile tertip komitesinden olmadıkları halde haklarında dava açılmış olan Ayşe Düzkan ve Meryem Turan'ın, Yasanın "23/h maddesi delaletiyle ve 28/1 maddesine dayanarak" 1 yıl 6 ay ile 3 yıl arasında cezalandırılmaları talep ediliyor. Dava Şişli 7.Asliye ceza mahkemesinde görülecek. İlk duruşma: 30 Haziran 1997 pazartesi günü saat14.00'de.

Pazartesi dergisinin de düzenleyicileri arasında olduğu miting, bağımsız kadın gruplarının çağrısıyla, çeşitli kesimlerden kadınları biraraya getirmiş, son yılların en geniş katılımlı kadın mitingi olmuştu. Kadınların örgütlenme konusundaki kararlılıklarını ve barıştan sendikal haklara dek pekçok taleplerini dile getirdikleri mitingde herhangi bir suç unsur bulunmadığı kanaatindeyiz ve mitingi politik olarak savunmaya kararlıyız.

Naomi'ye de oluyorsa...

Naomi Campbell, süper model. "Süper model nedir?" diye soranlara, "Kendimin süper model olduğunu biliyorum ama süper modeli süper model yapan nedir bilmiyorum," diye cevap vermişliği var. Bizim gibi ne süper ne de kimseye model olan kadınlar için bu süper modellerin ne olduğu bellidir. Varlıklarıyla, daha doğrusu varlıkları diye bize yutturulan fotoğraflarıyla kendi varlığımızdan utanmamızı sağlarlar. Naomi bunların en "özel"lerindendir, beyaz modellere göre daha az kazanır ama güzelliği siyahların beyazlardan aldığı intikam gibidir adeta. Annesi, şu anda 43 yaşında olan Valerie Campbell onu ve erkek kardeşi Pierre'i tek başına büyütmüş, o da şimdi bir modellik yapıyor, görseniz akhnız şaşar, bu ailenin tamamında çekicilik var.

Yoksul geçen çocukluğu bu Naomi'yi biraz mahzun bırakmış olabilir, bütün konuşmalarında öyle bir hava var. Ama bu çok ince bir çizgi halinde, esas özelliği bütün erkeklerin ulaşmak isteyebileceği bir kadın olması. Bir kadın süper model olunca onu beğenen erkeklerin sayısında ve niteliğinde bir artış oluyor, siz dünya güzeli olun, babanız sokağa salmıyorsa, taliplerinizi mahalle kahvesiyle sınırlı olacaktır ister istemez. Bu kız öyle mi, dünyanın her yerine resimleri ulaşabilir. (Hayır, dünyanın her yerinde moda dergileriyle ilgilenildiğini sanacak kadar aptal değilim!) Hayranları da böylece çeşitli oluyor. Ama davulun dengi dengine vurması beklendiği gibi Naomi de boyuna değilse bile ününe ve servetine uygun adamlarla takılmış. Robert de Niro, U2'nun basçısı Adam Clayton gibi. Mike Tyson'la olan beraberliği ise dikkate değer. Kız belli ki kendini hırpalatmaktan kaçınmayan bir yapıda.

Naomi sonunda İspanyol bir dansçıda karar kılıyor; Joaquin Cortes. Adam flemenko oynuyor, bu flemenkocular çok çekici olur, zamanında Antonio Gades de ben dahil kaç kadının kalbini tutuşturmuştu. (Hani Carlos Saura'nın "Carmen", "Kanlı Düğün" adlı filmlerinde dans eden adam!) Naomi'yle birbirlerine çok yakışıyorlar, o kadar ki herkes bunun bir reklam aşkı olduğunu yazıyor. Ama işte bu hikâyenin sonu ne filmlerde ne de reklamlarda olmayan bir biçimde bitiyor. Kavga ediyorlar, Joaquin iş için Kanarya Adaları'na gidiyor, Naomi arkasından. Otelde ayrı odalarda kalıyorlar, yani adam Naomi'yi istemiyor. Bütün gazetecilerin bakışları altında yaşadıkları bir hayatta odasma almayıp onurunu kıracak kadar. Naomi de kendini öldürmeye teşebbüs ediyor. Kurtarılıyor.

Bir insan bir insanı istemeyebilir ama ne kadar aşağılayabilir bunu vesile ederek? Joaquin Naomi'ye karşı bu konuda epeyce ileri gitmiş besbelli. Mike Tyson'la beraber olmaya cesaret edebilecek birine. Ve bütün bunlar Naomi'ye yapılabiliyor, dünyanın en arzulanan kadınlarından birine. Bundan çıkarılabilecek çeşitli dersler var. Birincisi Naomi'ye bunu yapanlar bana ne yapmaz diye düşünebilirsiniz. İkincisi bunlar Naomi'nin de başına geliyorsa demek ki aramızda ortak bir yan var diyebilirsiniz. Daha birçok şey diyebilirsiniz. Seçim sizin.

Melek Güneş

Kumarba

Geçen gün bir arkadaşım sohbet arasında bu ay *Pazartesi*'ye ne yazacağımı sordu. Yıllardır kafamı yorup duran bu meseleyi birkaç aydır bir şikâyetname niteliğinde yazmak niyetindeydim. Kısaca, "Kumarbaz anneler ve kızları ile ilgili bir şey," dedim. Yıllardır olmasa da bir süredir o da bu minvalde kafa yormuş olmalı ki, "Zaten babada filan değil, annede düğümleniyor senin olay," dedi, öyle hızlı ve net. Şaşkınlığımı, "Nasıl yani?" sorusuyla dışa vurdum. "Nasıl?" ile düğümün nasıl olup annemde bittiğini, "yani?" ile de acep benim olayın ne olduğunu sormaktaydım. "Kabul edersin ki, sende *self-destructive* bir yan var" diye cevap verdi. Şimdi tabii bu son cümle İngilizce bilmeyenlere, arkadaşımın Boğaziçili olduğundan başka bir şey ifade etmedi. Açıklayayım, arkadaşım bende kendine zarar verme, kendini yıkma, yaralama, yok etme eğilimi olduğunu söylüyordu: "Ya 0-1 yaş arasında, ya da 1-7 yaş arasında bir şey var. Annen seni bu dönemlerde yeterince sevmemiş olabilir."

Annem beni yeterince sevmiştir, eğer "yeterince" sevmek diye bir şey olabiliyorsa tabii... Lakin göstermeye pek vakit bulabilmiş değildir. Eline geçen fırsatları da hiç düşünmeden müsrifçe harcamıştır: Mesela bademciklerim bir daha şişerse beni öldüreceğini söylediği gün, ısrarlı çabalarım sonucunda bugün, hayatının utanç dolu bir sayfası olarak onu düşündürmektedir. Diğer çocuklar bir azarlanmayla ölümlerini düşledikleri için şiirlere konu olurken, ben zaten ölüm tehdidi altında geçirdiğim çocukluğum boyunca bademciklerim şişer de annem kumara gidemez diye korktum. Gerçek bir kumarbazdı annem, hâlâ da öyle...

Bademciklerim şişip ateşim çıkmadığı zamanlar ikimiz için de sorunsuz ve mutlu geçerdi, zira ikimiz de "oyuna giderdik". Öğlene kadar evde işlerini bitirip benden kat kat yaramaz bir çocuk gibi gözleri parlayarak kendini oyuna attığı günlerde, onunla aynı saatlerde eve geri dönmek şartıyla nerede ne yaptığımı fazlaca merak etmezdi. Kumarbazlığının benim açımdan en faydalı sonucu buydu: özgürlük. Başka hiçbir kız çocuğu sokaklarda benim kadar vakit geçiremediği için neredeyse hiç kız arkadaş edinemedim. En sık görüştüğüm kız arkadaşım öğlen uykusundayken (yararlı olduğu söyleniyor, hayatım boyunca hiç yapmadım) ben oğlan çocuklarıyla futbol oynar, öteki mahallenin çocuklarıyla dövüşür, bi-

anneler ve kızları

Gerçek bir kumarbazdı annem, hâlâ da öyle... Bademciklerim şişip ateşim çıkmadığı zamanlar ikimiz için de sorunsuz ve mutlu geçerdi, zira ikimiz de "oyuna giderdik". Öğlene kadar evde işlerini bitirip benden kat kat yaramaz bir çocuk gibi gözleri parlayarak kendini oyuna attığı günlerde, onunla aynı saatlerde eve geri dönmek şartıyla nerede ne yaptığımı fazlaca merak etmezdi. Kumarbazlığının benim açımdan en faydalı sonucu buydu: özgürlük.

siklete biner (her yaşa uygun her çeşit bisikletim olmuştur, mobil olmayı ailece severiz), kozalak toplar, kozalak parçalar, kozalak yakardım. Öğle denen o sıkıcı zaman dilimi sona erdiğinde, en yakın kız arkadaşımın evine bebeklerimize elbise dikmeye ve şarkıcılık oynamaya giderdim, ama önce bakkaldan sigara sakız alırdım. Tıpkı ağzında yanan sigarası, elindeki kâğıtları düzene sokan annem gibi, biz de ağzımızdaki sigarayı düşürmeden kumaş parçalarını kesip biçerdik. Oğlan çocuklarıyla top koşturup dövüştüğüm, bir yandan da kız arkadaşımla dikiş nakış yapıp şarkıcılık oynadığım çocukluk yıllarımdaki bu ikiliği, farklı boyutlarda ilerki yaşlarımda da yaşadım, hiçbir zaman biri diğerine üstün gelmedi. Sanıyorum, uzunca bir süre yalnızca, kadınların dostluğuna güvenmemek konusunda benimle hemfikir kadınlarla dostluk kuruşum da, annemin kumarbazlığının dolaylı sonuçlarından biridir.

Fakat en belirgin sonucu, bütün kumarbaz kızlarında ilk bakışta gözlemlenebilecek bir kişilik özelliğidir ve bizlere bütün anormalliklerin nüksettiği akşam saatlerinden miras kalmıştır... Akşamüzerleri uyuyan güzeller birer öpücükle uyandırıldıktan sonra cicili bicili elbiseleri, güzelce taranmış saçları ve kumar nedir bilmeyen anneleriyle parklara bahçelere dökülür, ortalığı şenlendirirlerdi. Hepsinden hızlı koştuğum ve hepsinden yükseklere tırmandığım, parkın ücra köşeleri hakkında pek az bilgili bu çocuklarla oynarken, annelerinin de orada olduğunu hiç unutmaz, şöyle bir düşeyim dedikleri anda koşup geleceklerini bilir ve için için hepsinden nefret ederdim. Bu annelerin bana gülümseyerek bakışlarında, hal hatır soruşlarında ve anneme selam söyleyişlerinde beni hep daha haşarı, daha hazırcevap, daha cesur, hem de daha eğlenceli ve komik olmaya zorlayan bir şey vardı. Sırtını sağlam sağlam dağlara dayamış diğer çocukların yanında hep bir tek başınalık, çoğu zaman hiperaktivite ve kendince halleşmeyi bilme, kısacası sürekli bir leyla olma durumu... Kumarbaz kızlarından her şey beklenir, onlar da her şeyi yapabilirler.

Mesela kumarbaz kızlarından normal şartlar altında hiç beklenmemesi gereken bir şey başarılı bir öğrenci olmalarıdır, ki onlar bunu da becerirler. Yeni yeni arkadaş olduğum bir kumarbaz kızıyla dertleşirken (biz birbirimizi kalabalıklar arasından şıp diye tespit edebiliriz, kan çeker, içimiz ısınır), annemin beni elimde önlüğüm yakam kitaplarım nasıl gece oyunlarına götürdüğünü, o evlerde sigara dumanı, ışık ve fişlerin şıkırtısı eşliğinde nasıl bana gösterilen rahat yataklarda değil de sehpaların altında yattığımı, nasıl gecenin geç saatlerine kadar takvimler dahil elime geçen her şeyi okuduğumu, sonra sabah nasıl annemin eve, benim de okula yollandığımı anlattım ve annemin zaten bütün çocuklarına ancak ilkokuldan mezun oluncaya kadar "baktığını", sonra da yatılı okula gönderdiğini ekledim. O da "altında oturana" beklediği kâğıdı atmayıp, saatlerce inim inim inleten iyi bir kumarbazın kızına yaraşır çeviklikle karşılık verdi: "Seninki yine iyi, yanında goturuyormuş, benimki evde bırakır, bak kızını, saatin uzun kolu yukarı, kısa kolu da sekizin üzerine gelince kalk okula git derdi. Sabahları hep babam kahvaltı hazırlardı bana. İşte yine bütün kumarbaz kızlarında görülen ortak özellik, babayla sıkı bir dostluk, yeri doldurulamayacak bir yakınlık ve ilerki yaşlarda da aşk hayatına hakim olacak bir baba figürü arayışı ve (kumarbaz kızları aradıklarını bulamayacak değiller herhalde) hakikaten babayı da bulmalar yani...

Babam akşamları "Evin erkeği geldi mi?" diye espri yapardı. Annem ve arkadaşları içlerindeki ateşi söndüremeyip "son bir çanak" oynamaya karar vermiş ve annem geç kalmışsa (bu oyunlar sonra çok gelişti, serbest piyasa anlayışı ve liberalleşme yeşil örtülü kumar masalarına da yansıdı ve herkesin kimin attığına bakmadan beğendiği kâğıdı alabildiği, hem de elinde sonsuz kâğıt biriktirebildiği, bir kaybedenin ileriye dönük sonsuz cezalara çarptırıldığı ve riskin had safhaya vardığı versiyonları çıktı, adı da "Amerikan"!), telaşla ve suçlu suçlu gelip yemek hazırlar, sonra anlattığı bilumum kumar hikâyesiyle beynimizi uyuşturur ve uzman kişi olarak babama akıl danışırdı. Ve bütün kumarbazlar gibi asla "çok kaybetmiş" olmazdı. O zamanlar Uğur Dündar toplumumuzda kanayan yaralardan biri olarak kumar konusuna da değinmiş, televizyona çıkardığı kumarbaz kadın, "Hiçbir kumarbazın hiçbir kumarbazda parası kalmaz" savını ileri sürmüştü. Annem bu yalanı hızla sahiplendi ve kumardan aldığı manevi tatminin yanı sıra maddi hiçbir zarar görmediğine de inandı. Bir süre sonra her bir kumarbazın parasının ve hatta donunun kaldığı "casino"lar açıldı, tabii annem yine baş müşteri ve bu kez babamla birlikte.

Annemin kumar denen bu illete nasıl ve ne zaman bulaştığını hiç merak etmedim, kendimi bildim bileli hayatımızın bir parçasıydı. Bir gün bir kız arkadaşım sordu bu soruyu, ben de ilk kez o zaman dinledim: "Elime iskambil kâğıdı almış değildim. Yeni evliydim. Arada sırada toplandıklarında beni de çağırırlardı, hiç ilgimi çekmezdi. Sonra hamile kaldım, doğurdum." Yirmi iki yaşındaki annem önce karnında, sonra kucağındaki çocuğuyla eve kapanmış kocasının kumardan dönmesini bekliyordu.

Beslediği muhabbet kuşlarının ele avuca gelmeyişlerine, "Bak bütün canlılar cendereye sokulmaktan nasıl sıkılıyor" diyerek anlayış gösteren paralı bir kadına karşı asla yapılmayacak bir hata: "Bir gün çok sinirlendim ve hepsini eve çağırdım. Alın kâğıtları gelin, dedim. Öğretin bana bu ne, maça, bu ne, kupa, karo, sinek..." Başkasını cezalandırmak için kendini bir illetin ortasına atmak, vallaha ben *self-destruction* diye buna derim.

Şimdilerde endişem, kimi kumarbaz kızlarında gözlediğim gibi annelerine benzememek için kendini çocuklarına adamış ve sağlıklı çocuk yetiştirme meselesiyle kafayı bozmuş bir anne olmak. Ama birinin de anneme nasıl anne olunacağını göstermesi gerekiyor, değil mi?

Leyla

Havva şehirlerde ya da Şahane kadınla

Benim sporla uzak yakın bir alakam hiçbir zaman olmadı. Olamadı. İngiliz Kız Ortaokulu'nda haftada tam 6 saat (yanlış okumadınız: altı saat!) jimnastik vardı. Ben o altı saati dişçi muayenehanesinde geçirmevi, samimi söylüyorum, yeğlerdim. Hiç olmazsa dişçiyle laflar, geleni gideni seyreder, bayat dergileri karıştırır, huzur içinde tırnaklarımı seyrederek düşüncelere dalardun.

Beyoğlu'ndaki o taş binadayım, okuluma bayılıyorum: ama o altı jimnastik saati, içimi bayıyor da bayıyor tam beş yıl boyunca. Arada bir, tuhaf İngiliz dansları yapıyoruz; deri kaplı beygirin üstünden ters ve düz atlayıp duvardaki tahta çubuklarda yarasalar gibi baş aşşağı duruyoruz -bunlar o kadar daraltmıyorlar hatta eğlendiriyorlar beni. Ama o voleybol ve masa tenisi yok mu!

Bir gün elimizde iki pingpong raketi, ortada top filan yok; bir çeşit pandominle oynar gibi yaparken, yakalandık hocaya. Oysa uzaktan bize baktığında koşuşup raket sallayarak epey zaman "pingpong oynayan kızlar" intibaını başarıyla yaratmıştık.

İşte beş yılın sonunda servis atmayı öğrenmek bir yana, top bana doğru gelince koşup kendimi bir yerlere atarak, voleybol defterimin ümitsiz sayfalarını kapattım.

Heyhat! Boğaz ın en güzel tepelerinden birine kurulu Robert Lisesi de spora gönülden bağlı bir okulmuş. Herkes anasının karnından tenis raketiyle fırlamış sanki. Tenisse tenis, basketse basket, koşmaysa koşma. Çekiç atıp uzun atlama yapanlar dahi var: Tabii, arazi geniş. Bense müfredattaki adıyla "Beden Eğitimi" saatlerimi; çeşitli yalan dolanlarla hocaların karşısına dikilmek; olmazsa kapağı Revir e atmak. hadi o da olmadı dersin ilk on dakikasının sonunda acılar içinde kıvranır pozlarda (hocaya bir açıklama dahi veremeden) koşup kaçarak "değerlendirmeye", adadım.

Bu cansiperane çabalar Amerikalı hocaların dikkatinden kaçmadı elbette. Kimi bununla baş edilmez ruhuyla beni "olduğum gibi" kabul ederken, kimi de "ben seni bu derse sokarım ulan" denli kabaca olmasa da, sıkı bir uatlaşmaya girmekten kendini alamadı.

İşte bu inatçı keçi bedencilerden birinin dersinde, kaderime küsmüş kös kös grupla ağaçların arasında yürümekteyim. A, adam iki ağacın arasına iki ip germiş, üsttekine tutunup alttaki ipte yürüyerek bir ağaçtan öbürüne geçeceksin. Emniyetli bir ip cambazlığı egzersizi yani.

Ben nasıl sevindim! İşte hiç gocunmadan yapabileceğim bir faaliyet! Bu

Arkadaşımı Eve diyor ki bütün işlerimizin mevzusu ayın: Beklemek. Beklerken umut etmek. Bir sonraki daha iyi olacak. Bir sonraki şehir, bir sonraki iş, bir sonraki, bir sonraki. Eve diyor ki, bütün işlerim annem üstüne. Eve diyor ki...

arada sınıfımızda bir Amerikalı kız var: Eve Sussman. (Eve ingilizcede Havva'ya tekabül ediyor.) Kuştüyü yelekleri, blucinleri, kabarık saçları, darmadağın haliyle "tipik" yeniyetme Amerikalı. Benim gözümde tüm Amerikalılar "tipik"; cümlesi nefretlik. Koyu bir Sovyetler Birliği sevdalısı olarak bu Amerikan okulunda utanç (ve gizli bir zevk, tabii ki) içinde yaşamaktayım.

Sınıfta bet beniz attı. Kimse bu tehlikelicene işi yapmak istemiyor. Ağacın tepesinde ben ve Amerikalı kız, neşe içinde bir o yana bir bu yana nerdeyse koşuşmaktayız. İşte o gün, o saat arkadaş olduk Eve'le. Bizi ağacın üstünde ip cambazlığı yapmaya çeken şey ne ise, onun şerefine, sıkı arkadaş olduk.

Eve, Red House denilen Aşiyan'daki o meşhur kırmızı evde bir takım misyonerlerin vanmda kalıyor. Babası "zivaretçi profesör" olarak bir sene Boğaziçi'nde ders verip annesiyle Amerika'ya dönmüş; Eve de ders yılını tamamlayıp geri gidecek. Biz yazı kulağından yakalayan o birkaç ayı, öylesine saadet ve serserilik içinde geçirdik ki...

Adalarda, bizim evde, Aşiyan'da, mezarlıkta, yollarda, orda ve burda; durmaksızın hareket ederek geçen bağışlanmış gençlik ayları... Sonra bir gün Ada'dan vapurla donuşumuzu hatırlıyorum hayal meyal. Eve bana sarılıyor ve ağlıyor, ağlıyor. Zamanı gelip çatmış işte; Amerika'ya dönüyor.

Döndü Eve. Yani Havva. Aradan yirmi yıl geçti. Biz İstanbul'da ve New York'ta, uzun ve kısa aralıklarla görüştük, hep görüştük. Geçen hafta buradavdı. İstanbul Bienali'ne katılacak. İşiyle ilgili konuşmak için, ateş almak için geldi İstanbul'a. Havva, sıkı sanatçı. Harikulade çarpıcı işler yapıyor. Kocaman, dev, çetrefil projeler.

İki yıl önce Roma Akademisi'ne kabul edildiğinde öyle projeler çekmiş ki, Roma Akademisi birbirine girmiş. Bir daha yanlış yapıpta böyle "sakıncalı" sanatçıları asla ve kat'a kabul etmeyelim diye. İlk projesi için Akademi'nin girişindeki muhteşem (çirkin) fiskivevi bambu ve canıların yardımıyla büyütüp büyütüp fıskiye öyle olmaz böyle olur a getiren bir iş yapmış. Saygıdeğer Akademi üyeleri hem girişimizin içine edildi. hem daha kaç yüz bin dolara yeni yaptırdığımız fıskiyeyi madara etti, hem de (bence en can alıcısı bu) üstümüz başımız ıslanıyor diye sinir krizleri geçirmişler.

İkinci projesinin adını "Benim Evim Senin Evindir" koyup (İtalyanca bir deyim) on iki arkadaşım Akademi'ye projeler üretmeye davet etmiş. Bir kadın sanatçı arkadaşı "işte işim bu" diye karton kutulardan bir kulübecik çatıp evsiz barksızlar misali bahçede yatıp kalkmaya başlamış. Bir diğer sanatçı (İngiliz Simon) birçok kişinin kulaklarının fotoğraflarını çekip tuvalet kağıtlarına fotokopilettirmiş ve de binanın cam tavanındaki boşluklara salıvermiş. Arada bir çatının aralıklarından bir kulak, salona düşüveriyor, ordaki temizlikçiler de bu tuvalet kağıdını (üstü kulaklı) derhal süpürüyorlarmış. Eve ve kabilesi, Roma'daki Amerikan Akademisi'nin hayvisiyet ve hamasiyetiyle oynamışlar anlayacağınız.

Şimdi Havva Havva derken aklıma meşum bir gecemiz geliyor. Ben ve Fulya, New York'ta sefil koşullarda birkaç ay geçirmişiz. İşsiz güçsüzlüğün o muhteşem hafıflığı içinde, ipini koparmış iki uçan balon gibiyiz. Daha doğrusu homeless (evsiz barksız kişi) gibiyiz. Kışlıklarımız yok yanımızda, oysa mevsim kışa dönüşmüş. Üst üste kazaklar, eşofmanlar, atkılar, eldivenler içindeviz. Gece dört sularında bunlarla yatıp uyuyor, öğleden sonra iki sularında uyanıp aynı kılık kıyafetimizle dolanıyoruz.

Dolanıyoruz da, asgari düzeyde dolanıyoruz. Habire sinemaya gidiyoruz,

birşeyler alıp her gün ucuz ve devasa şaraplar eşliğinde yiyoruz, sonra da sabahlara kadar kitap okuyoruz. Az konuşuyoruz, bazen çok konuşuyoruz. Habire çay içiyoruz. New York'ta kalan iki keşiş gibiyiz. Ya da hastaneden atılmış iki "nekahat"çi.

İşte günlerimiz dolmuş.Evini kiraladığımız kız geri dönmüş, çıkmamızı bekliyor. Bir sürü bavulu saçma sapan şeylerle doldurmaya muvaffak olmuşuz. New York'ta son bir gece, sonra ertesi gün 3-4'te havaalanına gidip, ver elini Türkiye. Ne oluyorsa (her zaman olduğu gibi) o son gecede oluyor.

Biz durduk yerde (her zaman olduğu gibi) dertleniyoruz. Bütün paramız bitmiş. Önce evini kiraladığımız kızın Yunanistan'dan yeni getirdiği konyağı içip zeytinlerini yiyoruz. Niye bunları ta Yunanistan'dan getiriyor ki? Niye bize ikram etmiyor? Zaten duvarlarına astığı resimleri de berbat. Bize iyi davranmamış hiç. Yani bizde neden çok.

Sonra bari bir şişe viski alalım diyoruz. Köşe bucak arayıp ne kadar madeni para varsa, topluyoruz. Bir avuç, iki avuç dolusu para. Toplam 4 dolar 18 cent, yok 23 cent. Say say; evin tam karşısındaki içki dükkânına yollanıyoruz. Bu paraya ancak küçük şişe bir viski alınıyor. Onun da en ucuzu. İlk defa duyuyoruz adını: Wilson "No matter what the price is Wilson is the best". Üstünde böyle yazıyor. (Fiyatı ne olursa olsun en iyisi Wilson) Hakikaten doğru söylüyormuş. Wilson en iyisiymiş.

Biz onu lakada lakada içerken Eve geliyor. Havva hiç içmez. Biz şişede kalanları bardaklarımıza doldurup yolda içe içe, Eve'in Chinatown'daki atolyesine yollanıyoruz. Tam atolyeye gireceğiz, Fulya dahiyane bir fikre çarpılıyor. Eve'den bisikletini "beşş" dakikalığına ödünç istiyor. Eve boş bulunup (zira Fulya ayakta zor duruyor) bisikleti veriyor.

Fulya Çin Mahallesi'nin dört yol ağzında bir "Ölüm Bisikleti" numarasına girişiyor. Zira gecenin bir yarısı, çok işlek bir kavşakta, ana caddede bisikleti sürmekte, arabalar 100-200 km'le dört bir yanından vınlamakta. Bisikletle zigzaglar çizerek ilerliyor. Tam o anda, omuzuna konan iki ila dort melek, Fulya şuursuzca ne yöne ilerlemekteyse oradaki trafik ışıklarını kırmızıya çeviriyor. Böylece Fulya'ya arabalar 140'la filan çarpmıyor. Onlar zınk diye duruyor, Fulya bize el sallavarak bisikletini sürüyor. Biz dona kalmışız. Bacaklarımız birbirine vuruyor. Fulya neşe içinde iniyor bisikletten. Havva delice, yeri göğü inleterek: "Bunu bize nasıl yaparsın!" diye bağırmaya başlıyor. Atolyede Fulya birkaç bıçak sırtı durum daha yaratıyor.

Sabaha karşı bizim kaldığımız evdeyiz. Fulya Eve'e "Daha da kes" demekte. Eve, elinde bir makas Fulya'nın saçlarını Toplama Kampına Varış modeli kesmekte. Yerler fayans. Ben ayakta zor durduğum halde sorumluluk bilincimden taviz vermiyorum. Elimde bir süpürge, bir faraş habire Fulva'nın saçlarını süpuruyorum.

Ertesi sabah perişan, kalkıyoruz. Gidip Wall Street'teki bankaya günlerdir gelmeyen paramızı çekeceğiz. Son birkaç şey alıp (neyse artık onlar) uçağa yetişeceğiz. Ayakta zor duruyoruz. Fulya'nın saçları beyin ameliyatına gidecekmiş tipi, kesilmiş. Yüzümüz gözümüz üstümüz başımız berbat. Bir gün önce de Eve'e alçak Amerikalılar'ın yok faks geldi yok gelmedi diye parayı nasıl bir türlü teslim etmediklerim. yana yakıla anlatmışız.

Metroya bin in falan, sürüklenerek bankadan içeri giriyoruz. Wall Street'te tüm bankaların merkez binaları var. Roma mimarisine göre yapılmış, kurumu tanrılaştırıp içeri giren kulları karıncalar ölçülerine indiren heyula gibi mermer binalar. Biz bankadan girerken "görevliler" dehşet ve şaşkınlık salıncağında gidip geliyorlar. Böyle berbat iki "homeless"m muhteşem binamızda işi ne? İçeri işeyip kaçacaklar mı? Ne bunların derdi?

Biz bitap ve titrek banka çalışanlarından birinin "tezgâhına" yanaşıyoruz. Çalışanlar da o kadar yükseğe mevzilenmişler ki, nargileli tırtılın önündeki Alis gibiyiz. Kekeleyip kukalamaya başlıyoruz: "Günlerdir de, bekliyorduk da, para da pul da, donüyoruz da." Takat yok, kafa hiç yok. Ne halt soylediğimizin pek farkında değiliz. Kadın bankacının telefonu çalıyor. Açıp dinliyor. Sıkı bir zılgıt yemekte. Sonra "Siz şu şu musunuz" diyor. Evet biz onlarız. Biziz! Telefonu o yüksek mabetten bize uzatıyor. Telefondaki Eve. Bankayı, bizi bulmuş. Telefonda sıkı tehditler savurarak parayı derhal almamızı sağlıyor.

Eve, en son New York'ta bir galeride sergilediği bir iş yaptı. Galerinin camını açmış ki, apartman boşluğu. O boşluğa 25 metrelik tahta bir kule inşa etmiş. (Bu esnada düşüp kırdığı eliyle alçılar içinde dolaşıyor şimdi. Eve, o kimi "kavramsalcılar" gibi bir fikir yumurtlayıp ona buna yaptırmıyor işlerini. Parası da yok zaten. Her işini kendi yapıyor. Bir-iki arkadaşı da yardım ederse ne âlâ.) Apartmanın çatısındaki bir güvercin yuvasına da bir kamera yerleştirmiş. Hem bütün büyük şehirler gibi New York güvercin kaynıyor. Yani bizim yuvanın ziyaretçisi bol. Yuvada ve etrafında güvercinlerin başına gelenleri, galerideki iki duvarda kocaman perdelerde izliyorsunuz. Ayrıca kuleye tırmanıp dürbünle bakan ziyaretçileri de. Büyük şehir demek, güvercin demek.

Eve diyor ki bütün işlerimizin mevzusu aynı: Beklemek. Beklerken umud etmek. Bir sonraki daha iyi olacak. Bir sonraki şehir, bir sonraki iş, bir sonraki. bir sonraki. Eve diyor ki, bütün işlerim annem üstüne. Annem hep bir sonrakinin heyecanıyla yaşadı. Hep, bir sonraki iyiydi. İçinde bulunulan yoktu. Nerde, nasıl. ne zaman-bir sonraki. Eve diyor ki...

Perihan Mağden

tanıdım

Medrano Sirki İstanbul'da

Ben dedemin ailesinden yadigâr Tura'lı kaşıkları filan, küçük bir çıkın yapıp odamdaki gomme gardırobun sağ alt köşesindeki boşluğa zulalamıştım. 9 -10 yaşlarındaydım. Hayat (aile hayatı) canıma tak etmişti. Annem, babam çekilir gibi değildi. Çekip başımı gidecektim. Kimlerle? Sirktekilerle tabii Bana da bir köşecik açarlar, bir numara öğretirlerdi. Özgür, gezgin ve mesut: Sirke katılacaktım.

Turalı kaşıklarınız nerde anne? Ben sirkte değilim. Ama geçen ay Melek, annem, ben sirke gittik. Biletlerimizi alıp Lunapark ın çaycısında beklemeye başladık. Tostlar güzel, annem köfte-ekmek yedi. Sonra fincanda gelen çayı reddetti, cam bardakta istedi. Biliyorsunuz cam bardakta çay içebilmek İstanbul'da Zümrüdü Anka'yı kuyruğundan tutabilmeye benzedi. "Yok cam bardaklarımız," "Ama o beyler cam bardakta içiyorlar." "Ama o beyler buranın sahibi." "Lütfen, onların bardağında getirin bana." Annem başarır. Üstün başarır. Ben tepinip yangın çıkarsam. takmazlardı. Anneme cam bardakta çay geldi.

Meleğin içi içine sığmıyor. "Fillere gidelim." "Filler beni bekliyor. "Filler uvuyor, Filler hazır değil. Filler daha dinlenmeli" gibi bahaneler sunuyorum. Bir yandan aldı mı beni bir korku: Ya bu gariban sirkin filleri yoksa. Dağıttıkları kâğıtlarda, sattıkları naylon flamalarda fil resimleri var gerçi; ama canlı fil? Ne zaman çocuğum canlı bir fil görecek ki benim? Filsiz bir hayatın kadersiz mahkûmları!

Evet, fil yoktu. Önce bir akrobat aile çıktı. Birbirlerinin üstüne çıka çıka kule yapıyorlar, en küçük çocukta en üste atıyor. Yani atlamalı da, bir türlü başaramıyor. Tekrar. tekrar deniyorlar. Allahım, Çinliler olsa bu ıstırap verici muvaffakiyetsizlik gösterilerini izler miydik hiç. Ne yapar ne eder, çocuğu eğitirlerdi. Bu lagar İtalyanların dünya yansa umurları değil.

Sonra bir adam köpekleriyle çıktı. Köpeklerin üstünde tişortler uzun şortlar, iki kale; futbol maçı yapıyorlar. Aman ne ilginç! İki trapezci kız var; Değişik adlarla değişik gruplar olarak çıkıp çıkıp sirki biraz olsun kurtarıyorlar. Palyaçolar vs. içler acısı. Maymunlu bir gösteri dahi yok!

Hani büyük Türk romantikleri "Hüzün Sirki" vs. adı altında

"Her sirk bana biraz hüzün
Biraz kışın ya da güzün
Çocukluk. Annem. Kırık dökük
Yaşadıklarım yaşamadıklarımdır"

tipi nameler paralarlar ya, bu sirk hüzün güzün bir yana, epeyce acıklı-komik.

İlk yarının sonunda "Avrupa'nın en genç kaplan terbiyecisi ve kaplanları" teşrif ediyorlar. 6-7 tane güçlü kuvvetli kaplan. Terbiyeci de, düz sarı saçları tombul al yanaklı yüzünü çerçeveleyen bir oğlan. Sirki seyreden otuz-kırk kişi kadarız. Bir televizyon ekibi (tabii) içeri beleş girmekle kalmamış, en ön ve ortaya, loca tabir edilen yere oturmuşlar. Çekim yapıyor biri, diğerleri gösteriyi "izliyorlar" ki, kaplanlardan biri şarrr diye çişini yapıyor. Bu medya grubunun yüzü çişle (yemin ederim) yıkanıyor. Apar topar kaçıyorlar "bir takım medya".

Ara oluyor. Oluyor ki. Melek bir patlamış mısır, bir dondurma daha fahiş fiyatlarla yiyebilsin.

Aa, ne görelim? Avrupa'nın en genç kaplan terbiyecisi elinde bir fotoğraf makinesi bir ufak gariban maymun. "Var mı fotoğraf çektirmek isteyen" diye dolanıyor.

Sirklerin ölümü

Bana çocukluğumun sirklerini geri ver, anne
İçine biraz fil, biraz kahkaha...

Yani gözlerinizin önünde şirin beşi bir para. Bu sirk mevzuu, plastik sanatlardan edebiyata. ölüye ilham getirir valla. (Bu da kafiyeli "düştü")

İkinci yarıda Güney Amerikalı bir grup, topuklarını patlatıp kırbaçlarını şaklatarak bir müzik ve şaklatma gösterisi sunuyorlar önce. Arada Azerbeycanlı "lastik çocuk" yogilerin dudaklarını uçurtacak en zorlu yoga beden hareketlerini, yüzünden hiç eksilmeyen bir gülücükle sergiliyor.

Derken... buz revüsü! İngiliz kızlar şenşakrak danslar sergiliyorlar. Ve karşımızda 1985 Olimpiyat ve Avrupa Şampiyonu! Bu bayan nasıl düşmüş buralara? Güzel bir kadın. Beyaz güvercinlerle takviyeli bir gösteri sunuyor. 1985'de ben neydim. neredeydim? Bu bayan alkolik mi, junkie mi, niye burda. ben kimim, ona ne olmuş? gibi düşüncelere beni gark edip selam verip gidiyor.

Sonra 1985 Olimpiyat Şampiyonu da katılıyor aralarına, bütün kadro bir buz üstünde neşe ve kahkaha gösterisi yapıyorlar.

Bu sirk burada olmamalıydı anne
İstanbul cam bardaklarını kırmamalıydı
Ama fil olmasa da sirk istanbul'da
Sen de İstanbul'dasın. ben de anne.

Perihan Mağden

AYIP KÖŞE

İlk kez ne zaman dikkatimi çekti, hatırlamıyorum. Sabahları işe gitmek üzere evden çıkarken, akşamları elimde geceme renk katacak binbir çeşit fıstık çekirdek, çikolata, meyve ve içecekle eve dönerken, bazı apartman sakinleriyle olduğu kadar sık değilse de onunla da karşılaşırdım. O, 16. katın bilmem kaçıncı dairesinde otururdu. Tek bir gün bile elinde ufacık da olsa bir şey taşıdığına rastlamadım. Benim gibi gecenin ortasında cam bir şey ister de, onu bulamazsa ona yakın bir şeyle avunsun diye her türlü tattan birer ikişer numunuyle, adeta her akşam Nuh'un gemisine binercesine eve giden biri için bu çok tuhaftı. Lütfen kim evine ne taşıyor diye merakla baktığımı sanmayın, onun elleri boştu gerçekten.

En üst katta oturduğu için asansörde düğmeye basma aşamasını arka köşede sabırla bekleyerek geçirirdi. Hiçbir şeye ihtiyacı olmayan bir varlık gibi yaşayışına hiç kimsenin şaşırmaması gerekirmiş gibi, insanı iyice şaşırtan bir doğallık ve soğukkanlılıkla, kapıcıyla ya da yöneticiyle konuştuğu da olurdu. Ben bu konuşmaların ancak sekizinci kata kadar olan kısmına tanık olurdum, sesi hep bildiğim tanıdığım ama kim olduğunu bir türlü çıkaramadığım başka birinin sesine benzerdi. Onu düşünmeye böyle başladım, o sesin kime ait olduğunu bulmaya çalışarak.

Oyle aklımdan çeşit çeşit insan geçmiyordu, hafızamın boşluklarında yankılanan bir sesti, hıh, buldum! diyecektim bir gün, bitecekti. Ama olmuyordu bir türlü, yaklaştığımı zannettikçe uzaklaşıyordum, sesini daha çok duymam gerekiyordu. Sanki daha seyrek karşılaşmaya başlamıştık, "İyi akşamlar," diyordum artık ben ve sonra iliklerime kadar dinliyordum o sesi: "İyi akşamlar." Giderek daha zevkli bir uğraşa dönüştü onu düşünmek. Aklımı iyice allak bullak etmesin, beni sesin gerçek sahibinden uzaklaştırmasın diye bakmadığım yüzü, benden sonra çıkılan sekiz kat, açılan kapı, girilen ev, o yükseklik ve o yükseklikteki onun yaşantısı ve onunla ilgili daha başka her türlü şey, gecelerimi süsleyen fındık fıstığın, tatlıların, tuzluların, meyvelerin yerini almıştı adeta. Artık yalnızca sesinin kime benzediğini değil, bütün hayatının ve onun neye benzediğini bulmaya çalışıyordum el yordamıyla. Gündüzleri işte onu düşünmeyi özlüyordum, bir an önce eve gitmek ve belki ona rastlamak, rastlayamasam da yakınlarında bir yerde olduğumu bilerek onu düşünmek istiyordum. İçki içmeye de böyle başladım

İçki -en büyük zararı da budur- insanı gerçeklikten koparmaz, aksine gerçek duygunun fiziksel karşılığını kimi zaman yanlış yerde aramak pahasına bulmaya iter. Acıysa acı, mutsuzluksa gözyaşı, yorgunluksa uyku, ki en hayırlısı. Ama heyecan ve istekse yola koyulmak.

Asansöre binip 16. kata çıksam, "Afedersiniz, ben 8. katta oturuyorum. İnsan gökdelende oturup intihar etmeye niyetlenince 8. kattan atlamak koyuyor, sizin dairenizden atlayabilir miyim acaba?" desem... Sonra sorsam. "Size de arada oluyor mu, insan bazen ölmek mi ister sevişmek mi, bilemez hani?"

Güzel elleri kadar ruhu da boştu; değil benim gidişim, Michelle Pfeiffer kapısını çalsa onu şaşırtamazdı. Evin büyük bir terası vardı, aşağı baktıktan bir süre sonra hâlâ atlamamışsa insan, böğürtlenli pasta yerine üzümlü çikolata yemek gibi, o yürek kalkmışlığım dindirmek için başka bir şeyler yapması gerekirdi. Ellerim soğuk balkon demirlerindeydi, aşağı bakıyordum, cehennem yoktu, nedense bir gülümseme yayılıyordu yüzüme geniş geniş, elleri elbisemin üzerinden belimde, karnımda, kalçalarımda geziniyordu, yine de yalnız gibiydim. yukarı bakıyordum, cennet de yoktu, saat gece yarısını çoktan geçmişti, ay gittikçe daha da çoğalan bulutların arasında kaybolmuştu artık, sadece gökyüzü vardı, sıkı sıkı sarıldım ona, bir boşluk, bir hıçlık duygusu ki insan bunu haftada bir hissetmek için her şeyini verir, memelerimin uçlarını öperken ben gür saçlarını okşuyordum, o vardı artık ama ben bu sevişme bittiğinde orada olmak istemiyordum, yere uzandık, gözlerini gördüm, en önemlisi dili yoktu burada, gerçekten yoktu, içimdeydi parmağı, hoşlanmıyorum bundan, biraz hoşlanıyorum. öpmek istiyorum onu, opuştuk sanki ağızlarımız yer değiştirmiş gibi, yanyana yatıyor ve öpüşüyoruz, bacağımı çekip beline doladı ve içime girdi, çok özlediğim biri gibi sarılıyorum ona, ama artık biliyorum tanıdığım hiçkimseye benzemiyor sesi, yanılmışım yalnızca, omuzlarımdan bastırıyor ve canımı acıtıyor, gözlerim yaşarıyor, tamam. zevk ve acı birarada yaşanabilir, yorgun düşüp uyunur sonra, ama bütün ayıp köşe okurları biliyor mu, bir erkek canımızı bu kadar istekle acıtıyorsa, böğürtlenli pasta yemek daha iyidir.

N. Ç. İ. U. geçen sayımızda, "Erkek Karşısında Lezbiyen Tavır" başlıklı yazısında, çocukluğunda yaşadığı bir cinsel deneyim ya da daha sonra erkeklerle yaşadığı acılı ilişkiler sonucu lezbiyenliği seçen ve kadınlarla ilişkisini "erkeksi" bir rol benimseyerek yaşayan kadınları anlatmıştı. Yazar bu yazısında, tüm ataerkil yapıları dışlayan "kadınsı" bir lezbiyen kimliği tanımlıyor. Kuşkusuz lezbiyenliğin kökeni ve yaşanma biçimleri son derece tartışmalı konular. Bugüne dek sayfalarımızda pek yer verme olanağı bulamadığımız bu konuda başka düşünce ve deneyimleri de ele almak istiyor, okuyucularımızın katkılarını bekliyoruz.

Erkeğin genel olarak kaba, hoyrat ve bencil davranışlarıyla, toplumun kadın duygularına açık seçim hakkı vermeyen gelenekçi yapısı birleşince, kadın kendini cinsel yönden mutsuz, tatmin edilmemiş ve rol yapan bir yaşamın içinde buluyor. Kuşkusuz aynı toplumsal ve gelenekçi yapının etkisiyle kadın giderek bir sorunlar yumağı biçiminde algıladığı duygusal ve cinsel yaşamına, yine benzer geleneksel yaklaşımlar içinde çözüm aramaya başlıyor. Bu da sonuçta butunuyle yine "ataerkil" bir yaklaşım içinde kaybolmayı ya da yaşadıklarını baştan yinelemeyi gerektiriyor. Daha özlü bir yaklaşımla söylemek gerekirse kadın, erkeğin yanında bulamadığı mutluluğu bir başka erkekte aramaya çabalıyor. Bu da binlerce yıldan beri farkına varmadan yaşadığı ataerkil geleneğin, kadın bir erkek biçimine sokması, hatta onun duygularının yönünü bile gizli erkek egemenliğinde yorumlamasından başka bir şey olmuyor. Umutsuz, başarısız ve bencil bir erkek egemenliğinden sonra, aynı deneyleri ve umutları belki defalarca baştan alıp bir başka erkeğe bağlanarak yaşama isteği, derinlerde kölece bir teslimiyeti de beraberinde getiriyor. Çünkü bütüncü ve hoşgörülü bir yaklaşımla, "Ben mutluyum" diyen hemen her kadın, bu mutluluğunun ataerkil erkeğe ait bir kurallar dünyasında kalmak koşuluyla gerçekleştiğinin henüz pek farkında değil. Bu durum, en azından bizim gibi kültürel yönden, özellikle kadının belirli bir dişil kimlik kazanamadığı ülkelerde böyle. Oysa ki, gerçek bir lezbiyen baştan çıkarıcı için bunlar bütünüyle geçersiz. Çünkü her şeyden önce, bir lezbiyen ilişki için, en azından "ataerkil bir ilişkidir" denilemez. Bu belki bazı lezbiyenlerin yaşadığı ataerkil görünüşlü ilişkiler için de, dolaylı ya da dolaysız biçimde geçerli ..

Yaşadığı böylesi bir olayı anlatan lezbiyen Deniz hoş, esmer, baştan çıkarıcı bir dişi, üstelik hep kadınlara ilgi duymuş birisi. "Kadın kadına ilişkide" diyerek anlatmaya başlıyor Deniz, "bir taraf erkeksi bir role soyunuyorsa ki, böyle durumlar az değil ya da bazen karşı taraf böyle arzuluyorsa, uzaklaştıkları ataerkil değerler sistemine kesinlikle bir geri dönüş yaşamıyor. Böylece kadında erkeği tekrar vareden bir yapı ortaya çıkmış oluyor. İlişkiyi değerlendirdiğimizde sadece maddesel olarak penisin yokluğu, ama ataerkil bir ilişki biçiminin yemden yaşanması ortaya çıkıyor . Penisin ele geçiren, şiddet dolu baskıcı yaklaşımı yerini giderek erkek kimliğine bürünmüş, ataerkil tavırdaki kadına bırakıyor. Oysa gerçek lezbiyen ilişki, ataerkil herhangi bir yapıyı bütünüyle yadsır "

Lezbiyen Deniz e göre gerçek ve duygusal bir dişil davranış, bütünüyle erkekler için olduğu kadar kadınlar açısından da, yoğun cinsel mesajlar içeren baştan çıkarıcı bir eylem. Dar bir pantolon, göğüsleri ortaya çıkaran ince bir bluz. Hafifçe buvulu ve mistik izlenim veren yalın bir makyaj ve en önemlisi kendinden tamamıyla emin bakışlar içeren lezbiyen bir dişilik bu... "Dişiliğimden korkmadan giyinirim." diye yeniden anlatmaya başlıyor Deniz, "Giysilerimde hiçbir erkeksi hava sergilemek istemem. Babaya ve erkek kardeşlere ise asla özenmem. Dişiliğimin kadınlar üzerindeki etkisi, sanırım onları bir erkeğin asla kavrayamayacağı biçimde, bir lezbiyen kadın dişiliği ile, ama belli bir tensel etkiyle anlamak ve anlaşılmaktır. İşte böylesi bir dişilik, ister heteroseksüel isterse lezbiyen olsun, kadınlar üzerinde çok büyük ve güçlü bir etki yapar. Onlara dokunmak, onları tenimde hissetmek ve bir anne şefkatiyle küçük bazı uyarılar vererek sarmak. Arkadaşça dertleşip duyguları yönlendirmek... Kadın kadına iletişimin bence en önemli etkileri bunlar. Bunu ilk kez, bir kadın arkadaşıma masaj yaparken duyumsa-

Kadın ve baştan çık

"Kadının diğer bir kadına yaklaşımında temel aldığı davranış biçimi, duygusallıktan kaynaklanan dişil bir güç iken, erkeğinkindeyse duygu dışı bir ele geçirme öncelikteydi."

arıcı olarak lezbiyen

dım. Onun ağrıyan boynunu ve omuzlarını ovuyordum. Birden, gözlerini blûzumun açılan düğmelerinin arasından ayıramadığını fark ettim. Her şeyiyle, adeta göğüslerimde yoğunlaşmıştı... Tedirgin olmamıştık, aksine çok sakindik. İçimden bir ses, sanki, masajımı yavaşlatmamı söyledi. Bir süre sonra o, 'Tıpkı annemin çocukluğumda beni okşaması gibi' diyerek inledi. Yaklaşımım, ona annesini hatırlatmıştı. Tabii ardından ikimiz de birbirimizi ne kadar çok sevdiğimizi sessizce duyumsadık."

İşte bu nokta psikolojide bir kadının diğer kadınlara duyduğu arzunun bilinçaltı kaynağı ile baştan çıkarıcı lezbiyenin buluştuğu en önemli ortak noktalardan biriydi. Freud. "Üç Deneme" adlı eserinde her iki cins için "İlk cinsel objenin annenin memesi" olduğunu belirtmişti. Buradan yola çıkan Juliet Mitchel de, "Anaya olan ilk aşkın (ya da annenin memesine) Odip süresinin gerekli bir parçası olarak yeniden kazanılmasının kadınlık kimliğinin gelişimi açısından gerektiğini" öne sürmekteydi. Böylece, giderek kadınlığa yönelen çok farklı bir yol belirmekteydi. Bu da, dişi lezbiyenliğe ulaştıran yoldu. Bunu, ergenlik öncesindeki anneye olan sevgiden, sığınmadan ve bağlılıktan vazgeçmemek olarak açıklamak mümkün. Böylece lezbiyen kadını diğer kadına çeken şey, "Cinsel bir eş olduğu kadar, bir çeşit anne gereksinimiydi". Bu durumda lezbiyen eşlerden biri kendisine bağlanabileceği şefkat dolu anne-sevgiliyi düşlerken, diğeri de ergenlik çağındaki kızların yaptığı gibi dişilik kimliğinin özdeşleşeceği bir "dişil" model olup çıkmaktaydı. Bu da birçoklarının dediği gibi, erkeksi bir kadın değil, ataerkil yapıyı yadsıyan anaerkil özellikteki baştan çıkarıcı bir lezbiyen kadındır. Böylece kadınları sevdiği ve arzuladığı için onları isteyen bu baştan çıkarıcı lezbiyen dişi, heteroseksüel kadının hiç düşünmeden erkeklere sunduğu aşk, sevgi, cinsellik ve bağlılığı bir dişi olarak kendi üzerine çekmeyi başaran biri olarak karşımıza çıkıyor.

"Dişiliğimin kadınlar üzerindeki etkisi, sanırım onları bir erkeğin asla kavrayamayacağı biçimde, bir lezbiyen kadın dişiliği ile, ama belli bir tensel etkiyle anlamak ve anlaşılmaktır.

"Kadının bu, kendi doğasına uyan birbirleriyle olan tüm ilişkilerinde temel duygusal yapı; arkadaş, dost, anne, kızkardeş, sevgili, kız evlat karışımı bir toptancı duyguyla yaşanıyor. Üstelik bu durum zorlanımsız, kendiliğinden ve açık biçimde gerçekleşiyor."

Böylelikle heteroseksüel kadın, erkeğin ataerkil kökenli sevgisinin ve cinselliğinin her fırsatta aldatılabilecek bir seks "nesnesi" olmak yerine, birbirleriyle özdeşleşmek isteyen hemcinsleriyle ilişkisinde nesneleşmeden, bir "özne" durumuna geliyor. Bu haliyle baştan çıkarıcı bir lezbiyenin dişi kişiliği, diğer kadına ataerkil erkeğin baskıcı ve hiçe sayan hesaplı tavrından daha çekici ve anlaşılır gelmektedir. Bu yaklaşımı Adrienne Rich 1980'lerde bile şöyle anlatıyordu: "Böylece kadının hemcinsini seçmesinin nedeni erkeğe doğrudan yöneltilmiş bir tepkiden çok, erkeğin baskı yapması ve duygusal ilişkiden kaçması şeklinde açıklanabilir." Bir başka deyişle, kadının diğer bir kadına yaklaşımında temel aldığı davranış biçimi, duygusallıktan kaynaklanan dişil bir güç iken, erkeğinkindeyse duygu dışı bir ele geçirme önceliktedi. Genellikle de kadınsı bir duyarlılığa pek fazla bir yer yoktu. Oysa lezbiyenin dişiye özgü duygusal ve güçlü yaklaşımı öncelikle buna karşıydı. Bu dişil gücün kadınlar karşısındaki etkisine bir örnek olarak, yazar Charlotte Kasl, ünlü kadın tenisçi Chris Evert'i verir: "Birçok kez, kadın tenis arkadaşlarımın" diye başlar Kasl, 'Chris Evert'i çok beğeniyorum, çünkü müthiş bir dişi' dediklerini duydum. Oysa, 'Chris Evert'i beğeniyorum, çünkü azimli, konsantrasyonu güçlü, vuruşları isabetli' demeleri gerekiyordu. Dişi göründüğü için gücü de ayrıca hoş görünüyordu. Toplumumuz hâlâ güçlü dişilikle, incelik ve duyarlılığı birleştirememiştir." Yazar daha sonra toplumda erkeklerin lezbiyeni sapık, sert, erkeksi gibi önyargılı kavramlarla tanımlayış şeklinden yola çıkarak, bunun, genelde erkeğin kadının gücünden korkmasından kaynaklandığını belirtiyor. Bu durumun belirtisi olarak da, özellikle çocuklarına kötü davranan ailelerde, en güçlü görünen kız çocuğuna yapılan baskıları ve fiziksel saldırıları gösteriyor.

Dışıl güce ilişkin mantıksal yapının bu yönde gelişmesi ve ardından onu izleyen cinsel eylemin de aynı düzlemde ama yine geleneksel yaklaşımlardan farklı bir şekilde gelişmesi kaçınılmaz oluyor. Lezbiyenler tarafından kabul edilen genel anlayış, lezbiyen anlamındaki cinsel doyumda, vajinadan (dölyolu) çok klitorisi temel almıştır. Bu yaklaşıma göre doyuma ulaştıran organ, vajinadan çok klitoristir. Özellikle kızların bebeklik dönemlerinde aldıkları ilk organsal ve cinsel hazzın temelde klitorisden kaynaklandığı düşüncesi Freud'un ortaya attığı bir varsayım. Ancak Freud'un kadın cinselliğine olan yaklaşımını yeniden ve bir kadın gözüyle yorumlayan Karen Horney buna karşı çıkıyor. Horney, toplayabildiği görece sınırlı veriler kanalıyla da olsa küçük kızların dölyolu ile ilgilendiklerini ve bir tür dölyolu mastürbasyonu yaptıklarını belirtiyor. Karen Horney'in ünlü jinekolog W. Liepmann'ın deneyimlerinden verdiği örnekler ise çok ilginç: "...Willhelm Liepmann deneyimlerinin onu, çocukluğun ilk yıllarında, hatta ilk bebeklik yıllarında bile dölyolu aracılığıyla yapılan mastürbasyonun, klitorisle yapılandan çok daha yaygın olduğuna ve ancak çocukluğun sonraki yıllarında ilişkilerin, kilitoris yoluyla mastürbasyon uğruna tersine çevrildiğine inanmaya ittiğini vurgulamıştır."

Burada büyük bir olasılıkla, bu tersine itilmenin ailenin ve giderek toplumun ataerkil mantıklı "kutsal kızlık zarı" anlayışının aile ve kişi üzerindeki zorlayıcı etkisini de görmek pek zor olmasa gerek. Çünkü lezbiyenler arasındaki kızların ilk cinsel deneyimlerini ya da kızlığın bozulması olgusunun bir başka lezbiyen tarafından gerçekleştirilmesi arzusu epeyce yaygın olan bir uygulama. Kuşkusuz kızlık zarının bir lezbiyen tarafından bozulması, gerek doyum gerekse kadın olmak açısından bütünüyle vajinal bir olay.

Böylelikle kadınlar karşısındaki lezbiyenin ya da daha doğru bir deyişle baştan çıkarıcı lezbiyenin, erkeksi tavırlı dişiden çok, kendi dişil cinsel doğasına uygun davranan biri olduğu açığa çıkıyor. Kadında doğasına uygun davranma öylesine önemli ki, Shere Hite ve Kate Colleran ikilisi yaptıkları bir incelemede, kadının erkekleşmesini şöyle tanımlıyor: "Tarih boyunca kadınlar kendilerini dizginlemeye çalıştılar. Şimdi de toplumun, örneğin iş yaşamında daha erkeksi davranma, duygularını denetleme, çok fazla konuşmama ve erkeksi davranışları geliştirme baskısıyla yüzyüzeler." Kadının bu, kendi doğasına uyan birbirleriyle olan tüm ilişkilerinde temel duygusal yapı; arkadaş, dost, anne, kızkardeş, sevgili, kız evlat karışımı bir toptancı duyguyla yaşanıyor. Üstelik bu durum zorlanımsız, kendiliğinden ve açık biçimde gerçekleşiyor.

Bir sonuç olarak bunu en iyi, yine Shere Hite ve Kate Colleran ikilisinin verdiği bir örnekte buluyoruz: "Bütün hayatım boyunca kadınlarla ilişki kurdum," diyordu Amerikalı bir lezbiyen açıkça. "Kadınlarla ilişki kurmayı çok sevdim. Bu, eşitler arasında bir eşit kişi olmak demekti. Soyut genellemeler yaparsak, kadınlar daha şefkatlidir. Kadınların daha hoş olduğunu düşünüyorum. Kadınların görünüşünden ve kokusundan hoşlanıyorum. Bana benzeyen bu insanları seviyorum. Onları yanımda hissetmek iyi geliyor."

N. Ç. İ. U.

Ebru Gündeş, parfüm kokusu ve börek

Bize reva görülen kokuların reklamlarında bize öyle maceracı mı, duygusal mı, Zeyna gibi mi. yoksa Lady Di gibi mi olmak istediğinizi soran yok zaten. Çoktan seçmeli değil bizim koku seçme sınavımız.

İşte *Yeni Yüzyıl* gazetesinde bir söyleşinin büyük, hatta kocaman puntolu başlığı: Ebru Gündeş, "Ben artık büyüdüm" dedi. Nereden anlamış büyüdüğünü? Eskiden şöhreti hazmedememişiniş, fazla para harcarmış, gece hayatına fazla düşkünmüşmüş, yozlaşmış çevrelere girmiş vs. vs.. ama şimdi, şimdi öylemi ya? Sayın şarkıcı sadece İngilizce değil, hatta nota bilgisi bile öğrenmeye karar vermiş. Kendisini bu kararları konusunda, ironik olarak falan değil, lütfen yanlış anlamayın, gerçekten çok içten tebrik ediyorum. Gerçek olsun da, güç olacağına geç olsun bari. Neyse, bir de şöyle demiş kendisi: "Kullandığım koku ve saatimin markası değişmiş olabilir ama ben hâlâ eski benim". Sormazlar mı şimdi insana: "E hani değişmiştin?" diye. Hem de iki kere; önce şöhreti hazmedememiş, müsrif bir kişiliğe bürünmüş, sonra da tekrar değişip, pardon büyüyüp, bu günlere gelmiştin? Ama bana daha ilginç gelen başka bir soru var: Bir kadın parfümünü değiştirince, o kadın değişmemiş sayılabilir mi?

Parfüm değişimini herhalde daha pahalı ve daha cakalı, ama mutlaka eskisine göre farklı olan markaların tercih edilmesi, daha doğrusu edilebilmesi olarak algıladım. İş böyle olunca tercih edenin, edebilenin değişmiş olması kaçınılmaz değildir de nedir?

Teorik teorik, gelir düzeyi ve tüketim alışkanlıkları insanın benlik anlayışını etkiler falan diye ahkâm kesecek dilim. ne demek istediğimi de en iyi *Şehnaz Tango*'yu izleyenler bilir. Hani Şehnaz verici ve fedakâr olmaktan vazgeçip biraz benmerkezci olmaya karar vermişti de, ilk olarak parfümünü değiştirmiş, 'iç gıcıklayıcı' bir kokuda karar kılmıştı.... Yıllardır Şehnaz'a her seferinde aynı parfümü satan satıcı kız neredeyse dehşetle hayretlere düşmüş (bkz. Pavlov'un köpeği), yeni koku da hemen etkisini gösterip çekici bir adamın Şehnaz'ın boynunu koklayıp, "Evet, işte bu sizin kokunuz" demesine yol açmıştı ya... Bu adam Şehnaz'ı sonradan yemeğe bile davet etti hatta... Hah, demek istediğim işte bu. Değiştirme kararının ve değişimin önemini daha açık seçik ve etkileyici biçimde açıklayamam doğrusu. Yani nasıl görünüyorumdan sonra ilk sorduğumuz soru nasıl kokuyorum değil midir? "Verdureni seç öyle gel" sloganının da iyi tutturduğu gibi gitmeden önce seçiyoruz, öyle gidiyoruz, diil mi? Verdure erkek (!) kokusu ya! Bize reva görülen kokuların reklamlarında bize öyle maceracı mı, duygusal mı, Zeyna gibi mi, yoksa Lady Di gibi mi olmak istediğimizi soran yok zaten. Çok seçmeli değil bizim koku seçme sınavımız. Hepimizin "kadını", çıtkırıldım, zarif, ince, yumuşak ve işte onlar bize başka ne reva görüyorsa ondan olmak istediğimizi sanıyorlar. Reklamcılar bunu bilmeseler bile aslında bizim çözüm yollarımız ve sonuçlarımız farklı olabiliyor. Ve Şehnaz örneği de gösteriyor ki, sonuç yoldan yola değişiyor.

Tamam, koku insanı değiştirmez, değiştiğimizi sanarız sadece diyebilirsiniz, kokum hoşuna gittiği için benimle olacak erkek olmasın daha iyi diyebilirsiniz, yine başka bir reklamda görüldüğü gibi, çiçeği kapan her erkeğin kokum yüzünden hababam arkamdan koşmasını hele hiç istemem diyebilirsiniz. Ama efendim, elinizi bir yerinize koyup lütfen doğru söyleyin, bu durumların hepsi de sadece pilavınız ya da böreğiniz için çiçek falan almadan eve gelen bir erkek senaryosundan daha şımartıcı ve 'iç gıcıklayıcı' değil mi?

Gökçen-Ankara

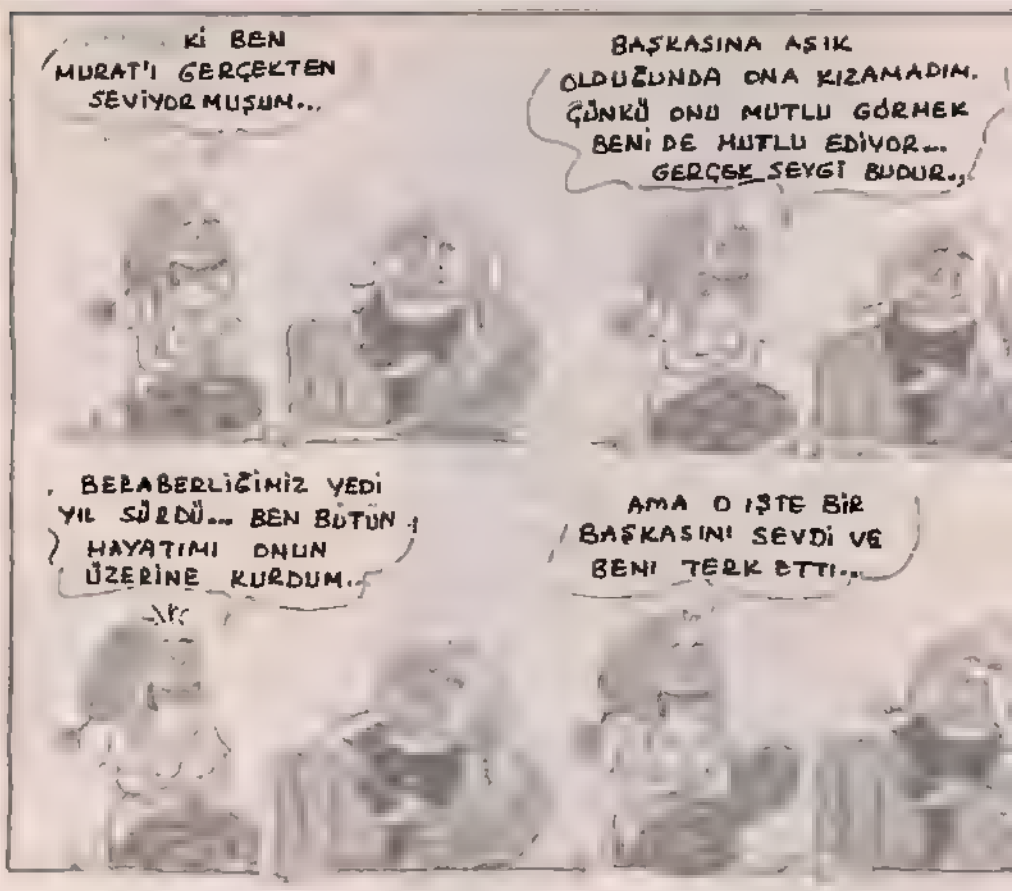

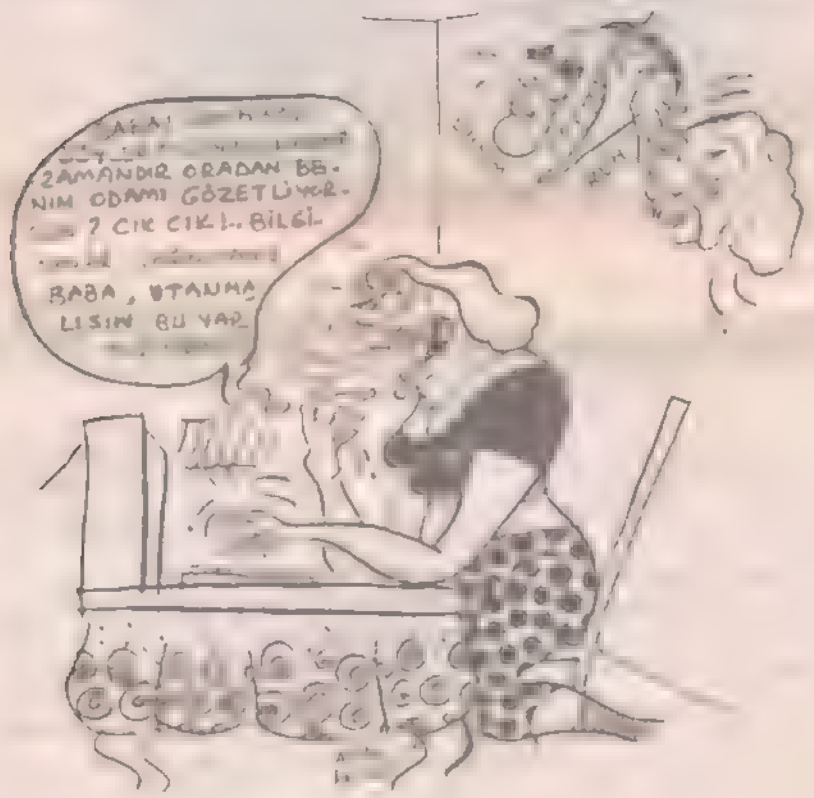

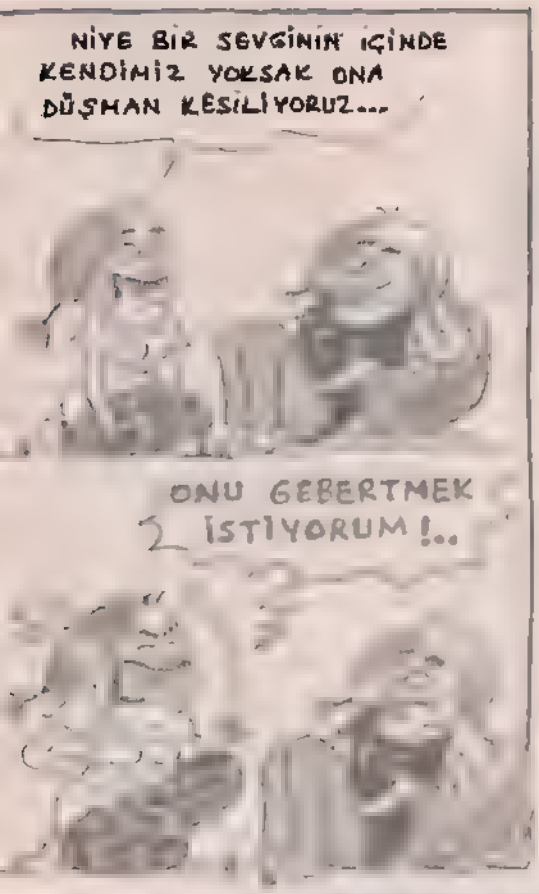

Kadın haklarının ilk koşulu

Orgazm hakkı!

Kocam beni çok yalnız bırakıyor; ama "o" var, genç kızlığımdan beri beraber oluyoruz. Hatta balayımda bile gizliden gizliye onun oldum...

Kulaklarımda çatırtı, gözlerimin önünde uçuşan pullar... Tıpkı bir abakus un topları gibi iki renk... Hipnotik bir etkileri de var sanki, çünkü onlara baktıkça göz kapaklarım ağırlaşıyor. Bir kâbus bu; ama kurtulmak için uyanmak yerine gözlerimi kapatmanı gerektiren cinsten.

O gece de tavla partisi izlemekle görevliydim. Ama yine servis elemanı kategorisinde... Sadık bir eş olarak boşalan bardakları doldurup, dolan küllükleri boşaltmam gerektiğini iyi öğrenmiştim. Bu temel görevimin yanı sıra puan toplamak için boş zamanlarımda gözlerimi tavlaya dikip sanki birşey anlıyormuşum gibi "hiii"leyip, "cık cık"lıyordum da.

Rahatça söyleyebilirim ki kocamın geceleri benden beklediği başlıca kadınlık göreviydi bu. Zaten hayatım genelde izlemekle geçerdi o eve döndükten sonra. Ya tavla izlerdim, ya da televizyon. Tabii eğer eve erken döndüğü şanslı gecemdeysem. Yoksa diğer geceleri sadece rüyalarımı izlemekle yetinirdim. Islak rüyalarımı...

Kocam beni çok yalnız bırakıyor; ama "o" var, genç kızlığımdan beri beraber oluyoruz. Hatta balayımda bile gizliden gizliye onun oldum. Bazen onu hiç tanımamış olmayı diliyorum. Çünkü o zaman kocamın yalın git-gel'lerini sevişme olarak kabul ederdim ister istemez. Sonuç olarak ilginç bir aşk üçgeni yaşıyoruz sürekli; kocam, ben ve parmağım... Sevgili beyim "dokununca kaldıran" ama karısına hiç dokunmayan cinsten. Bazen şaşıyorum; oramı okşadığı mucize anlarda bile nasıl olup da klitorisime dokunmamayı beceriyor diye. Değmemeye ahdetmiş bile olsa, insanın kazaen eli takılır. Aslında kocanı bu konuda "her erkek" gibi; çünkü dikkat edin, erkek dergilerinin açık saçık hikâyelerinde de klitoristen asla söz edilmez. Oradaki aranan erkekler hiçbir ön hazırlığa gerek duymadan kadınlara abanır ve onları yedi kat cennete uçururlar. Erkeklerin aklım başından alan kadınların ise hepsi erkekler kadar açık saçık konuşur, erkek kadar çabuk uyarılıp, erkek kadar çabuk orgazm olurlar. Seks anlayışları cinsel organ orijinlidir. Sevişmekten anladıkları aynı erkekler gibi salt düzüşmedir. (Sakın erkeklerin gerçek aradıkları kadın görünümünde bir erkek olmasın?)

Öte yandan kocamın "her erkek" olduğu kadar ben de "her kadın" gibiyim! Yani onun abanmaları sonunda hep orgazm taklidi yapıyorum: çünkü benim "gelebilmem" için sihirli duğmem sevecen okşayışlar gereksiyor. Özel ilgi isteyen garip bir dişiliğim var yani! Beyim klitorisimi, memelerimi: hatta omuzlarımı, dizlerimi. ayaklarımı aç biilaç bırakıp, vajinamı kalçası ile döverken şeytan "al elini, koy orana" diyor. Biraz itip kaksa bile razıyım. Ama cesaretim yok ki mutluluk için savaşmaya. Öylesine sinmişim ki, orgazm olamadığımı söylemek tatminsiz kalmaktan zor bence.

Sonra birgün elime "Hite Raporu" geçti ve kadınların yalnızca klitorisin uyarılması ile gelebildiklerini öğrendim. Normaldim, ben normaldim. Bu rapor erkeklerin kadın cinselliği konusunda ne ölçüde bilgisiz olduklarını korkunç gerçeklerle ortaya döküyordu. Peki yayımlanması birşey değiştirdi mi? Hiç sanmıyorum, çünkü raporun çok büyük bir handikapı vardı: Hazırlayan Shere Hite bir kadındı! Örneğin kocam ilk birkaç sayfayı okuduktan sonra, "Bu karı kesin sevici" biçiminde derin bir analiz yaptı.

Ama erkeklere fazla kızmamalı o minik kafayı es geçiyorlar diye; çünkü Freud bile klitoral orgazmı "çocuksu" olarak nitelememiş miydi? Shere Hite ise kadın orgazmının klitoristen kaynaklandığını ortaya çıkardı. Freud'a karşı Hite; erkeğe karşı kadın; vajinaya karşı klitoris.

Erkekler bence klitoristen korkuyor, ellerinden gelse kesip atacaklar. Nasıl? İnanmadınız mı? Öyleyse sıkı durun: Afrika'da kimi ilkel kabilelerde ergenliğe yeni adım atan genç kızların klitorisini tören ile kesiyorlar. Gerekçe de "kadını daha çok kadın" yapmak. Yerinde bir buluş bence. Bakalım kendi göğüslerini dağlamayı ne zaman akıl edecekler!

Elvin

"Okulda herkes bana keş diyor"

Uyuşturucuya okul kapısında ulaşmış dört liseli genç kız tecrübelerini anlatıyor

Dicle: Benim maddelerle ilişkim on dört yaşındayken başladı. Ailemde ve okulda çok mutlu bir yaşamım yoktu. O zaman Barış adında bir çocukluk arkadaşımla çıkıyordum. Benden dört yaş büyüktü. O sıralarda joint* içiyor, arada bir de hap alıyordu, bir sürü keş, canki** ve hapçıdan oluşan bir arkadaş grubu vardı. O sırada ben almıyordum kimse de teklif etmemişti zaten, gruptaki en küçük insandım. Grubun öncüsü falan gibi olan bir adamı vardı, canlıydı, yalnız yaşıyordu, bir gün onun evindeydik, joint sarmışlardı, elden ele geçiyordu, yanımdaki bana verdi. bir ara tereddüt ettim, duman harcanmasın diye yanımdaki aldı. Sonradan keşke içseydim diye düşündüm. Yine aynı günlerden birinde çok moralim bozuktu. Barış verdi, ilk çekişimde midem bulanır gibi oldu, başım döndü, düştüm. Barış gitgide alışacağımı söyledi. Onu izleyen günlerde bana hap verdi. Haplar, dumandan daha iyiydi, istediğim gibiydi, gerektiğinde neşeli ya da gayet sakin veya saldırgan olabiliyordum. Yapay bir irade gibiydi haplar benim için. Hâlâ öyledir, oyun oynarım, istersem çok kolay insanlardan uzaklaşıp, kendi içime gömülebilirim, uyku ve uyanık kalma saatlerimi düzenleyebilirim. Hapların etkilerini bildikten sonra hayatı dayanılır kılmak kolaydır. Bütün bunların dışındaki bir de alternatif hayat yaratma şansı ki o hepsinden güzeldir, yani halüsinasyonlar falan müthiş şeylerdir. Zaten her zaman duyularla algılanan gerçekler bana yetersiz geliyordu, o yüzden hep halisünojenleri tercih ettim. O sıralarda kendimi siyasete verdim. Devrimcilik konusunda birşeyler yapmak için çok büyük bir istek vardı içimde, o sırada çocukla aramız bozuldu, ben maddeden koptum. Araya yaz tatili girdi, yine okul başladı, 12 yaşından beri bana âşık olan bir çocukla çıkmaya başladım. O sırada psikolojik tedavi görüyordum, her gün bir dolu hap almak zorundaydım, aralarında da Barış'tan bildiğim Akineton vardı. Taylan'la birlikte bu hapı almaya başladık, aşağı yukarı aynı dozajda alıyorduk, planımıza göre bağımlı olmadan kafa yapacak kadar alıp mutlu mutlu yaşayacaktık. Olamadı tabu, ben artırdıkça intikam almak için o da artırıyordu. Kısa sürede ikiden ona çıkarttık. Etrafta ruh gibi dolaşıyorduk, benim gözlük numaram iyice ilerledi ama güzeldi. Kapsüller okuldaki dolabımda duruyordu, ihtiyacım olduğunda alıp harika şeyler yaşıyordum. Yalnız o sıralarda insanlar bana 'keş' diye takılmaya başladılar, çok sinir oluyordum, zamanla yalama oldum, ona bile alıştım. Ben akinetonlarımla gayet mutluyken bu konu hakkında medya aydınlandı, akineton bağımlıları falan televizyonda boy göstermeye başladı, bir de herşeye akinetonla başlayan Can Aslandere öldü.

Beril: O yalnız hava kaçırdığı için öldü, biliyorsun değil mi?

Dicle: Hayır bilmiyorum ama krizde olan bir insan için hava kaçırmak çok kolay bir şey diye düşünmüşümdür. Neyse bu olaylardan sonra Akineton'u yeşil reçeteye bağladılar. Otuz taneye kadar ulaştırmıştım o zaman, bağımlı olduğumu sanıyordum, değilmişim, bırakabildim, arada bir istediğim oldu ama geçti sonra. Taylan la çok fazla fırtınalar yaşadık, her şeyi atlattık, mutluyduk, çok fazla hayal kurduk. İkimiz de sigarayı bile bırakmıştık. Uğruna yaşanacak şeyler vardı, onu çok seviyordum, onun da beni çok fazla sevdiğine inanıyordum. Yazın bütün hayallerim paramparça oldu, birlikte kampa gittik, orada daha önceden âşık olduğunu bildiğim bir kıza olan aşkı depreşti, sürekli onla veya başka kızlarla birlikteydi, çok fazla kırıldım, dengem altüst oldu. Bir süre ayrı kaldık ve bu senenin başında tekrar barıştık. Bütün yaz uzak durabilmişken bu sene yine madde kullanmaya başladım. O sıralarda babam günlüğümü okumuş, geçen seneki Akineton olaylarını öğrendiler ve tuhaf bir şekilde beni daha serbest bıraktılar, yani ipini koparmış artık, bari ne bok yerse yesin diye. Surekli içki içiyordum ama içki içmeyi sevmiyordum, şişeyi odamda saklamam çok zordu, tadını sevmiyordum, okulda içmek çok zordu, sarhoşken kendimi çok kolay ele verebiliyordum, kusmak hiç hoşuma gitmiyordu ama en önemlisi sarhoşken istediğim kadar eğlenemiyordum, kendimden habersiz rezalet yaratıyordum. Hap, içkiye her zaman üstün geliyordu, almak ve taşımak çok kolaydı, hep çantamda duruyordu, dersin ortasında bile yutsam kimse farketmiyordu, ama tek bir sorun vardı. Barış'la hiçbir ilişkim kalmamıştı, ondan almam zor olurdu ve bildiğim bütün haplar yeşil reçeteye bağlıydı. Sonunda Tanflex diye 20'lik kutuda satılan bir halisünojen öğrendim. İlk aldığımda ideal rakam 10'du. Birkaç gün üstüste 10 tane aldıktan sonra bir gün birden 18 tane aldım. O gece herşey felaketti. mantıksız bir rüyanın içinde uyanıktım, bağırıp ağlıyordum. Annem ve babam uyandı, bütün gece beni sorguya çektiler ama olanların çoğunu zaten hatırlamıyorum, hatırladığım bölümü de onları hiç memnun etmedi sanırım, çünkü o gece kendimi hep farklı yerlerde, farklı insanlarla hatırlıyorum ama hap sadece o geceyle değil o geceye yakın olan geçmişle ilgili gerçekleri de değiştirdi kafamda. Üç dört gun ilgisiz insanlara o gece birlikte yaptıklarımızla ilgili bir şeyler sordum. Mesela en iyi hatırladığım birşey var, odamı çok uzun süre okulun içinde bir yerde sandım, hatta insanlara da anlattım bunu, birkaç gün oradan alacağım nasıl olsa diye kitap falan götürmedim okula: E, annemler de anladı tabii. Eğlenceliydi ama, şimdi yine o kadar kafa olmak istesem, ne kadar almam gerektiğini bilyorum. Annem, bu olaydan sonra b psikiyatriste götürdü, O günden beri ne zaman kavga etsek beni Amaten Balıklı Rum'a, ya da Bakırköy'e ya makla tehdit ediyor. Çok umrumda d ve bırakmak konusunda çok büyük isteğim yok. Ayrıca ben küçüklüğümd beri hep bir şeyler yazarım, haplar ya larına sürreel ve bunaltıcı bir hava k tı, hapla sağladığım yaratıcılığı çok f la kullandım. Kullanmaya başladık sonra siyasal fikirlerim de tamam köreldi, kendi içimdeki olağanüstü gerçekdışı olayları yaşamayı tercih tim. Sonuçta ben hâlâ devam ediyor ve annemin bilmesi, Yağmur'u ve di arkadaşlarımı üzmem ve arada bir ka ciğer dışında fazla sorun yaratmı Birkaç ay önce Taylan'la ayrılıp mak

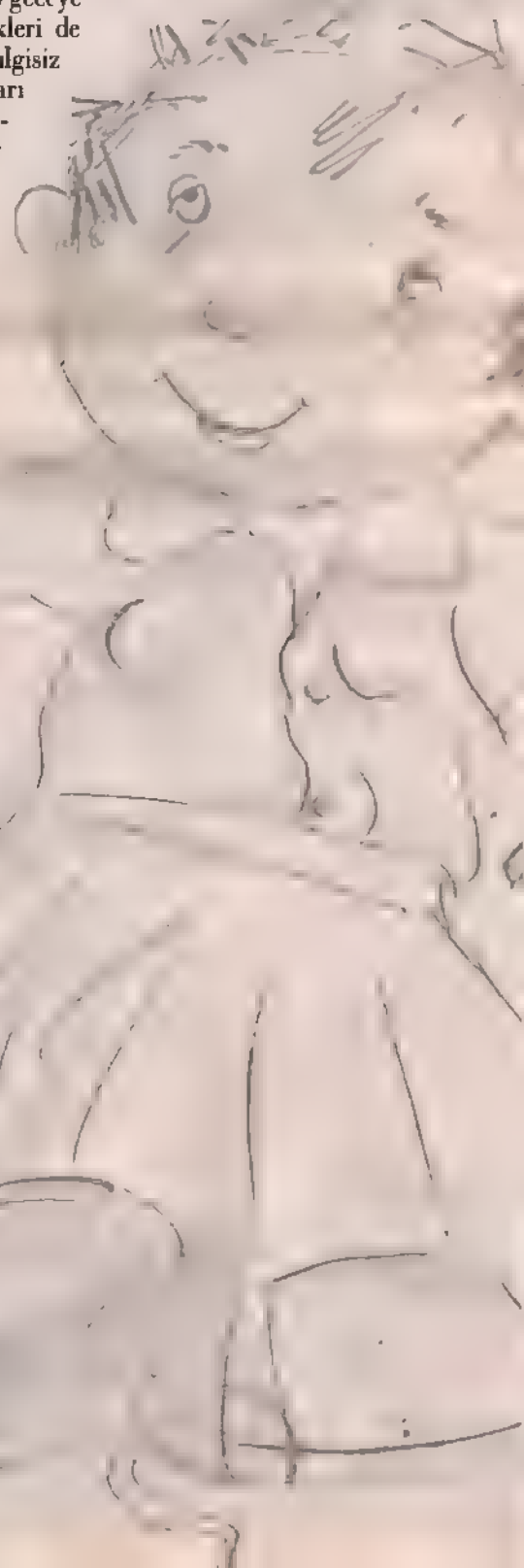

çıkmaya başladık. Tayları durumu kabullenemedi, şırınga almaya başladı, arkadaşlığımız hâlâ devamı ediyordu. Birgün onlara gittiğimde bana Tanflex'i bıraktıracağım söyleyerek daha önceden şırıngaya çekilmiş bir sıvı verdi. İlk aldığımda çok güzeldi, çok mutluydum, inanılmayacak bir enerjiyle dolmuştum. Sonraki hafta sürekli yine almak istedim, tabii bağımlı falan olmamıştım da istiyordum. Bir süre sonra yine gittim Kendine bağlamak için iyi bir yol bulmuştu. Daha çok versin diye ısrar ettim. Üç katı kadar verdi.

Beril: Aldığın morfin miydi?

Dicle: Bilmiyorum ne olduğunu söylemedi, ben gidip kendim almayayım diye. Her zaman satıcılarla ilişkiye girmemden korkuyordu. İkinci alışımda hayvan gibi kustum. Sarhoş gibiydim ama sarhoşluktan daha iyi bir şeydi. Bunda bir kaç kere kustum ve geçti. Mutluydum, eve gidip bir sürü şey yedim. Sonra bir daha ondan istemedim. İlk önce ondan aldığımı kimseye söylememiştim. Yağmur, Irmak, başka arkadaşlarım, psikiyatristim falan hepsi eski bir arkadaşımdan aldığımı sanıyorlardı. Sonra, ona çok kızgın olduğum bir gün hepsine söyledim. Psikiyatristim dehşete düştü, onla artık konuşmamam gerektiğini söyledi. Ben bu olaylardan sonra bayağı bir sure bırakmayı denedim. Aslında bırakmayı istemiyordum, ama insanları kırmaktan korkuyordum. Mesela Irmak çok fazla yıpranıyor. Fazla saf ve temiz, şimdiye kadar hiç sigara bile içmemiş, bir-iki birayla sarhoş oluyor, daha önce değil bağımlı, uyuşturucuyu denemiş birini bile tanımamış, o yüzden o da çok fazla bunalıyor ve de bir yandan onu uzak tutmaya çalışıyorum, alırsa çok etkilenir çünkü

Beril: Bizim okulda değil keş tek bir rockçı falan sayılabilecek insan bile yoktur. O yüzden hep çok yalnız hissederim kendimi, birkaç kişi dışında da anlaşabildiğimiz kimse yoktur. Geri kalan tüm

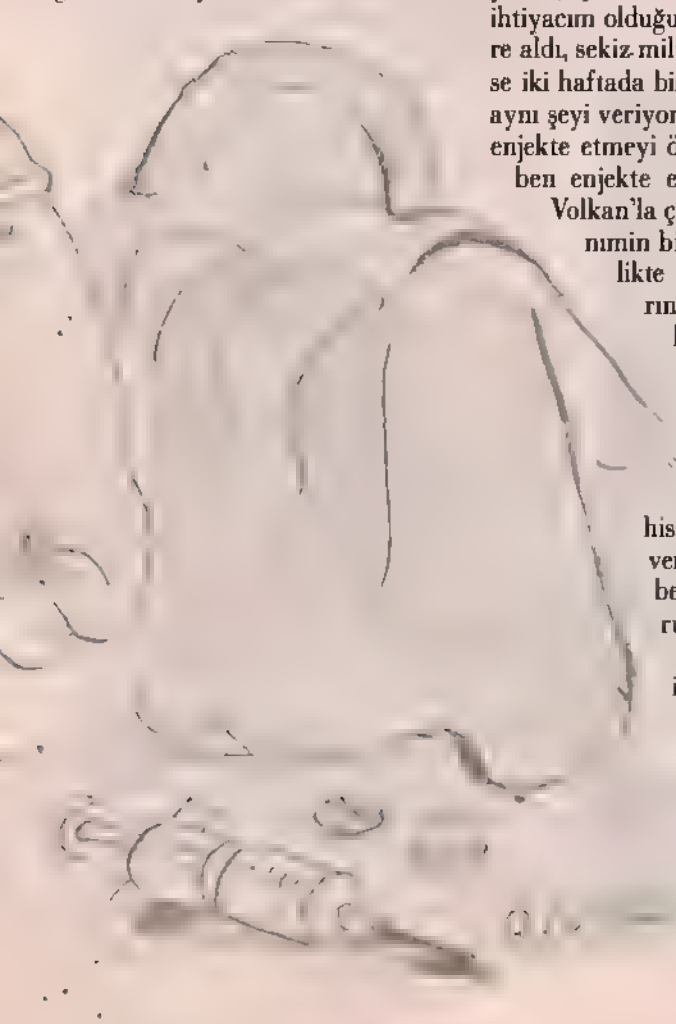

sınıf benim keş olduğumu düşünür, öğretmenlerin yanında bana 'eroinman' falan diyebilirler.

Dicle: İyi de en dandik okullarda bile kullanan vardır. Büyük sınıflarda falan.

Beril: Hayır bizde yok işte, zaten benim de başlamam okul dışından birileri sayesinde oldu. İşte ben ilk başlamadan önce kendimi çok kötü hissediyordum, bir şeye ihtiyacım olduğunu fark ediyordum, ya bir psikoloğun yardımı ya da bir dış madde falan o yüzden her zaman başlayabileceğimi biliyordum. Mesela daha önceden de halisünasyon falan gibi şeylerle oynardım, hani ışığa bakıp gözünü kapayınca böyle mor kırmızı falan bir şeyler görürsün ya onlarla resim falan çizerdim. Bir gun otobüsteydim A... Lisesinden oldukları formalarından anlaşılan iki çocuk bindi. Benim de o zaman saçlarımı kazınmıştı. Herhalde beni keş gibi gördüler, yanıma gelip oturdular, biri 'Joint' ister misin diye sordu, ama daha adlarını bile bilmiyorum, 'olur' dedim. Ertesi gün bana plaka halinde Joint getirdiler. Uçumüz, okulun yanındaki boş araziye gittik. Orada yaptılar, hazırlanışını da öğrendim, zevkli bir şeydi, ilk içtiğimde bir kaç çekişten sonra yer avaklarının altından kaydı, daha sonra alıştım. Ama bir süre sonra Joint yetmemeye başladı. Başka bir şeyler istemeye başladım. Çocuklara söyledim, ben daha farklı şeyler istiyorum diye, iyi dediler, beni başka bir arkadaşlarıyla tanıştırdılar, Tarık diye bir çocuk, uzun saçlı, müzisyen tipli birşey, Sana 'eyç' verirım dedi, olur dedim, ne olduğunu bile bilmiyorum, Akmar'ın yanındaki bir yere gittik, şırıngada birşeyler verdi, daha iyiydi, Jomt'ten çok daha fazla sevdim. ondan sonra, hep almaya devam ettim, benden para almıyordu, işte sordum bir kere sadece çok ihtiyacım olduğunda alırım dedi, bir kere aldı, sekiz milyon. Sonra işte neredeyse iki haftada bir gidiyorum çocuğa hep aynı şeyi veriyor bana, o hazırlıyor, ben enjekte etmeyi özel olarak sevdiğimden ben enjekte ediyorum. Ondan sonra Volkan'la çıkmaya başladım. kuzenimin bir arkadaşıyla, onla birlikte eczanede satılan bir şırıngadan almaya başladık, Ketalar hayvan anestezisinde kullanılan bir madde, onu da şırıngayla alıyorum, Volkan arada bir beni korumak zorunda hissediyor kendini, bana vermiyor, tabii bu sırada ben eyç'e devam ediyorum.

Yağmur: Verdiği eroin olabilir farkındasın, değil mi?

Beril: Evet, ama değilse bile daha az zararlı bir madde olduğunu hiç sanmıyorum.

Yağmur: Benim hiçbir zaman uyuşturucuyla doğrudan bir ilişkim olmadı. Ve senin dediğin gibi bir şeylerin eksikliği her zaman içimde olsa da hiç bir zaman bu boşluğu uyuşturucuyla kapatabileceğimi düşünmedim. Yine de her zaman kendi içinde mutsuz olan bir tiptim. bir sürü okul ve bir sürü ülke değiştirdim buraya gelene kadar. ve her değiştirdiğim okulda da dışlanmış bir tiptim, Fransa'da mesela Türk olduğum için. Daha sonra işte Türkiye'ye geldim, okul hayatını öyle her çocuğun hayal edeceği gibi değildi: ortaokul ve lisede her sene kalma tehlikesi geçirip iki sene de kaldım zaten. Aile hayatımız da dışardan huzurlu görünse de öyle değildir. İşte ben sınıfta kaldığımda kendimi iyice farklı ve boşlukta hissetmeye başladım. O sırada bir erkek arkadaşa ihtiyaç duyuyordum. Bir çocukla çıktım ve o inanılmayacak kadar kişiliksiz ve moron bir tipti, yani böyle bulunduğu her ortama uyum sağlardı. Ama zaten ben hiçbir zaman kendimi bir erkeğin yanında iyi hissedemedim, özellikle ilişkilerimin fiziksel yönlerinden her zaman korkardım, şimdi biraz daha rahatım. İşte bu çocuk bana fiziksel olarak da hiçbir zaman yaklaşmıyordu. O sırada ortaokuldan bir çocukla yakınlaştık. Deniz'le. Daha önceden intihara teşebbüs ettiğini bıldığım bir çocuk. Nasıl aklıma geldi bilmiyorum ama içgüdüsel olarak gidip onla tanışmak zorunda hissettim kendimi. Çocuk benden üç yaş küçüktü

Dicle: Bu çocuk, benim de 11 yaşından beri arkadaşım ve Yağmur'la tanışmayı kabul etmesi çok şaşırtıcı geldi bana yani çok fazla utangaç ve içine kapanıktır.

Yağmur: Herhalde o sıralarda konuşmaya aşırı derecede ihtiyacı vardı İlişkimiz sadece telefonla yürüyordu ve inanılmayacak kadar yakınlaşmıştık. Düşünce yapısı falan bana çok yakındı, çok kaybolmuş ve çok fazla yalnız bir çocuktu. Fiziksel birşey de yoktu aramızda ve onu gerçekten çok fazla sevdim, ona çok fazla bağlandım. Onun da ailesiyle arası çok kötüydü, yani kavga falan değil de hiç araları yok gibiydi, onu hep yalnız bırakmışlar. Biz ilk tanıştığımızda sigara bile içmiyordu. Ama işte Çağlar diye bir arkadaşı vardı, Dicle de bilir, öyle salak, özenti bir herif. O zaman onunla birlikte sigaraya başladılar. O adamın er ya da geç maddelere bulaşacağı kesindi, biliyordum ama Deniz'i bulaştırmasını istemiyordum. İşte bu sene Deniz, kopya çekerken yakalanıp, bir kaç gün okuldan uzaklaştırma aldı. Bu olaydan sonra birkaç vukuatı daha oldu, okuldan atılma tehlikesi yaşadı. Zaten hep karamsar bir çocuktu, okulda kalacağına hiç inanmadı. İşte bu sıralarda ilk defa esrar içti. Bana söylediğinde çok fazla kızdım, ne dediğimi bilmiyordum, onu acayip bir şekilde tehdit ettim, bir daha yaparsan arkadaşlığımız biter falan dedim. Ondan sonra hiçbir şey anlatmadı bana ama yaptıklarından az çok haberdar oluyordum. En son eroin aldığını biliyorum, çok fazla korkuyorum, ama hiçbir şey söyleyemiyorum. bilmemem gerekiyor hesapta, ama ona uyuşturucuyu yakıştıramıyorum, her ne kadar boka bulaşmışsa da hâlâ fazla naif ve masum geliyor. Onu vazgeçirmek için ne yapacağımı da bilmiyordum. Bir yandan da Dicle gittikçe kötüleşiyordu. onu da tehdit etmiştim bir kere sen alırsan ben de alırım, diye ama o beni biraz daha iyi tanıyordu; bana herşeyi anlatmaya devam etti. Deniz yine alıp, bana söylemiyordu. Bir de Dicle'nin yaptıklarını duyunca bayağı cesaret alıyordu, Dicle'yi sever, zeki falan buhr. Şimdi. ben beyaz atlı prens gibi herkesi kurtarmaya çalışıyorum,-bir yandan Dicle'yi, bir yandan da Deniz'i öyle işte arada yıpranıyorum

Dicle: Sen biraz da bağımdaşmışsın gibi geliyor bana, hani bir kitap okumuştuk ya 'co-dependent' onun gibi, yani çevredeki en keş tiplerın en iyi iki arkadaşın olması çok tuhaf.

Yağmur: Evet bana da öyle geliyor, kendimi çok zavallı hıssediyorum.

İrem: Yedi yıl önce annemle babam ayrıldılar, hiçbir zaman geçinemezlerdı zaten, evde hep bir huzursuzluk vardı. Annem çok katı bir insandır, hiç bir zaman geçinememişizdir, beni hiç özgur bırakmaz, ilgilenmez de. Ben babamla yaşamak istiyordum ama anneme verdiler. Beş sene önce annem başka biriyle evlendı. Bir kızı vardı adamın 21 yaşında; Yasemin, ben kızı çok fazla sevdim, kardeş gibi olduk, çok serbest buyümüş, uçarı ruhlu bir kızdı, sürekli onunla dolaşmaya başladım, annem beni daha fazla özgur bıraktı. Onunla arkadaş olduğumda kendime güvenim yerine geldi, beni hep destekliyordu. Sonra beni kendi arkadaşlarıyla tanıştırdı. Bir gün onlardan birinin evindeyken ilk uyuşturucu denememi yaptım, esrardı. Çok hoşuma gitti, farklıydı, iyi hissettim kendimi. O insanları da seviyordum, arkadaş çevrem artık onlar oldu. Daha sık görüşmeye başladık, üç tanesiyle birleşip dört kişilik bir muzık grıubu kurduk, hayatım guzel gidiyordu, özgürdüm, rahattım, moralim bozuk olduğunda esrar içiyordum, çok sık değil. Ama bende esrar bulunmuyordu, nerden alınacağını bile bilmiyordum, hep yanımda olacak, her istediğimde kullanacağım ve ayrıca biraz pasifize eden, uyku veren birşeyler istiyordum; haptı tabii ki. İlk defa Tantum denedim, o sıralarda çıktığım çocuk verdi, bateristimiz. Eczanede satılan bir haptı, almak kolaydı, gerçekten müthiş bir deneyimdi, ilk aldığımda yolun ortasında bir tavşan gördüm, sevmeye gittim, yoktu tabii, çok şaşırdım, böyle bir şey beklemiyordum, grubun maskarası oldum falan, komikti, abuk subuk sesler duydum ve nedense hep hayvanlarla ilgili şeyler. Sonraki aldığım hap Perakon'du, Yasemin'in çekmecesinde buldum, o çok daha guzel bir şeydi, inanılmaz bir zihin açıklığı veriyordu. İşte böyle, hap yeşil reçeteye bağlansa da kolaylıkla alıp kullanmaya devam ediyorum. Öyle işte.

madde kullanmak: neden, nasıl, kimin elinden, kimin yararına?

Geçtiğimiz sayfalarda, maddeyle tanışmış dört genç kızın tanıklıklarını okudunuz. madde, madde kullananlar, madde alışkanlığı, madde bağımlılığı son zamanlarda basının en gözde pornografi malzemelerinden birisi. ama böylece tüketilen her konu gibi bu meselede de gerçek bilgilere ulaşmaktan uzağız. o anlamda, geçtiğimiz sayfalarda okuduklarımız araya kameraların, binbir çeşit gazeteci yönlendirmesinin girdiği tanıklıklardan ilk okuyuşta bile farklı. bu genç kadınlar, hap, eroin benzeri maddelerle olan ilişkilerini birbirleriyle konuştular. bundan bize yansıyan şu sayfalar yer yer irkiltici, yer yer şaşırtıcı hayat parçalarıyla dolu. içinde ne olduğu bilinmeden zerk edilen şırıngalar, öldürücü olabilecek dozlarda yutulan haplar, riskler, hayaller.

burada bize yansıyan tecrübe birçok şey anlatıyor aslında. kendimizin, yakınlarımızın, çocuklarımızın nasıl ve neden kendilerini zehirlemeyi göze aldıklarını mesela. madde bu kadar yakınımıza gelmişken, burada dile gelmeyen bir şeyi fark etmemiz gerekiyor; madde kullananlar neyi unutmaya neyin dışına çıkmaya çalışıyorlar? tabii ki hepimizin birlikte kurduğu. sürmesine izin verdiği şu tahammülötesi, yırtıcı, bencil dünya. bizim katlanabildiğimiz bir şeye onlar katlanamıyorlar.

bu, madde kullanan bir çok insan için geçerli bir şey. ama on üç, on dört yaşındaki çocukların eroin gibi öldürücü maddelere bu kadar kolay ulaşabilmesinin kökeninde, ülkenin tamamını ilgilendiren siyasal gelişmeler yatıyor. eroin ticaretinden beslenenlerin devletin en üst kademelerinde yer aldığını gündelik basından takip ettiğimiz bir kış geçirdik. bu gelişmelere aldırmayanlarımız için, çocuklarının okul kapılarında satılan eroin iyi bir uyarıcı olmalıdır.

dünyanın neredeyse bütün metropollerinde uyuşturucu-uyarıcı maddelerin gündelik hayatın bir parçası olması esas olarak bu ticarete, büyük kârlara dayanıyor muhakkak ki. çünkü, yüksek dozlarda kullanılan basit ağrı kesicilerden eroine, kokaine kadar her türlü madde meşru, gayrımeşru bir "ecza tekeli" için kâr anlamına geliyor. zaten hayatımızda kâr anlamına gelmeyen ne var ki?

onların bu kârı elde edişi, bizlerin hayatında nelere maloluyor. o kârlar, sıkışık bütçeli ailelerin cebinden aşırılıyor, özellikle genç kızlar söz konusu olduğunda, fuhuşla yüzyüze gelerek ödeniyor. ve en önemlisi, her içicinin bir süre sonra kendi müşterileri olan bir satıcıya dönüştüğü bir çark söz konusu. devlet de, bu son satıcılarla uğraşıyor işte. esas büyük satıcıları kendi içinde barındırarak.

şunu görmek zorundayız: madde kullananlar için en büyük riskler maddenin devlet eliyle yasaklanmasından ve şimdi yasaklandığı biçimde yasaklanmasından kaynaklanıyor. antibiyotik bile alırken doktora danışılması önerilirken, madde kullananların kimseye danışma imkânı yok. madde temin edilen çevreler, fuhuş, şiddet gibi tehlikelerin kol gezdiği yeraltı çevreleri. ve yükselen rakkamlardan gördüğümüz gibi bu tür maddeler yasaklanarak okul kapısından uzaklaşmıyor. yalnızca tıbbi denetim olmadan tüketiliyor; ve en acısı, esrar almaya giden elinde şırıngayla dönüyor. bunun çeşitli sebepleri var.

birincisi, devletin verdiği bilgiler tamamen yanlış. esrarla eroin arasında büyük fark var; esrar asla öldürmez, eroine benzer bir bağımlığa yol açmaz. alındığındaki etkisi de hafiftir. ve bütün bu sebeplerden dolayı esrarla eroin asla bir tutulamaz. oysa, devletin bütün propagandalarında ikisi bir tutulur ve esrar deneyip de bu anlatılanlara benzemeyen bir durumla karşılaşan birisi, eroini de hafifser.

ikincisi, esrar da eroin gibi yasaktır: serbest bırakılması söz konusu bile edilmez. esrar satın almak isteyen, kendisine eroin de sunacak çevrelere girer böylece. bu konu üzerine düşünürken akılda tutulması gereken şeyler var. mesela, esrar dünyanın bir çok ülkesinde serbest bırakılıyor. hollanda, esrarı serbest bırakarak eroin bağımlılarının oranını yarıya düşürdü.

şunu eklemeden geçmek istemem, en nihayetinde kendini öldürmek ve zehirlemek bir haktır. herkesin alkolik olmaya hakkı olduğu gibi mesela. ama bunu neyle yaptığını bilmek de herkesin hakkıdır. ancak on üç on dört yaşında çocukların ne olduğunu bilmedikleri maddeleri kullanmaları bu hak çerçevesinde ele alınabilecek bir şey değil. onların yaşadıklarıyla, önlerine çıkanlarla ilgili gerçek bilgileri, inanabilecekleri kanallardan alma hakları var.

alkolik olma hakkı gibi, kendini öldürmek ve zehirlemek de bir haktır. ama on üç on dört yaşında çocukların ne olduğunu bilmedikleri maddeleri kullanmaları bu hak çerçevesinde ele alınabilecek bir şey değil. onların yaşadıklarıyla, önlerine çıkanlarla ilgili gerçek bilgileri, inanabilecekleri kanallardan alma hakları var.

ama yukarıda sıraladığım şeylerin çoğu on yıllardır geçerliydi. son birkaç yıldır ise daha önce karşılaşılmayan bir durum söz konusu. evet, eskiden de esrar almak için yeraltına inmek gerekirdi ve bu eroinle tanışma riskini arttıran bir durumdu. ama, birkaç sene öncesine kadar yeraltı dünyasında, esrar isteyene eroin pazarlanması şimdi olduğu gibi âdet değildi. bu böyle şeyler hiç olmamıştır anlamına gelmez ama şimdilerde en yaygın olarak pazarlanan madde eroin ve fiyatı geçmiş yıllara kıyasla inanılmayacak kadar ucuz. bunun, dış pazar için üretilmiş ama dışarıya satılamadığı için iç pazarda "patlamış" "mal" fazlasından kaynaklandığı söyleniyor. o malı kim üretti. kim satıyor. kim kâr ediyor?

eskiden madde satıcıları, yani alemin deyimiyle torbacıların içiciye yönelik bir yol göstericiliği vardı, neyin tehlikeli olabileceğini, nasıl etki yapacağını, doğru dozları falan öğretirlerdi. çünkü çoğu uzun zamandır kendisi de içici olan, bir kriz anında ya da zehirlenmede ne yapılacağını az buçuk bilen insanlardı. vicdandan dolayı değil, bir içicinin ölümü satanların da durumunu zorlaştıracağı için, ehil kişilere sattırılırdı madde. oysa şimdi öyle bir pervasızlık var ki, yeni mal kullanmaya başlamış herkes kısa zamanda ve çaresiz satıcılığa başlıyor. dolayısıyla, içicilerin tek "tıbbi" korunma kanalları da ortadan kalkmış oluyor. resmi tıbbi yardım ise genellikle polisle yüzyüze gelme riskini taşıdığından içiciler için bahis konusu bile olmuyor. bu arada, ölenlerin önemli bir bölümünün damarına hava kabarcığı zerk etmek gibi "amatör" tıp bilgisinden kaynaklanan sebeplerle ya da uzun bir zaman iyice "kırılmış" yani, başka maddelerle seyreltilip ucuza maledilmiş "mal" kullandıktan sonra bir tesadüf eseri daha "temiz" bir malla karşılaşıp bedenlerine alıştıkları dozdan fazla eroin vermekten dolayı olduğunu hatırlatmak isterim. yani bağımlılarla tıbbın kurabileceği bir ilişki sonucu engellenebilecek ölümler çoğu. başta kullandığım ifadeye geri dönüyorum; maddenin şu anda yasaklandığı gibi yasaklanmasından kaynaklanıyor ölümlerin bir kısmı. bağımlılar, eroini "piyasadan" değil de tıp kurumlarından temin etseler bundan kim zarar eder?

maddeden kurtulmak isteyen ise iyice çaresiz. önünde kolayca ulaşabilecek hiç bir kişi, kurum yok. en iyi kurumlar pahalı. yani bu tuzağa düşmek kolay, çıkmak zor.

burada başka bir bilgi aktarmak istiyorum. bu konularla ilgili bir şeyler okuyorsanız duymuşsunuzdur, metadon diye bir

ilaç var; eroin bağımlılarının tedavisinde kullanılıyor. türkiye'de konunun uzmanı birçok doktorun ümit bağladığı bir şey metadon. kriz etkilerini ortadan kaldırıyor, hasta eroin yerine ömür boyu metadon kulanmak zorunda. bu anlamda pek matah bir şey sayılmayabilir ama iki önemli marifeti var, bağımlı metadonla hayati fonksiyonlarını sürdürebiliyor ve metadon, eroin gibi öldürücü değil. yani, eroin yerine metadon kullanan bağımlı yaşıyor. altını çizerek söylüyorum bunu, hem yaşayan bir ölü olmaktan çıkıyor hem de gerçekten fiziksel anlamda ölmüyor! bunların ne anlama geldiğini bağımlı yakınları bilir ancak. üstelik herkesin temin edebileceği kadar ucuz. zaten devlet eliyle ve sadece bağımlılara dağıtılacağı için başka bir risk de yok. işte bu metadon bir türlü serbest bırakılmıyor. bağımlı yakınları, konunun uzmanları yırtınıyorlar bırakılsın diye. ölümler azalacak diyorlar, insanlar hayata dönecek diyorlar, eroin krizi nasıl ağır bir şeydir biliyor musunuz, onu yaşamayacaklar diyorlar. evet, mahzurlarını biliyoruz ama... diyorlar. yok, bir türlü serbest bırakılmıyor. islamcı bir yazar, bu konuyu ele aldığı bir yazısında bu doktorları, metadon ithal edecek batılı ilaç tekellerinin uşağı olmakla suçluyordu. doktorların ticaretle ilgilerinin olmadığını düşünecek kadar saf değilim. ama metadon satın alacak olan eroin bağımlıları şu anda kimden alış veriş ediyorlar diye sormadan da edemiyorum. metadonun serbest bırakılmamasından kimin çıkarı var?

biraz başladığımız noktaya dönmek istiyorum. çünkü yukarıda yazılanlar, tanıklıklarını bizimle paylaşan genç kadınların neden böyle bir şey seçtiklerini açıklamıyor. aulattıklarında, hayal kırıklığı, yalnızlık, küskünlük ve isyan var. hayatın onlara sunduğu yalnızlıktan ötürü hayal kırıklığına uğramışlar, hayal kırıklığına uğradıkları için küsmüşler ve bu küskünlukle isyan ediyorlar.

genç bir insan için isyan etmenin çeşitli yolları vardır bunlardan en önemlisi olan politika gençlerin hayatından çıkarıldı. 12 eylül sonrası kuşak diye bir şey yaratanlar, genç insanların ruhuna tıkıştırdıkları isyanın nereden çıkacağını hesap etmemişlerdi besbelli.

kaldı ki, genç kadınlar, parçası olmaya çalıştıkları muhalif yapılarda da hayal kırıklıklarıyla karşılaşabiliyorlar. hem genç, hem de kadın olmak kolay başedilebilir bir şey değil.

üstelik bırakın isyan etmeyi, kendilerini gerçekleştirebilecekleri herhangi bir konuda kızların belirli bir tatmin yaşamaları güç. genç bir insanın ilgi duyabileceği bir çok konuda kızların önüne barikatlar yığılmış. genç kadınlar, spor yapsalar bile, erkeklerinki gibi parlak bir gelecek hayalleri olamaz.

mesela rock ve benzeri müzik yapan amatör gruplarda yer alan kızların sayısı iki elin parmaklarını aşmaz.

derslerde gösterilecek başarı, kızlarının yerine oğullarını okutmayı tercih edecek birçok aile için fazla önemli değildir. birçok ailede genç kızların meslek sahibi olması söz konusu bile değildir.

böyle bir sürü şey sayılabilir. özellikle genç yaşta insanın en ciddi tesellilerinden birisi olabilecek aşkta ise nasıl hayal kırıklıklarına uğradıklarını görmek, tahmin etmek zor değil.

o zaman onların bu dünyanın dışında bir yer, bir gerçeklik aramalarına şaşırmamak gerek. burası onlara hiç bir şey vaadetmiyor, bu dünyanın değişeceğini vadedenlerin sesi onlara ulaşmıyor ya da yeterince ikna edici olamıyor. öyleyse niye burada olsunlar, niye burada olmayı istesinler, biz niye burada olmak istiyoruz ve esas önemlisi, buradan ya da oradan. onlara ne zaman elimizi uzatacağız?

ayşe düzkan

"Asırlardır şişmanım, pişmanım ne yapayım. Bir diyete mahkûm ettin sen beni, Bir yemin ettim ki, yiyemem..."

Obesite (Şişmanlık) Derneği'nin birinci kuruluş yılı kutlamasında Akrep Nalan, Kayahan'ın sevilen şarkısı "Yemin Ettim"i böyle seslendirdi ve çok alkış aldı. Medyadan izlediğimiz kutlama görüntülerinde, ülkemiz şişmanlarından bir kesimin hallerinden şikâyetçi oldukları gibi bir izlenim alınmıyordu. Birinci yaş günü pastasını iştahla çatallayan dernek üyelerinden birinin sözleri bu duruma açıklık getiriyordu: "Şişmanların neşeli ve hayata bağlı olmalarının nedeni, damak zevkine önem vermeleri ve yemeyi sevmeleridir." Dikkat edin, şişmanlığı bir sağlık sorunu oluşturmayanlar. son derece sevimli, canlı, keyifli insanlardır... Tıkınmanın ya da âdet yerini bulsun diye yemenin dışında gerçekten de yemek yemek, her yaş ve cinsiyet için geçerli olan bir oral zevk kaynağıdır. Bu zevkten mahrum kalmak ya da bırakılmak ise insanı hayata küstürebilir, depresyona sokabilir, tatsız ve can sıkıcı yapabilir. Hatta o zaman sağlık sorunları, psikosomatik rahatsızlıklar başlayabilir. Peki, bu şişmanlıkla ilgili estetik ve tıbbi kaygılara ne demeli? Estetik kısmı bu yazının konusu değil. Yeri geldikçe bizim de dile getirdiğimiz feminist yaklaşımları bir yana bırakıp, şişmanlığı tıbbi açıdan, yani sağlık açısından ele alalım dedik bu kez.

En şişman Amerikalılar

Şişmanlıkla ilgili sağlık sorunlarının, özellikle de kalple ilintili hastalıkların daha çok gelişmiş ülke insanları arasında yaygın olduğu görülüyor. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nde 1980'de yayımlanan bir hükümet araştırmasına göre, erişkin nüfusun dörtte birinin kilosu, boyuna oranla çok fazla. Bugün bu oran üçte bire yükselmiş. Alaycı bir yaklaşımla, 2230 yılında Amerikalıların tümünün şişman olacağı söylenebilir...

Bir konuda bilimsel bir sonuca ulaşabilmek için tıpta en az on yıllık klinik çalışma yapılmış olması gerekiyor. Diyabet (şeker), kalp krizi, inme ve hatta kanser gibi hastalıkların şişmanlıkla ilişkilendirildiği klinik çalışmaların ise henüz yeterli olmadığı görülüyor. Ancak küçük ölçekli birçok çalışma yapılmış şimdiye kadar. Bunların sonuçlarına göre de, eğer yüksek kolesterol (LDL) ve yüksek tansiyon yoksa, şişmanlık kalp krizinin risk faktörü değil; bu sonuç, boyuna göre kilosu çok fazla olan birçok denekte görülmüş.

Şimdi uzmanlar iki farklı görüş çevresinde toplanıyor. Bir kesim, kişinin vücut işlevlerinin normal ve sağlıklı olmamasıyla şişmanlığın her zaman ilişkili olmadığını savunuyor. Yani, dengeli ve sağlıklı besleniyor, egzersiz yapıyor, sigara ve strese "hayır" diyorsunuz, kolesterolünüz düşük, tansiyon sorununuz yok, ama şişmansınız; öyleyse fazla kilolarınız nedeniyle kalp krizi, inme gibi korkulara kapılmanız yersiz. Şişmanlığınızı, sağlığınıza dikkat ettiğiniz sürece dert etmemeniz öneriliyor. Ancak bir diğer kesim ise, vücuttaki fazla yağların her zaman zararlı olduğunu savunuyor. Her ne kadar sağlıklı görünse de fazla yağları olan kişinin kemik hastalıkları, diyabet ve rahim kanseri riski taşıdıklarını öne sürüyor. Bu kesimin önerisi, bilinçli diyetle ve egzersizle fazla kilolardan, yağlardan arınmak...

Son zamanlarda şişmanlığın, klinik obesite kavramı içine alınmasıyla, ilaç firmaları da bu alana gözlerini dikerek şişmanlığın tedavisi için sihirli bir ilaç geliştirme çabasına girdiler. ABD'de şimdiden Gıda ve İlaç İdaresi'nin onayını alarak pazara çıkan birkaç ilaç var. Ancak bunlar, klinik obesite için yalnızca bir yıl kullanılıyor ve vam sıra egzersiz ve dengeli beslenme öneriliyor. Ayrıca her yeni ilaç gibi bunların da istenmeyen yan etkileri olabileceği yönünde uyarılar var.

Diyet "out" sağlıklı yaşam "in"

Buraya kadar bilimsel çevrelerin çelişkili yaklaşımlarına değinmekle yetindik. Ama gerek tıbbın gerekse estetikçilerin ortak bir görüşü var ki, göz ardı etmek mümkün değil. O da, kısa süreli ya da bir yapılıp bir bırakılan diyetin kimseye yararı olmadığı... Yine bu ortak görüşe göre, sağlığımızı korumak ya da kazanmak için dengeli ve sağlıklı beslenme, düzenli ama ağır olmayan egzersizler şart. Yani artık diyetin modası geçti, şimdi sağlıklı yaşam gündemde...

Bunun için de dört sıkı öneriye kulak verelim: önce her gün basküle çıkıp kilo hesabı yapmayı bırakın. İkinci olarak, yürümeye başlayın; günde yalnızca 30 dakikalık hareket ya da tempolu yürüyüş büyük farklar yaratıyor. Üçüncü öneri, yeme alışkanlığıyla ilgili; az yağlı, bol lifli, sebze ağırlıklı diyetle kolesterolü, trigliseridleri ve kan şekerini altedebilirsiniz. Son olarak da, stresten uzak durun. Kan basıncını, kalbi ve bağışıklık sistemini perişan eden bu düşmana karşı savaşta elinizden geleni yapın; müzikle ya da resimle ilgilenin, bahçeyle uğraşın, meditasyon yapın, yıldızları seyredin, ya da *Pazartesi*'ye yazılar yazın...

Füsun Özlen

Kahlo, Joyner, Stone ve bizim kadınlar...

Geçen yıl İstanbul'dan Ankara'ya taşındım. Ana kucağı ve baba ocağından çıkıp da tanımadığın bir şehre gelince, ister istemez bir yalnızlık hissine kapılıyor insan. Sıkı bir *Pazartesi* okuru olarak *Pazartesi* Ankara Grubu'na katıldım. Evet, burası bir yalnızlık terapisi grubu değil, bir amaçla biraraya gelmiş bir insan topluluğu, ama şen şakrak da bir kadın topluluğu. İşte en çok etkilendiğim ve sevdiğim insanlar bu gruptan çıktı.

İş görüşmelerinde sorarlar: "Hayatta örnek aldığın üç kişi söyle" Hoppalaa!. Hayat boyunca birçok insanın birçok yönü beğenilebilir. Bazen F. kadar vurdumduymaz, gerektiğinde de A. kadar duyarlı olmak istiyebiliriz. Bana bu soru sorulduğunda, benden az çok herkes tarafından tanınan isimlerin beklendiğini bildiğimden şöyle dedim: Frieda Kahlo, ressam. F. Griffith Joyner, sporcu, Sharon Stone, sinema sanatçısı. Kahlo, kendini yatağa bağlayan trafik kazasından sonra bile muhteşem resimler yapmaya devam etmiş, en acılı ifadeli resimlerinde bile kendi tırnaklarını cilalı çizmiş bir ressam. Kadere boyun eğmemek diye bir şey varsa bu işte. Joyner e gelince, kısa mesafe koşucusu olan bu kadın, piste bir bacağı upuzun olan, bir bacağı tamamen çıplak, cart florasan renklerde kıyafetlerle çıkar; saçları upuzun, görkemli ve hız yönünden dezavantajlı olmasına rağmen, bağlanmamıştır. Tam start pozisyonu alırken kamera onun ellerine zoom yapar ki uzun, sipsivri, koyu kırmızıya boyanmış tırnaklarını ve koynunda, bileğinde parıldayan altınları görebilelim. Sonra da koşup dünya rekorunu kırar Bu ne kendine güven, yarabbim, bu ne ihtiş-şam! Sadece birinci olacağından emin olduğu bir koşu yarışına bu kılıkta çıkabilir insan. Sharon Stone'a gelince, bu kadın genç, güzel, sadece ödüllendirilecek kadar yetenekli değil, aynı zamanda zevk de alıyor yaptığı işten. Üstelik kimbilir kaç çuval dolusu da para kazanıyor. Ah keşkem yani, gel de örnek alma şimdi. Ama benim örnek almaktan öte, günlük hayatta hem etkilendiğim hem de sevdiğim bir sürü kadın var.

Geçen yıl İstanbul'dan Ankara'ya taşındım. Üniversiteyi yeni bitirmiştim. Heyecanlıydım. Tamamıyla hür olduğum zamanlarımda neleri tercih edecektim ben acaba? Ana kucağı ve baba ocağından çıkıp da tanımadığın bir şehre gelince, ister istemez bir yalnızlık hissine kapılıyor insan. Dil kursuna mı yazılsam acaba filan derken sıkı bir *Pazartesi* okuru olarak *Pazartesi* Ankara Grubu'na katıldım. Evet, burası bir yalnızlık terapisi grubu değil, bir amaçla biraraya gelmiş bir insan topluluğu, ama şen şakrak da bir kadın topluluğu. İşte en çok etkilendiğim ve sevdiğim insanlar bu gruptan çıktı. Şimdi İstanbul'a dönüyorum ve hepsim de teker teker çok özleyeceğim.

Ne ararsanız hepsi var orada, mesela o, orta yaşlarda hayatında kendini çok ihmal ettiğinin farkına varıp yetenek sınavıyla üniversiteye giren, sabahın köründe heyecanla bana son yazdığı öyküyü okuyan, her bir şeyi hem kişilikli zarif bir incelikle, hem de acayip argo ve üf, çok ayıpça dile getirebilen, geleceğin tiyatro yazarı burada. Akdeniz kanı da taşıdığından aslında fıkır fıkır kaynıyor içi ama o aynı iç, zorlanırsa buz da tutabiliyor bazen... Laf arasında bir bakarsın Osmanlıca ağır bir deyim söyler, bir bakarsın mitoloji'den bir örnek verir, bir bakarsın milattan önce yazılmış bir şiir okur... Farklılığının ve değerinin, kendindeki yaratıcılığın ve sanat damarının geç farkına vardı galiba ama olsun, geç olsun da güç olmasın.

Herkesin ununu eleyip eleğini astığı bir yaşta hâlâ harıl harıl hem de büyük bir zevk alarak çeşit çeşit unlar eleyip muhteşem börekler yapan, bununla kalmayıp, uzun yürüyüşlere çıkan, pazar kahvaltılarının tadına doyulmayan, çok da ince başka bir kitap kurdu daha var. Kimsesiz kimsesiz hastalandığımda bana müthiş çorbalar yapan oydu. Torunuyla konsere gidip, ara verildiğinde onunla dans eden bir kadın işte... Şu anda müthiş bir aşk yaşadığım sevgilimle tanışmamı sağladığı için özel bir sempati de besliyorum ona. O yaşta hâlâ bu kadar güzel, çekici olmasını ve geçmişe yanmayıp, geleceğe ümitle bakmasını kıskanmıyor değilim. Ama biliyorsunuz, bu benim küçükten içime işlenen rekabet duygusunun doğal bir sonucu, benim katiyen bir suçum yok.

Ben daha evlenmeden, yok sevgilimin kardeşi niye öyle dedi, annesi neden böyle yaptı falan diye düşünüp harap olurken, evli bir feminist olarak verdiği mücadeleleri anlattığında, "İyi de bütün bunlarla mücadele ederken yıpranırsan gücünü nereden alıyorsun?" diye sorduğumda dimdik oturarak göğsüne göğsüne vuruşu gözümün önünden hiç gitmeyecek olan biri daha var. Her tişortunun rengine uygun bir saç tacı var bu kadının, kendindeki çok renklilik taçlarına da yansıyor. *Pazartesi* Ankara'nın belkemiği, tek kelimeyle büyük kadın bence vesselam; kelimenin tam anlamıyla öyle, hele bir de gülünce ağzı, elleri, kolları büronun hatırı sayılır bir bölümünü kaplar... "Tao'cu seks" kitabını okuduğunda bize yeşim sapı'yla, yeşim kapı'nın maceralarını anlattıydı da, o gün toplantı taa on buçuk'ta bittiydi, hepimiz bütün enerjimizi gülmeye harcadığımızdan, kendimizi sürünerek eve attıydık.

Çok sık "hımm?" diyor diye tefe aldığımız için artık "yaaa?" demeye başlayan, bizim de artık yerine koyabileceği başka ses efekti kalmadı, üzülmesin diye "yaa"larını tefe almadığımız bir diğer kadın var. Sessiz sular derin akarmış ya, o da öyle. Hayatında bir erkeğin eksikliğini, garip ama vallahi gerçek, hiç mi hiç hissetmiyor ve biz ona sevgililerimizden dert yanınca "Yaaa? Nasıl uğraşıyorsunuz bunlarla? Mecbur musunuz? Bırakın gitsin, yapmayın bitsin canım" filan diyor. O zaman biz onu sevmemize rağmen ona gıcık oluyoruz. O kadar kolay mı kendi kendine yetebilmek? Nasıl beceriyor bu kadın bunu? Helal ossun!

Başka bir kadın daha var, o da kendini oradan oraya zıplamak isteyen bir kısrak olarak görüyor. Zıplıyor da. Ben de onun yaşına geldiğimde hâlâ öyle zıplayabilmek istiyorum. Geç saatlere kadar çalıştıktan sonra. "Bu yaşta saz kursuna mı gidilirmiş?" diyenleri takmadan bam teline bamı teline basıyor, hem sazının, hem hayatının. Kış günlerinde bile, altına sıkı bir külotlu çorap giymek şartıyla şort giyilebileceğine ondan esinlendim. Sayesinde kışın kaldırmam gereken yazlık miktarı da azaldı, ciddi bir şekilde hayatım güzelleşti. Sağolsun.

Bir diğeri, "hehehe" diye guluşuyle hep kulaklarımda çınlayacak. Hani bazı dönemler neyi niçin istediğimizi bilemez, bilsek bile nasıl gerçekleştireceğimizi kestiremeyiz ya, hani kestirsek bile gerçekleştirmek çok zor gelir... O da öyle bir dönemde işte. Ama belli ki hiç pes etmiycek...

Şeker kız gibi kocaman kocaman gözleri olan bir kadın daha var *Pazartesi*'de, işyerinden de komşum. Komşu komşuya patronları ekip ne güzel sohbetler yapardık, di mi? Tabii eğer benim oturmamı engelleyen muhtelif nedenler yokuysa... O kadar müthiş bir gözlemci ki, tereyağından kıl çekermiş gibi kılı kırk yarabilivor yani. (Hayır öyle değil, öyle olmaz, lütfen abartma).

Bir keresinde erkeklerin boy-cinsel organ orantılarını görselleştiren bir formül öğrenmiştim de hemen satmıştım *Pazartesi*'de: başparmağım ve işaret parmağını silah yapar gibi uzatıyorsun, kısa boylu erkeklerinkini görebilmek için başparmağını yukarıya doğrultuyorsun uzunlar için işaret parmağını ve görüyorsun... "Tamam yaa, ben çözdüm, uzunluk sabit, oranlar değişken işte" diyerek bu yaşamsal sorunu bile matematize edebilen bir de mühendisimiz var...

Bir diğer kadın da, telefon numarasını defterime yazarken, yanına kullanma kılavuzunu yazmıştı: "Bu numarayı arayarak birisini çok mutlu edebilirsin. Birini mutlu ettiğin için sen de mutlu olursun." diye. O beni çok mutlu etti ama aslında ben onu daha çok mutlu edebilirdim...

Çok genç yaşına rağmen feleğin çemberinden geçmiş sayılabilecek, cevaplarımız hep aynı olmasa bile, sorularımızın hep aynı olduğu kadını da burada buldum. Neler yapmadık ki beraber? Onun da bariz bir sanat ve yaratıcılık damarı var ama daha yönlendirmedi. Sıfırı tüketmişim gibi hissedip luçkıra hıçkıra ağladığımda da sen vardın, kimselerin erişemeyeceği zirvelere tırmandığımı sanıp kikir kikir güldüğümde de. Hele otostop çekip de feminist olduğumuzu söyleyince, "Feministler cinsel özgürlüğe inanır, di mi? Tatile çıkalım mı?" diye pervasızca sulanan o haddini bilmez çorbalık tavuklara çektirdiklerimiz ne büyük bir zevkti ama: Tırnaklarımıza siyah oje sürüp başparmağımıza da yüzük takmamızın şeytantapıcılığın göstergesi olduğuna inandıydı gerzekler. İstersek onlara feci bir kaza yaptırıp sadece kendimizin sağ kurtulabileceğini söylediğimizde nasıl bembeyaz olmuşlardı. Seni o kadar seviyorum ki, ödünç alıp aylardır hâlâ getirmediğin tüylü kupem ve kahverengi fularım sende kalabilir...

Suat, Zeliha, Handan, Serap, Humayun, Nurhayat, Müşerref, İlknur, Petek, Reyhan, Ayşegül, Elvan sizi çooook özliycem... Joyner, Stone falan halt etmiş yanımızda.

Gökçen

Babam patronum olunca!

Artık hiçbir şey eskisi gibi değil, babam patronum oldu işler karıştı...

Bütün işler karıştı. Baba-çocuk ilişkisi, işveren-işçi ılışkısıne dönüşüverdi. Bununla da kalmayıp babamın arkadaşları olması sebebiyle çocukluğumdan itibaren amca, ağbi dediğim insanlar iş ilişkisi nedeniyle "bey" sıfatına eriştiler. Çalıştığımız sektör mühendislik sektörü. hepimizin bildiği gibi neredeyse tamamen erkeklerin egemen olduğu bir sektör. Şantiyesi-işçisi-ustası olan bir çahşma alanında kadın olarak yine erkeklerin egemen olduğu muhasebe-finans bölümünün başında olmak, ben de dahil hiç bir kadın için kolay değil.

Babam patronum olunca mesai saatlerim, kılık kıyafetim. makyajım. tatillerim baba-kız ilişkisi içerisinde olmak durumunda kalıyor. Yarın pazar günleri çalışmak normalleşiyor, kırmızı ruj sürmek anormalleşiyor, yıllık izin kavramı takvimimizde hiç bulunmuyor. Tatil olmayınca az çok tatili andıran şort, askılı bluz gibi kıyafetler giyinilmek istenilse birden soğuk rüzgârlar esiyor büroda. Çalışma saatleri içerisinde bitmeyen bu ilişki aynı evde yaşamanın getirdikleriyle beraber baba-kız-patron-çalışan dörtlüsü olarak devam ediyor

Babanı patronum olunca ben babama (patronuma) kızdığımda demek istediklerimi diyemiyorum; benim sorumluluğumda çalışanlar da patronun kızı olmam dolayısıyla her konumda ne olursa olsun kendilerini savunamıyorlar. Böylece çalışma arkadaşı kavramını da yaşayamıyorum. Zaten kadın olmak, çalışanların hepsinin erkek olması zorken bir de patronun kızı olmak, davulun sesi uzaktan hoş misali hiç de sanıldığı gibi avantajlı değil. Kısacası, babam patronum olunca işler karışıyor...

İlknur, Ankara

O şimdi hamile...

Karısı, çocuğu, ailesi... evi. Aman Tanrım, nasıl savaşırdı bu üçlüyle tek başına. Tek değil, karnındaki canlıyla...

Bir kadın dergisinin reklam sözcümleri kulaklarında uğuldamakta : 'Sevdiğiniz erkek evli ise...' Ee, öyle. Sevdiği erkek evli ve O şimdi hamile. Yani evli bir erkekten hamile kalıp doğurup doğurmamanın olanca kararsızlığı ile yaşamakta. Embriyonsa an be an büyümekte. Vücudu hiç bu denli ağır gelmemişti. Göğüsleri... İlk hamileliği... Doğurgan olmanın ayrıcalık olduğunu düşündüğü anları anımsadı. 'Normal' kadınlar 'normal' koşullarda hamile olurlar ve bu hallerinden hoşnut, dahası mutludurlar. Kocaları vardır, evli ve normaldirler. Doğurayım mı doğurmayayım mı diye debelenip durmazlar. Sevdiği evli erkeğe ne diyebilir: Hamileyim, karını ve çok sevdiğin çocuğunu bırak (ma), gel yanımda ol. Hiç değilse ilk hamileliğimi dişice yaşayabilmem için, doğurabilmem için gel bana. (Sensiz de doğurulur, ama ben çok korkuyorum vb). Hiçbir kadın yalnız başına hamile kalamaz.

Kadın: "Aman, Tanrım!. Neden yaptın (m) !? Şimdi ne yapacağım?"

Erkek: "Birşey olmaz, canım. Oylesine coşmuştun ki..."

Her coştuğunda hamile kalması gerekiyormuş gibi. Doğadaki gibi mi? Doğmamış çocuğa mı doğmayacak olana mı yazacaktı yazacaklarını yoksa yoğun işlerinden dolayı bir haftadan beri telefon açma olanağı yaratamayan evli erkeği mi? Bu sonuncusunu sevmekle Tanrıvı mı kışkırtmıştı. Tanrı tavır mı koymuştu? Oh olsun muydu normal olmayan her şeye. Peki ama, anormal olsun diye sevmemişti ki bu erkeği. Hep var ama az olanla yetinmemiş miydi. Arta kalan veya çalman zamancıklar değil miydi beraber geçirilmiş olanlar? Hiçbir Tanrının tavır koymak gibi bir hakkı olamazdı işte. Sürekli saate bakışlar, üzgünce göz süzüşler, hani kalkıp gitmesi yaklaşan saatlerde. Ve ona 'Gidiyorum' demeyi bağışlamayarak 'Sen artık git, benim de işlerim var' deyivermesi. Her defasında onu 'Gidiyorum' demekten kurtarması.

Karısı, çocuğu, ailesi... evi. Aman, Tanrım, nasıl savaşırdı veya nasıl barışırdı bu üçlüyle tek başına. Tek değil, karnındaki canlıyla... Hâlâ doğurmalı mıydı diye duşunurken. doğurmayacaksa doktor müdahalesi olması gerektiğini düşündü. Bıçaklar. makaslar ve başkaca kesici araçlar geldi gözünün önüne, geçmedi. Bir de kendi canının derdine mi düşecekti şimdi. Ya bir hata olursa? Herşey olabilirdi. Ürperdi...

Uzun, çok uzun süre ürperebileceğini anladı. İstenilmeyen hamileliklerin çoğu bıçakla, makasla sonuçlanıyordu. Kadınlar ayağa kalkar, hiçbir şey yokmuş, olmamış gibi yürümeye çalışırlardı.

Bunu yapmayacağım anladığında ne yapacağına ilişkin bir düşüncesi olmadığını da anladı. Ama doğum kesindi. Sevdiği evli erkekle yüz yüze görüşüp ben hamileyim ve doğuracağım diyecekti. Bir çocuğum olacak diyecekti. Çocuğumuz dememeye özen göstererek. Bu çoğul sözcüğü, yani 'biz' sözcüğü o erkeğin hak etmediği kadar güzeldi. Güçlü olmaya, olduğundan daha güçlü görünmeye yazgılı idi, tıpkı bütün kadınlar gibi. Doğuracaktı, çünkü doğurgandı. Yaratacaktı... Adamın sevmiyorum dediği karısını, çok seviyorum dediği çocuğunu, seviyorum dediği ve şu an hamile olan kendisini, 'Doğurmasan hepimiz için daha iyi olur' dediği bir çocuğu düşündü

Piramit ömründe bir sevgi diledi kendine-herkes için.

K. Cesur

Ama ya hayallerim!

Çok güzel olduğumu söyleyemem, marifetli bir kız da değil(miş)im zira annemin dediğine göre bir kızın marifetli statüsüne girebilmesi için; yemek pişirmek, temizlik yapmak gibi bilumum ev işlerinden anlamasının yanı sıra hiç bir kadının çıkaramıyacağı kadar zor ve güzel dantel motiflerini çıkartabilmesi gerekliymiş. Ne yalan söyleyeyim ben bunların hiç birini yapamam ama yapabildiğim ve hatta birçok kişiyi kıskandıracak kadar iyi yaptığım birşey var: "Hayal kurmak". Eee ne yani hayal kurmak da marifet mi demeyin, çünkü çok zengin bir hayal dünyasında yaşarken bile gerçek hayatla da ilişkisini aynı ölçüde yürütebilen insan sayısı oldukça azdır. İşte o zengin hayal dünvamdaki hayallerden birisi de, hazırlanırken kendimizi bir at yarışında gibi hissetiğimiz üniversiteydı- "di" divorum, çünkü artık bu hayalim çok zengin hayal dünyasından kaçıp gerçekler dünyasına sığındı... Ve, fakat şimdilerde biraz pişman gibi. Neden mi?

Çünkü şu kısacık üniversite hayatım maalesef hayal kırıklıklarıvla geçiyor. Daha okuldaki ilk haftamda üst sınıflardan bir kızın. "Sen yeni mi düştün buraya. Allah kurtarsın" demesiyle ilk hayal kırıklığımı yaşadım. Ama asıl şaşkınlığım bunu söylerken ciddi olduğunu öğrendiğim zaman oldu. İkinci hayal kırıklığımı kantinde kronik hastalığım *Leman*'ı okurken-bıyıkları yerçekimini kanıtlar gibi aşağıya sarkık-iki tane "Türk" gencinin, "Bir daha bu tür şeyleri buralarda okuma" diyen kalın seslerini duyduğum zaman yaşadım. Sonraları hayal kırıklıklarımın sayısı her geçen gün biraz daha arttı. Hele yirmi dakikalık ders aralarımızdan birinde çay alabilmek için girdiğim kantinde yaşadıklarım beni çileden çıkarttı. Elimde kasa fişi ağır ağır ilerleyen çay sırasını beklerken birden, "Ne diyon lan sen" sesiyle irkildim. Bunu söyleyen okulumuzun centilmen erkeklerinden birisiydi. Okulumuzdaki idealist öğrenciler sık sık yaptıkları olağan toplantılarından birisini yapacaklardı ve bunun için de-başka toplantı yapacak yer yokmuş gibi-kantini boşalttırıyorlardı. Kızlardan birisi de buna itiraz etmiş hatta. "Burası babanızın malı değil. ben de bu okulun öğrencisiyim, ister çıkarın ister çıkmam" deme "ayıbında" bulunmuştu. Hepimiz pür dikkat bu centilmen erkek ve asi kızı izliyorduk. Centilmen erkek söz düellosuyla kızı yenemeyeceğini anlayınca kaba kuvvete başvurdu. Tam göremedim ama sanırım midesine bir yumruk yedi ve hiç ama hiç kimse kılını bile kıpırdatmadı. "Ne oluyor ya" deyip hem cinsimi-ama herşeyden önce saldırıya uğramış savunmasız bir insanı-koruma güdüsüyle kendimi ortaya atıyordum ki bir el omzumdan tuttu ve "Deli misin, fişlenmek mi istiyorsun" deyip bana engel oldu.

Evet burası Gazi Üniversitesi, bizler burada istediğimiz gazete ya da dergiyi okuyamayız. İstediğimiz şarkıları söyleyemeyiz. Saygı görmek istiyorsak "kapalı kızlar" grubuna girmemiz gerekir.Ve bütün bunlara sesimizi çıkartırsak **fişleniriz.** Hayalim evrim geçirip, bir kâbusa dönüşüyor...

Sıla Gündoğdu

Kadınlar Dünyası'nın Mükerrem Belkıs'ı

1913 yılında yayımlanmaya başlayan *Kadınlar Dünyası* eski sayılarımızda da değindiğimiz gibi, kadın haklarının ön planda tutulduğu, kadınların kıyafetinden eğitimine, aile ve toplum içindeki konumundan çalışma yaşamına kadar her türlü konuyu işleyen ve sadece kadın yazarların yazılarının yer aldığı bir kadın dergisiydi.

Bu derginin kadın haklarının kazanımı için mücadele veren yazarları arasında en keskin kaleme sahip olanlardan birisi de Mükerrem Belkıs'tı.

"İnsaniyeti yükselten, müz'ic (bunaltıcı) ve sefil hayatdan, ıstıraplardan kurtararak iyi hayatlara yükselten, uçuran o iki kanadın birisi şüphesiz feminizm diğeri de sosyalizm'dir."

Mükerrem Hanım yazılarında, feminizmi açıkça savunur. "Feminizm, ahlakı yıkan, aileyi yıkan bir cereyan değildir... Feminizm, haksızlığı, biçarelığı ve müsavatsızlığı kaldırarak yerine ahlakın, vicdanın muhakemesiyle vücuda getirilecek yeni ve insani bir teşkilat kurmak ve heyet-i içtimaiyelerde, ailelerde samimi bir muvazenet tesis etmek emelindedir... Hali hazırda bundan daha vasi (geniş) bir cereyan yoktur. Sosyalizm cereyanını bile geçti. Bizim memleketimizde sosyalizm henüz inkişaf etmediği halde feminizm oldukça yaygındır."[1]

"İnsaniyeti yükselten müz'ic ve sefil hayatdan, ıstıraplardan kurtararak iyi hayatlara yükselten, uçuran o iki kanadın birisi şüphesiz feminizm diğeri de sosyalizm dir"[2]. M. Belkıs, feminizmin son dönemde meydana gelen en önemli akım olduğunu savunur, ilerleme ancak feminizmle gerçekleşecektir. Feminizmin istediği başlıca şeyler şunlardır: "Kadın hayata karışacaktır... Kadın bir erkeğin olduğu gibi bir aile kadını olabilmekle beraber bir işçi, bir memur, bir mühendis, bir doktor, bir mebus olabilecektir."[3]

M. Belkıs'ın yaşamı hakkında çok fazla bilgi sahibi olmamamıza rağmen yazılarından öğrendiğimiz kadarıyla eğitimli, ileriyi görebilen, kadınların ezildiğini kabul ederek kendi aralarında örgütlenmesini, dayanışma içinde olmasını her fırsatta dile getiren mücadeleci bir kadındır. "Beraber düşünelim, artık bu öldürücü hayattan kurtulmak için çareler arayıp bulalım... Çalışalım, beraber çalışalım..."[4] Yazılarında kadın sorununa, kadınların ikincil konumda oluşlarına sık sık değinir: "istediler ki kadın hiç birşeye karışmasın. Yalnız evdeki işleriyle meşgul olsun-çamaşır yıkasın, ortalık süpürsün, yemek pişirsin, çocuklarına baksın ve mümasil (benzer) hizmetleri yapsın. Neden ve ne mecburiyet?"

Belkıs coğrafya ve tarihe de ilgi duyuyor, yeni şeyler öğrendikçe heyecanı artıyor, öğrendiklerini yazılarıyla diğer kadınlarla paylaşıyor, çok okumalarını, araştırmalarını, bir an önce harekete geçmelerini talep ediyordu. "Kozmografya, işte bu semanın ilmidir. Aldım oradan okudum. Münasebette bulabildiğim büyüklerden sordum. Velhasıl kendimi aldatacak cevaplara nail oldum. Güneş, ateş halinde ve yuvarlak bir cisimimiş ve yerin de duruyormuş. Bizim meskûn olduğumuz dünya ile seyyare denilen bir takım yıldızlar güneşin etrafında dönüyorlarmış... Karilerim bilmem ne derler. Evet böyle şeyleri düşünmek bize düşmez değil mi? Çünkü bizim saçmuz uzun, aklımız kısa, bizim nemize lazım, mutfakdaki yemeğimize, evdeki işlerimize bakalım öyle mi?.. Bize de düşer ve düşmelidir. Çünkü bizim de aklımız, hem de erkekler kadar aklımız vardır. Bunu zaman gösteriyor ve gösterecekdir. Biz en son kuvvetimize kadar çalışacağız. Fenalıklara bütün mevcudiyetimizle isyan edeceğiz... Şimdi bir fikir ordusu teskil etmek lazım. Hamdolsun o da vücut buluyor."[5]

Madam Curi'yi örnek vererek, onun gibi başarılı olacaklarını yazar. Fakat herşeyden önce gerekli olan kadınların eğitilmesidir.

Aile yaşamındaki dengesizlikten, kadınların evde sürekli çalışmak zorunda olmalarından, dışarıyla ilişkilerinin azlığından söz ederek, bu gibi durumların kadınların önünde engel teşkil ettiğini, onları erkeğe bağımlı kıldığını vurgular. Kadınların kurtulmasının tek yolu, kadınların devrimidir. "Kadın hürriyeti fikirde olduğu gün bir çok mücadele içinde yuvarlandı. Hatta bunun pek boş bir iddia olduğu zannedilirdi. Fakat az zaman sonra bu fikrin, bu yeni fikrin gittikçe tevessu'u (genişlemesi) pek de insanları, alimleri lakayd bırakmadı."[6]

M. Belkıs, feminizmi bir kurtuluş olarak görüyor ve kadının özgürlüğüne kavuşması, çalışma hayatına girebilmesi için gereklilik olduğunu savunuyordu. Ayrıca feminizm sadece kadınları değil, bütün toplumu değiştirecek bir hareketti. "...Bu cereyanın payesi pek de o kadar basit değildir. Herkesin bunu düşünmek hakkı vardır. Çünkü kadın hürriyetiyle yalnız kadınlara hak verilmekle kalınmıyor, bütün heyet-i içtimaiyelerin şekl-i hayatı da tebdil ediyor (değiştiriyor). Görülüyor ki müdhiş bir inkilabın mebde'indeyiz (başlangıcında)."[7] M. Belkıs, yazılarında her yerde feminizm hakkında konuşulmasını ve aile içinde propaganda yapılmasını vurgular. Belkıs, kadın sorunu bağlamında, kıyafet konusuna da değinmiş, peçenin kaldırılmasının gerekliliği üzerinde durmuştur. Ona göre peçe kadınlarımızın değerini düşüren, onları aşağılayan bir ortadur. Bir an önce ayaklar altında çiğnenmesi gerekir, ancak böylelikle kadın ve erkek yakınlaşır, aileler yalan olmaktan uzaklaşırdı.

Görücülüğün kaldırılması talebini ve gerekçelerini de ilk olarak M. Belkıs'ın yazılarında görüyoruz. Belkıs, evlilikte tarafların birbirini tanıma gereği üzerinde önemle durmuştu.[8] "Erkeğin annesi sokak sokak dilenci gibi geziyor. Kapı kapı dolaşıyor. Bir kız beğeniyor. O kızı oğluna kendi beğenerek alıyor. Halbuki kız erkeği, erkek kızı bilmez. Bu usulü değil insanlara, hayvanlara tatbik etseniz yine maksad-ı izdivaç hasıl olmaz... Biçare kızlar... Mağazadaki mal gibidirler. Hayvandan daha aşağı bir derekeye (basamak) tenzil ediliyorlar. Hem yaşayacağı adamı bilmez, hem de hakk-ı reyi yoktur... Kardeşler, artık bu çirkin adatı, görüruluğu katiyen bırakmalıyız. Kalbinizde ıstırap hissetmiyor musunuz? Daha ne kadar devam edecek? Hayır etmesin, ettirmeyelim."[9]

Kadınlarla erkeklerin ayrı yaşamalarından ve içiçe olmamalarından dolayı sağlıklı evlilikler yapamadıklarını sık sık yazılarında dile getirir. Ona göre, taraflar her ne kadar iyi eğitim almış olurlarsa olsunlar, ayrı yaşadıkları ve birbirlerini yeterince tanımadıkları için, ilk görüşte birbirlerinden etkilenir ve doğru karar veremezler. Bunun için tek çare, tarafların kaynaşmasıdır. Bir erkekle kadının bir arada olması doğal karşılanmalı, iki cins birbirine alışmalıdır ancak böylece doğru kararlar verilebilir.

M. Belkıs'a göre, okullarda izdivaç dersleri olmalıydı ve bu düşünce dergide başka kadınlarla da tartışılmıştı. Diğer bir yazısında ise kumalığın sakıncalarını anlatır ve olmaması gerektiğini vurgular.

Belkıs'ın en çok üzerinde durduğu konulardan birisi de eğitimdir. Bir kız darüşşafakası kurulması fikrini ortaya atar. Böylece yurdun pek çok yerine dağılmış olan kızlar daha rahat okuma olanağına sahip olacaklardır. Bir çok yazısında devleti eleştirir, geri kalmamızın nedenleri üzerinde durur, kadınların da en az erkekler kadar, eğitim öğretim hakkından yararlanmaları gerektiğini dile getirir; "İstediğimiz hakkımız şudur; Biz kadınların da o harikulade ilim ve fünundan istifade etmesi... Nasıl, evet nasıl bu hakkımızı vermeyecekler! Düşünün şu hakkımızı gasp edenleri! Vicdanınız sızlasın. Büyük bir milletin büyük bir kitlesini, tahsilden men ediyorsunuz."[10] M. Belkıs aynı makalesinde, kızlar için bir darulfünun yapılması isteğini ortaya koyar ve diğer kadınların da isteğiyle bir yıl sonra İnas Darülfünunu açılır.

M. Belkıs, ilerleyememizin nedenleri üzerinde durur, ona göre ilerlemek ancak Batı'yı tanımakla, onların yaptıklarını öğrenmekle olur. Bunun içinde Avrupa'ya gitmek gereklidir. Avrupa'ya kız öğrenci gönderilmesini talep eder. Bu düşünce kimi kadınlar tarafından destek görürken, kimileri de kızların ahlaken bozulacağını öne sürerek eleştirirler.

Kadınlar Dünyası'nda ki bazı yazılardan o dönemde Avrupa'ya kız öğrenci gönderildiği anlaşılmaktadır.

M. Belkıs'a göre, kadınların haklı mücadelelerinde, kendilerini erkeklere karşı savunabilmeleri için yeterince donanımlı olmaları gerekir ve bu donanım da, eğitim ve bilimdir. Ona göre bir toplumun ilerlemesi, ancak ve ancak kadınların kurtuluşu ile olabilir.

Mükerrem Belkıs Hanım, görüldüğü gibi her alanda söyleyecek sözü olan İkinci Meşrutiyet döneminin önde gelen kadınlarındandı. Yazılarından öğrendiğimize göre babası iyi bir eğitim almasını sağlamıştı. Belkıs'ın kadın kurtuluş mücadelesinde en önem verdiği konu, şüphesiz eğitim hakkıydı. O, herkesin eşit koşullarda eğitim öğretimden yararlanmasını talep ediyordu. Kadın, ancak iyi bir eğitimle erkekler karşısında söz sahibi olabilir, kendini savunabilirdi. İsyanını şu sözlerle dile getiriyordu: "Öyle bir zaman gelecek ki erkeklerle mütemadi mücadelelerde bulunacağız. İnşallah olmaz. Fakat her tarafta olan hadiseler bunu istidlal ettiriyor (ortaya koyuyor). Sorarım. O vakit hangi kuvvetle hakkımızı müdafaa edebileceğiz? Bakınız bugün bile alime hanımlara ihtiyacımız ne kadar hissediliyor. Bir iş yapacağımız zaman hemen duruyoruz. Çünkü bilenimiz yok... Mutlaka ilim ve fünun silahlarıyla mücehhez olmamız (donatılmamız) lâzımdır."[11]

Feryal Saygılıgil

Kaynakça:

(1) *Kadınlar Dünyası*, sayı 176, s. 2-4, Haziran 1918. "Kız mekteplerinde Ahlak ve Terbiye-i Ahlakiye"

(2) *Kadınlar Dünyası*, sayı 169, s. 3-4, Nisan 1918. "İnsanlığın iki Kanadı"

(3) *Kadınlar Dünyası*, sayı 164, s. 3-4, Mart 1918. "Kadınların Hayata Karışmasının Sebepleri"

(4) *Kadınlar Dünyası*, sayı 91, s. 3, Temmuz 1913. "Tenezzuh İhtiyacı"

(5) *Kadınlar Dünyası*, sayı 107, s. 5, Ağustos 1913. "Fusarah Hanımefendi Hemşireme"

(6) *Kadınlar Dünyası*, sayı 141, s. 6-7, Mayıs 1914. "Kadınlık Meselesi"

(7) a-g-m

(8) Serpil Çakır, Osmanlı Kadın Hareketi, Metis Kadın Araştırmaları, Mayıs 1994, s. 196

(9) *Kadınlar Dünyası*, sayı 103, s. 3, Ağustos 1913. "Bizde Usul-i İzdivaç"

(10) *Kadınlar Dünyası*, sayı 80, s. 1, Haziran 1913. "Millete ve Hukumete Bir Hitabe: "Hak İsteriz"

(11) *Kadınlar Dünyası*, sayı 67, s. 1-2, Haziran 1913. "Avrupa da Tahsil-i Nisvan"

Geçtiğimiz ay babalar günüydü. Babalar gününde küçük bir kız çocuğu bir erkeğe hediye verdi. Erkek onun gerçek babası değil, annesinin eski sevgilisi. Ama küçük kız ona baba demeyi tercih ediyor. erkek de ona tıpkı bir baba gibi, hatta pek çok babadan da fazla "babalık" yapıyor. İşte o "baba"nın hikâyesi.

Bir *Kafkas Tebeşir Dairesi*

Brecht'in bir oyunu var, Sovyet Devrimi sırasında bir burjuva kadın çocuğunu bırakıp kaçar. Hizmetçisi de bu çocuğu büyütür. Devrim ateşi yavaşladığında, kadın gelip çocuğunu ister. Hakim önüne çıkarlar, hakim tebeşirle bir daire çizer yere ve çocuğu ortaya koyar. "Hanginiz bu çocuğu dairenin dışına çıkartırsa bu çocuk onundur." der. Çocuğu doğurmuş ama bakıp büyütmemiş olan kadın koluna yapışır, doğurmamış ama bakıp büyütmüş olan kadınsa, "Ben onun kolunu çekiştirmeye kıyamam," der. Hakim de çocuğu bu kadına verir. Peki böyle bir şey bir erkeğin başına gelebilir mi?

Babaların çocuklarıyla ilişkisi annelerinkinden farklı. Senin biyolojik olarak babası olmadığın bir kızın var. Babaların öz evlatlarına pek bakmadığı bu dünyada senin kızınla olan hikâyen nasıl başladı, nasıl devam ediyor?

Babaların çocuklarına bakmadıkları doğru, toplumdaki paylaşım bu, baba çocuğun bütün sorumluluğunu anneye bırakmış. Hiç ilgi göstermiyor doğru dürüst. Birarada yaşayan ailelerde bu böyle olduğu gibi karı kocanın, beraber yaşayan çiftlerin ayrıldığı durumlarda çocuğun en çok ilgiye muhtaç olduğu vakitlerde erkekler sadece para vermeyi yeterli görebiliyorlar. Oysa bir çocuğun çok fazla şeye ihtiyacı var.

Sen kızınla nasıl karşılaştın?

Ben Neveser'i ilk gördüğümde dokuz aylıktı. Annesiyle beraber bizim büroya geldiler. Önce Neveser'e âşık oldum. Ondan sonra annesiyle beraber olmaya başladık, ona daha sonra âşık oldum diyebilirim. Bütün birlikteliğimizin içinde Neveser de vardı, sıkça vardı. Ben hiç bundan rahatsız değildim, tam tersine istiyordum. Bunun üzerine aramızda güçlü bir ilişki başladı. Sonra hep beraber Fethiye'ye yerleştik. Üçümüz beraber bir aile gibi yaşadık.

Beraberliğiniz ne kadar sürdü?

Bizim birlikteliğimiz altı yıl sürdü ama Neveser'le ilişkimiz hiç kesilmedi tabii. O şimdi on yaşında. Demek ki çocukla on yıla yakındır beraberiz. Biyolojik olarak babası oldukları halde bir çok erkek eşleriyle ayrılınca çocuklarını sadece görmeye başlıyorlar. O da en fazla haftada bir. Ben bu konuda olması gerektiği gibi davrandım bence. Kızımla çok sık ve her şeyiyle ilgilenerek beraber olmaya biz ayrıldıktan sonra da devam ettim. İnsanlar buna olağanüstü bir şey olarak bakıyorlar. Olağandışı olabilir bu ama olağanüstü değil. Bu çok normal bir şey aslında. İnsani duygularla hareket edildiğinde çok normal bir şey. Aynı davranışı bir kadın gösterse bu kadar tuhaf karşılanmaz. Erkekler için bu duygusal bağ, bu tür bir sorumluluk almak hayretle karşılanıyorsa bunun toplumdaki uygun bulunan rol dağılımından gelen sebepleri var.

Sen şöyle diyorsun. o bebekken sevdim bağlandım. Zaten bir bebeği sevmek bakmak çok insani birşey. Böylece her şey sürdü gitti. Peki evlat sahibi olmanın bir çok zorlukları var muhakkak ama bunun dışında sen özel durumunda nasıl sıkıntılar yaşadın, tepki aldın mı?

Bir takım zorlukları var tabii. Normal çocuk yetiştirmenin zorlukları dışında beni ilgilendiren en önemli zorluk benim karşılaşacağım şeylerden çok, Neveser'in karşılaşacakları oluyor. Asıl zorlukları o yaşadı ve atlattı diye düşünüyorum. Çünkü beraber yaşadığımız topluluklarda okul öncesi çağda ona birçok şey soruyorlardı. Biz evli de değildik. İki-üç yaşındayken biz söyledik ona. Ben onun biyolojik olarak babası değilim babalığıyım diye. Bunu çabuk kabullendi. ona yonelen soruları kolay atlattı. İnsanın etrafında hep aslında o onun babası değil diye konuşan insanlar oluyor. Bundan kendilerini alamıyorlar. Bunun sebebi bazen merak bazen kıskançlık oluyordu bence. Bu koşullarda elde edilen ve yaşanan mutluluk bazen kıskançlık yaratıyor diye düşünüyorum. Neveser okul çağında da o senin baban mı sorusuyla karşılaşmaya devam etti. İkimizin soyadı tutmuyor ama ben bir baba olarak onun okul hayatına müdahale ediyorum, veli toplantısına gidiyorum, onu okuldan almaya gidiyorum filan. Arkadaşlarıyla, arkadaşlarının aileleriyle tanışıyorum. Yine Neveser'e kendi isteğimizle onu annesinin nüfusuna kaydettiğimizi bu yüzden onun annesinin soyadını taşıdığını anlattık. Bir şey saklıyorsun. saklaman gereken bir şeyler var haline düşülsün hiç istemedik ve buna engel olmanın en iyi yolu zaten yakın ve sürekli irtibat içinde olduğun çocuğa karşı açık olmak. Kişisel olarak her yerde onun biyolojik babası olmadığını söyleyememek beni çok sıkıyordu. Benim tercihim söz konusu halbuki, bir zaruret veya zorlama yok.

Kurumlarda zorluklar oldu mu, nüfus kağıdı çıkarırken mesela neler yaşadınız?

Nüfusta çok şeyler yaşadık. Annesinin kayıtlı olduğu daireye gittik. Bir doğum kağıdı var. Annesi Neveser'i kendi nüfusuna yazdıracak. Bir anne, bir baba, bir de çocuk var. üçümüz gittik. Gönülsüzlük yok. Bir adam var. bu benim kızımdır diyor. Çocuk annesinin soyadını alsın istiyoruz. bu durum orada da garip karşılandı. Çocuğun nüfus kağıdını alınca nasıl sevinmiştik anlatamam. Bugünlerde yaşadığım bir şey oldu onu da anlatayım. Bizim işyerinde bir özel sağlık sigortası imkânı doğdu. Sigorta formunda bakmakla yükümlü olduğunuz kişiler diye bir soru var. Onlar da sigorta hizmetinden yararlansın diye. Ben kızın adını yazarken neyle karşılaşacağımı biliyorum. Önce gidip müdürle görüştüm. "Benim kızım var ama soyadı tutmuyor, annesinin üstüne," dedim. Müdür hemen, "Siz evlenip boşandınız herhalde o yüzden mi böyle," diye sordu. "Hayır," dedim, "Biz hiç evlenmedik." Şimdi nasıl sıkıcı bir konuşma bu benim için anlatamam. Çünkü bana aşırı bir şey yüklenmişim, yanlış bir şey yapıyormuşum gibi davranılıyor. Yahu ne var bunda, bakmakla yükümlü olduğun kişi diye soru var cevabı evet. Anlatıyorum, başka dilde birşey anlatıyorum, biraz deliyim gibi davranıhvor. Soyadını tutsa kimse bana çocuğumla ilgileniyor muyum diye sormaz. Bu kadar çocuk öz babalarının zulmüyle karşı karşıya, bir çok kadın nikâhlı kocalarının şiddetiyle dayağıyla yüzyüze. Buna hiç kimse benim gönüllü babalığıma gösterdikleri hayreti göstermiyor.

İyi bir baba kız ilişkin var. Durumundan sen ve Neveser memnun. Diğer babalara söylemek istediğin şeyler var mı?

Bir çocukla iyi bir ilişkinin, iyi babalığın önündeki en büyük engel erkeklik. Şimdi burda erkek egemen toplum lafını etmek bana düşmez. Fakat toplumda biçilen roller o kadar benimsenmiş ki. kadınlar tarafından da erkekler tarafından da. Erkeklerin durumunu anlıyorum. Hem başroldeler, hem paranın denetimi onların elinde, hem de evde hiçbir şey yapmıyorlar. Babalar çocuklarıyla ilgili bir takip içinde yaşamıyorlar. Mesela ben her gün Neveser'e telefon ederim. Okuldan sonra etüde gidiyor, orayı muhakkak ararım. ne yapıyor, iyi mi, her şey yolunda mı diye. Bu sorumluluktur. Bu tür bir sorumluluk kendi hayatındaki bazı şeyleri ertelemektir de. Erkekler bu tür bir şeye girmiyor. İş toplantılarına gitmeyip çocuğunun bir sorunu var diye okula gitmiyor mesela. Sonra erkekler çocuklarına kadınların bağlandığı gibi bağlanmıyor, öyle sevmiyorlar. Şöyle, mesela bir baba çocuğunu çok seviyor olabilir ama eve geldiğinde onun derdini dinlemek istemez, lekeli önlüğü silemez mesela. Sevgi halbuki böyle şeylerle ifade edilmeli. Sonra çocuğunun okul numarasını babalar bilmez, öğretmeninin adını, sınıfını. hangi ayakkabı modelini istediğini bilmez. Bunlar önemli şeyler, bunları bilince iş biraz değişiyor.

Senin en çok takıldığın şey kızının saçlarını taradıktan sonra kurdela fiyongu yapmakmış diye bir istihbarat aldım. Doğru mu?

Bu bizim kâbusumuzdu. Erkeklik çok zor. Bazı şeyleri yapamıyorum, gerçekten yapamıyorsun. Haftanın diyelim üç günü bende kalıyorsa Neveser, sabah okula gittiğinde önceki gece nerede kaldığını öğretmeni anlıyor. Annesinden giderken iki taraftan örgülü saçlar, fiyonklar muntazam. Benden giderken arkadan lastikli tokayla tek bağlanmış saçlar oluyor. Taranmış, düzgün filan ama model yok, örgü yok. Bazen eksik düğme olduğunu görmeyebiliyorum ama beslenme çantası, resim defteri filan onlar kaçmaz.

Handan Koç

MEKSİKA

Claudia Rodriguez özgürlüğüne kavuştu

Mahkeme, kendisine tecavüz etme girişiminde bulunan bir erkeği öldürmekten yargılanan Claudia Rodriguez'e, para cezası ve tazminat dışında bir ceza vermedi.

Bir kız arkadaşı ile birlikte, yeni tanıştıkları bir erkekle bir bara giderek eğlendikten sonra evine dönmek isteyen Claudia, yeni tanıştığı erkeğin birlikte olma teklifini kabul etmeyince tacize uğradı. İki arkadaş sarhoş adamı atlatıp evlerine dönmek üzere metro beklerlerken adam geri dönerek Claudia'ya saldırdı ve tecavüz girişiminde bulundu. Claudia yanında taşıdığı tabancayla adamı vurdu. Savcı 1996 Şubatında tutuklanan Claudia için on üç yıl hapis cezası istedi.

Bu tür davalarda yaşanan bildik şeyler Claudia Rodrigez'in davasında da gündeme geldi. Claudia nın makyajı, mini eteği, bara gitmesi aleyhine kullanıldı. Yanında tabanca taşıyor olması ise saldırganlığının kanıtı olarak gösterildi. Claudia silahı, içip kendisini dövdüğü için boşandığı, beş çocuğunun velayetini üzerine alarak kendisine göstermeyen ve kendisini sürekli tehdit eden kocasından korunmak için taşıdığını ifade etti.

Claudia Rodriguez'in davası geçtiğimiz ay sonuçlandı. Feministlerin ve çeşitli kadın kuruluşlarının uluslararası boyutlara varan desteğinin de katkısıyla Claudia hapis cezası almadı. Ancak mahkeme Rodriguez'i saldırgana direnirken aşırı güç kullanmaktan suçlu bularak 256 dolar para cezasına çarptırdı. Rodriguez ayrıca, ölenin ailesine 1538 dolar tazminat ödemekle yükümlü. Dava boyunca Rodriguez'i destekleyen feminist gruplar, para cezası ve tazminat için gereken parayı da topladılar.

Off Our Backs

YENİ ZELANDA

4 milyon nüfusa 55 sığınma evi

Yeni Zelanda'nın yerli halkı Mauriler'den Parekotuku Moore ve Katarina Kawana ile ülkelerindeki kadın hareketi üzerine sohbet ettik.

Parekotuku otuz iki yaşında, sosyal çalışma uzmanı bir feminist. Kadın kuruluşlarında yürüttüğü çalışmaların yanı sıra, on parmağında on hüner var. Yazarlık, hikâye anlatıcılığı, şarkıcılık, geleneksel dansçılık yapıyor. Mauriler'in geleneksel muzik aletlerinden "poi" çalıyor. Katharina otuz yaşında. Müzik Yuksek Okulunu bitirmiş, baterist ve şarkıcı. Reggae müziği söylüyor. 'Feminist' sözcüğü beyaz kadınları tanımlayan bir kavram ve 'feminizm' de beyaz kadın hareketinin damgasını taşıyan bir ideoloji olduğu için, kendisine feminist demeyi problemli görüyor.

Yeni Zelanda'da yaşayan dört milyon nüfusun yüzde 14'ünü yerli halk Mauriler oluşturuyor. Yeni Zelanda'nın uzun süre İngilizlerin sömürgesi olması, Maurili kadınlarla diğer kadınlar arasında oldukça problemli bir ilişkiye yol açmış. Anayasada, "Kimse ırk, din, dil, cinsel tercihinden dolayı ayrıma uğramaz" yazmasına karşın, 1975 öncesinde Mauri dili öldürülmeye çalışılmış. Mauri kadınları dillerine sahip çıkıp onu yaşatmış ve geliştirmişler. Maurili eğitmenlerin çalıştığı ve bu dilin de öğretildiği 600 tane çocuk yuvası var.

Mauriler ülkenin Kuzeyi'nde, beyazlar Güney'de oturuyorlar. Aralarında Polenezyalı, Hintli, Yunanlı ve Türkler'inde olduğu azınlıklar var. Gerici ve liberallerin ortak koalisyonu iktidarda. Kadınların kazanımları İşçi Partisi iktidarı döneminde elde edilmiş.

İlk Kadın Sığınma evi 1973'de beyaz kadınlar tarafından kurulmuş. Maurili kadınlar kendi sığınma evlerini 1986'da açmışlar. Bugün 55 kadın sığınma evinin 12'sini Maurili kadınlar yönetiyorlar. Ülkede 48 kadın danışma merkezi, kadın sağlığı ve eğitimi konularında hizmet veriyor. Yılda üç kez çıkan *Breadsheet* (büyük yaprak) adlı feminist dergi 1970'den beri düzenli yayın yapıyor. Eşcinsellik yasal olarak güvence altına alınmış ve oldukça yaygın. İstatistiklere göre eşcinsellerin yüzde10'unu kadınlar oluşturuyor.

Hülya Eralp, Hamburg

Mesudi ve Hanoun parlamentoda

Pazartesi'nin geçen sayısında yeralan Cezayir ile ilgili yazıda mücadelelerini ve görüşlerini aktarmaya çalıştığımız, Cezayir'deki kadın hareketinin ve genel olarak politik yaşamın iki sembolik ismi. Halide Mesudi ve Louisa Hannoun 5 Haziran'da yapılan genel seçimlerde milletvekili seçilerek parlamentoya girdiler. İslamcı parti FIS'ın ilk turunu kazandığı 1991 seçimlerinin iptal edilmesini ve askeri darbeyi onaylayan, ancak hem baskıcı rejime karşı muhalefetini hem de İslamcılara karşı mücadelesini sürdüren Halide Mesudi, toplam 19 sandalye kazanan Kültür ve Demokrasi Hareketi'nden (RCD), darbeye de politik İslama da karşı olan Louisa Hannoun ise, lideri olduğu ve 4 sandalye kazanan Emekçi Partisi'nden (PT) milletvekili oldular.

İslami kesim dışında hemen hemen tüm basın seçim sonuçlarını, "Cezayir halkı toplumsal barışı seçti" gibi başlıklarla yorumladılar. Cezayir halkının barış istediğine kuşku yoksa da, bununla seçim sonuçları arasında bir bağlantı kurmak hiç de kolay görünmüyor. Başkan Liamin Zerval'in mevcut askeri yönetimini temsil eden ulusal Demokratik Birlik (RND) meclisteki 380 sandalyenin 155'ini aldı. Yine rejime yakın bir parti. Ulusal Kurtuluş Cephesi (FLN) 64 sandalye kazandı. Tüm muhalefet partileri seçime hile karıştırıldığını öne sürüyor. Resmi kaynaklar seçime katılım oranının yüzde 65 olduğunu açıklasalar da, seçimlerde 17 milyon seçmenin yalnızca yarısının oy kullandığı söyleniyor. Öte yandan, seçimlerden önce ismini Yeni Toplumsal Barış Hareketi (MSP) olarak değiştiren ve ılımlı bir görünüm vermeye özen gösteren İslamcı Hamas 69 sandalyeyle ikinci parti oldu. FIS'ın yasaklı olmakla birlikte hâlâ belli bir tabana sahip olduğu da duşunulecek olursa, darbenin ve sonrasında yaşananların İslamcı düşüncenin yaygınlığını pek de etkilemediğmi söylemek yanlış olmasa gerek.

5 Haziran seçimlerinde milletvekilliğine aday olan 7747 kişiden yalnızca 322'si kadındı.Yani yarısı kadın olan 29 milyon nüfus içinde kadın aday oranı yüzde 4'tü. 380 sandalyelik parlamentoya, çeşitli partilerden toplam 12 kadın milletvekili girebildi.Cezayir'de Aile Yasası konusunda ve kadınlar açısından ne değişeceğini yine önümüzdeki günler gösterecek.

Nesrin Tura

ALMANYA

Koca tecavüzü artık suç!

Parlamentoda yaklaşık yirmi beş yıldır süren tartışmalardan sonra 471 evet, 138 hayır, 35 çekimser oyla kabul edilen yasaya göre, bundan böyle evlilik içi tecavüz de diğer tecavüzler gibi yargılanacak.

Koca tecavuzunu suç olarak kabul eden yeni yasaya göre, kadın istemediği halde zorla anal ya da oral yoldan ilişki kurmak isteyen erkeğe de tecavüz cezası verilecek. Tecavüze uğrayan erkekler de aynı yasadan yararlanacaklar. Bugüne kadar koca tecavüzü, bedensel yaralama ya da cinsel zor olarak yargılanıyordu ve ceza çok düşük oluyordu.

Bütün partilerin kadın milletvekilleri taslağın yasalaşması için ortak çaba sarf ettiler. Hıristiyan Demokrat Birlik'ten (CDU) meclis başkam olan Rita Süssmuth, "Koca tecavüzü İnsan Hakları'mn ve Eşitlik Politikası'nın ana konularından biriydi. Kadınlar cinsel bakımdan kocalarının emrine tabidir anlayışına bu yasayla nihayet son verildi" derken, Yeşiller'den Irmgard Schewe-Gerick de yeni yasayı, "Kocanın tecavüzü sadece hoş karşılanmayacak bir durum değil, cezalandırılması gereken bir suçtur" sözleriyle övdü.

İstatistiklere göre Almanya'da her yedi kadından biri hayatında bir kez tecavüze uğruyor ve bu genellikle kocaları tarafından yapılıyor. Bu yasa kadınlar için erkekler karşısında yasal bir güç ve dayanak olacak.

Yasa'dan göçmen kadınların yararlanabilmesi ise ne yazık ki oldukça zor görünüyor. Zira yabancılar yasasına tabi olan ve en az dört yıl kocasından bağımsız oturma izni alamayan göçmen kadınlar, tecavüz davası açtıklarında ceza alan koca ile birlikte sınır dışı edilme tehlikesiyle karşılaşabiliyorlar.

Hülya Eralp, Hamburg

FRANSA

Kadınların seçim zaferi

Sürprizlerle dolu seçimlerin en büyük sürprizini kadın adaylar gerçekleştirdi. Kadınların, parlamentodaki oranı, seçme ve seçilme hakkını elde ettikleri 1944 yılından bu yana ilk kez yüzde 10'u aştı.

Cumhurbaşkanı Jacques Chirac'm geçen mayıs ayında ani bir kararla parlamentoyu feshettiğini açıklaması, Fransızlar ın pek çoğunu hayli şaşırtmıştı. Sağ iktidarın, seçimlere daha bir yıl varken ve parlamentoda da salt çoğunluğu elinde tutarken, neden erken seçim kararı aldığım pek anlayamıyorlardı. 1985 yılından bu yana ülkeyi yöneten sağ partilerin (RPR-UDF) üst kadrolarına göre ise neden çok basit, hesaplar da ortadaydı. Amaç daha fazla yıpranmadan, bir an önce seçimlere gitmek ve bir beş yıl daha iktidarı garantiye almaktı. Ancak evdeki hesap çarşıya uymadı ve 25 Mayıs'ta yapılan seçimin birinci tur sonuçları açıklandığı zaman, bu kez şaşırma sırası sağ partilere geldi. Sonuçlara göre, sosyalist, komünist ve yeşillerden oluşan sol oyların toplamı yüzde 40'ı aşarken, sağın oyları yüzde 30'a zor bela ulaşıyordu.

1 Haziran günü yapılan ikinci turun sonuçları, akşam saat sekizde televizyon kanallarında açıklandığı sırada ise, her iki cephede de hâlâ şaşkınlık devam ediyordu. Sağda her şey hesaplanmışken seçimleri ve de iktidarı kaybetmenin, sol kesimde ise hiç hesapta yokken iktidara gelmenin şaşkınlığı. Sihirbazın şapkası misali, seçim sandığı sürprizlerle doluydu. Sosyalistler 1993 seçimlerindeki ağır hezimetin ardından, bir kez daha iktidara gelirken, komünistlere on üç yıl sonra yeniden hükumet yolu açılmıştı. Yeşiller ise, tarihlerinde ilk kez parlamentoya hem de 7 milletvekili sokmayı başarmışlardı. Seçimlerin en büyük sürprizini ise kadın adaylar gerçekleştirdi. Kadmların, parlamentodaki oram, seçme ve seçilme hakkını elde ettikleri 1944 yılından bu yana ilk kez, yüzde 10'u aştı. 1993 yılındaki seçimlerde 35 olan kadın milletvekili sayısı son seçimle birlikte 63'e yükseldi. Toplam milletvekih sayısı 577 olan bir parlamentoda 63 rakamı çok bir şey ifade etmiyor gibi gözükebilir. Hele İngiltere'de geçen ay yapılan seçimlerde kadın milletvekillerinin elde ettiği başarının yanında lafı bile edilmez diyenler çıkabilir. RPR'li bir kadın milletvekilinin dediği gibi, "Seçimleri kazanan kadmların sayısına baktığımda, sadece durumumuzun çok üzüntü verici olmadığım düşünerek seviniyorum. Ama bu bana kesinlikle geri döndürülemez bir gelişmenin söz konusu olduğunu da düşündürtmüyor" şeklinde bir değerlendirme de yapılabilir. Biraz daha iyimser olanlar, Sosyalist Parti'nin Kadın Haklarından Sorumlu eski Devlet Bakanı Yvette Roudy'nin şu yorumuna da katılabilir: "Sayımız çok önemli olmayabilir. Ancak bizler her zaman uyanık olmak ve daha fazla kadım aramıza katacak yasaları geçirtmek için uğraşmak zorundayız."

Aynı iyimser görüşle devam edersek, bu seçimlere kadar, kadın milletvekilleri sayısı bakımından Avrupa ülkeleri sıralamasında sondan bir önce gelen (en altta Yunanistan var), adı maçoya çıkmış bir politika dünyasına sahip Fransa'da bu rakam, pek de o kadar önemsiz gözükmüyor.

Kadm milletvekillerinin sayısındaki artışta en önemli etmen Sosyalist Parti. Çeşitli değerlendirmelere göre, Sosyalistlerin seçimi kazanmalarının nedenlerinden birisi de bu. Partinin Genel Sekreteri ve bugünün Başbakanı Lionel Jospin, seçimlerden önce kadınlara yüzde 30 kota ayırdıklarını açıklamıştı. Yeterince aday bulunamadığı vb. bahaneler sonucu, seçimlere katılan kadın aday sayısı yüzde 28.8'de kaldı. Bunun yüzde 17.07'si ise kazanmayı başarabildi. Sonuçta 246 sandalyesi olan Sosyalist Parti 42 kadınla en fazla kadın milletvekiline sahip parti oldu. Seçimlerden önce bu partide kadm milletvekillerinin sayısı 4'tü. Parlamentodaki temsil oranına göre Sosyalistleri Yeşiller izliyor. Bu partide 8 milletvekilinden 3'ü kadın. 37 milletvekiline sahip Komünist Partisi'nde ise kadınların sayısı 5. Sağ partilere gelince, RPR ve UDF'in toplam milletvekili sayısı 249, kadın milletvekillerinin toplam sayısı ise 12.

Seçimlerden birkaç gün sonra kurulan yeni hükümetle birlikte kadınlardan bir kez daha söz edilmeye başlandı. Tüm medyada yeni hükümetin genç ve "feminize" bir hükümet olduğu ifade ediliyordu. 26 kişiden oluşan Lionel Jospin hükümetinde 8 bakanlık kadınlara verilmişti. Oran olarak yine erkekler çoğunluktaydı. Ama kadınlar da, "kilit bakanlıklar"a getirilmişti. Ve "Fransa artık kadınlardan soruluyor"du.

Medyanın abartılı ifadeleri bir yana, gerçekten de yeni hükümetin kompozisyonu ilginç. Protokol sıralamasında başbakandan sonra gelen Çalışma ve Dayanışma Bakanı Martine Aubry oldu. Protokolün üçüncü sırasında yer alan Adalet Bakanlığı ise, Fransa tarihinde ilk kez olarak bir kadına, Elisabeth Guigou'ya verildi. Kültür Bakanlığı ve hükümet sözcülüğü yine bir kadına, Catherine Trautmann'a emanet edilirken, Çevre Bakanlığım Dominique Voynet (Yeşiller), Gençlik ve Spor Bakanlığını Marie-George Buffet (Komünist Parti), Turizm Bakanlığını Michelle Demessine (KP) aldı. Ayrıca Sosyalist Parti'den iki kadın milletvekili, Segolene Loyal ve Marylise Lebranchu da Eğitim ve Ekonomi Bakanlıkları bünyesinde delege bakanlıklara getirildi.

Hükümetin daha çiçeği burnunda, parlamentonun da öyle. Gelişmeleri hep birlikte izleyeceğiz.

Nermin, Paris

Fransa'nın yeni kadın

Sertab Erener herkes onu sevsin

Sesi çok güçlü, sürek i sıkılıyor ve tür değiştiriyor ama bütün bu çeşitlilikler bir "ben" etmediği için, üstün yeteneğine rağmen hiçbir zaman gerçek bir star olamıyor.

Sertab Erener'in son albümü yeni piyasaya çıkmıştı, kendisiyle röportaj yapma talebiyle yapım şirketi İmaj Müzik'i aradım. Bu işlerle ilgilenen hanımı ilk görüşmemizde nereden aradığımı öğrendikten sonra "Sertab Hanım günlerdir çok yoğun ve yorgun, ben bir görüşüp size haber vereyim" dedi. İkinci görüşmemizde bana *Pazartesi*'nın aylık bir kadın dergisi, evet, hı-hı, feminist bir dergi olduğunu tekrarlattıktan sonra "Röportajın içeriği ne olacak acaba?" diye sordu; bir nev'i "Ne bakmıştınız canım?" Ben de işte yeni albümü, yeni müziği, genel olarak hayat ve tabii kadın olmak şeklinde bir şeyler söyledim. "Sertab Hanım ın şu anda şehir dışında olduğunu, önümüzdeki günlerde tekrar konuşursak belki yoğun programında bize de yer ayırabileceğini" söyledikten sonra bu hanımla bağlantımız koptu. Tam da o sıralar Televole'de rastladım Sertab Erener'e. Basit bir mantık yürütme: "Sertab Erener'in Televole'de ne işi var?" demek imkânsızsa, "Televole nin bu yazıda ne işi var?" demek de olası değildir.

Hayranlarına imza dağıtırken yanına gelen Televole muhabirlerine hiçbir "içerik" kaygısı taşımaksızın verdiği demeçte milli takımımıza Japonya karşısında başarılar dilemekle kalmadı Sertab Erener, meşhur düşürme geyiğine ilişkin, "Bir daha aynı durumla karşılaşırsa Alpay bu sefer düşürsün mü?" sorusunu bile yanıtladı: "Faul yapmadan düşürsun."

Buraya kadar aktardıklarını, bana öncelikle Türkiyeli feministler olarak daha çok çalışmamız, "içeriğimizi" daha popüler platformlarda da kaygı yaratmayacak şekilde, daha iyi ve kapsamlı ifade etmemiz gerektiğini düşündürdü. Bu kez Sertab Erener açısından düşündürücü olan bir diğer nokta ise, kendisinin faul yapmadan düşürmenin mümkün olduğunu zannetmesiydi. Elbette hem düşürmek, hem faul yapmamış sayılmak hepimizin dileği olabiliyor zaman zaman, ama öylesine safiyane bir temennı bu, gerçek hayatla ilgisi yok. Gerçek hayat penaltılara göğüs germektir, biliyorsunuz.

Son yıllarda büyük acılar çektiğini, zor günler geçirdiğini ve sonunda kendini yeniden bulduğunu her fırsatta,tekrarlayan Sertab Erener'in üçüncü albümü *Sertab Gibi*. yaşanan bu sürecin ürünü. Kendi deyimiyle "Etnik soundların kullanıldığı, melodilerin Anadolu motifleriyle süslendiği bir pop albüm" bu. Biraz karışık görünüyor, ama aslında her şey Sertab'ın su gibi berrak sesi kadar berrak ve açık.

11 yaşında kolit olduğu anlaşılan küçük Sertab Erener için, sıkı bir sağlık denetimi ve anne ihtimamı eşliğinde yasaklarla dolu yıllar başlar. Çikolatanın, karpuz kavun yemenin, denize girmenin, güneşe çıkmanın yasak olduğu, gizli gizli kırılan yasakların büyük acılara dönüşerek hastanelerde son bulduğu, biraz hazin, biraz ayrıcalıklı çocukluk ve gençlik yılları. Ve bütün bunların nedeni de bedeninin ta içlerindeki bir organ; kahrı barsak. Bu küçük, güzel, yetenekli ve şirin kız çocuğunu üzen bu kalın barsaktan herkes nefret etmeli; kız çocuğunu herkes çok sevmelidir. Sertab hiçbir şey yapmadan herkes tarafından sevilmeye, sevilmediğinde de, "Ne yaptım ki?" diye düşünüp kendini deşmeye böyle alışır: "Herkes beni sevsin istiyorum, bakkal, manav herkes sevsin, iyi bir insan desinler istiyorum."

Küçük bir kızken müzik dersleri almaya başlar, çok iyi bir sesi olduğu gün gibi aşikârdır, ama çalışması gerekmektedir, o da çok çalışır. Ardından konservatuvara girer. Altı yıldan sonra okulunu bitirmeden terkeder, operadan vazgeçmiştir. Türk müziğine hep ilgisiz kalır, barlarda hep en sevdiği şarkıcıların en sevdiği pop ve caz türü İngilizce şar-

istiyor!

kılarım söyler. Yirmi bir yaşında üç yıl sürecek bir evlilik yapar, ilk kocası müzisyen olmadığı ve bu dünyaya yabancı olduğu için evlilikleri yürümez. Sonra uzun süredir dostu olan Levent Yüksel'le evlenir. Bu arada Levent sayesinde Sezen Aksu'yla tanışır ve daha önce çok fazla ilgilenmediği bir alanda. Türkçe pop söyleyerek ünlü olma süreci başlar.

Sezen Aksu ve ekibinin imzasını taşıyan ilk albümü *Sakin Ol!* la başarılı bir çıkış yaptı Sertab Erener. O zamanlar onun için yazılan şarkıları iyi söylemekten başka bir şey yapmaya niyetli değildi: "İnsan bir işe başladığında birileri senin yerine karar verse daha iyi oluyor. Profesyonel değilsin daha. Ayrıca kafam da karışıktı. Opera okudum, caz söyledim." Ardından ikinci albümü *Lal* çıktı piyasaya. Yine Sezen Aksu ve yakın çalışma arkadaşlarının imzasını taşıyordu ve Sertab'tan çok Sezen Aksu'daki değişikliği yansıtıyordu. Ekip de ona göre değişmiş, Fahir Atakoğlu gibi isimler de "gruba vermiş, hoşgelmişti." Bir de o zamanlar herkesin sıkı sıkıya sahiplendiği bir "Akdenizlilik" (Orhan Pamuk'un *Radikal İki*'de yayınlanan ve Akdeniz kimliğiyle inceden alay eden yazısını anmadan geçemeyeceğim) durumu vardı ki, tüm albüme değilse de önemli bir bölümüne hâkim olan motif buydu. Aslında Sertab Erener'in hiçbir albümünde tam olarak hâkim bir motif, bir bütünlük olmadı; *Sertab Gibi* adını verdiği son albümünden anlıyoruz ki, hiçbir zaman da olmayacak.

"İnsan sevdiği şarkıları söyleyince, dinleyiciden bunun karşılığını alıyor," diyen Sertab'ın bugün ilk albümü *Sakin Ol!*'dan kaç şarkıyı severek ve içine sinerek soyleyeceği şüpheli. İkinci ve çok satan albümü *Lal*, Fahir Atakoğlu, Mustafa Sandal gibi müzisyenlerin en güzel bestelerinin yer aldığı kaliteli bir çalışmaydı. Lokomotif parçası, Sezen Aksu'nun flemenko bestelerinden *Sevdam Ağlıyor*'du. Bugün Sertab Erener, Akdeniz müziğinden de sıkıldığım, Antalyalı Levent'in bu yolda devam edebileceğini, ama kendisinin o kadar da Akdenizli olmadığım söylüyor: "Sanki İspanyoluz biz." Herhalde Sezen Aksu, zamanında *Yalnızlık Senfonisi* ni söz verdiği gibi Aşkın Nur Yengi'ye değil de, şarkılarını yeri gelince bu kadar kolay harcayan ve yalnız kalmaktan nefret eden Sertab Erener'e verdiği için pişmanlık duyuyordur ve şimdi istediği söylenen bin dolarlar da muhtemel yeni bir pişmanlığı tazmin etmek amacım taşıyordur.

Sertab opera söyler sıkılır, caz söyler sıkılır, pop söyler sıkılır, Akdenizli olur sıkılır, evine astığı tablolardan sıkılır, kıyafetlerinden sıkılır, sıkılır ve değiştirir: "Gitmeyi severim ben, giderim." Çok iyi bir yorumcudur, güçlü bir sese sahiptir, keşfeder, tüketir ve gider, çünkü sıkılır. Ama bakkal ve manav onu sevmeye devanı etmelidir, çunkü o iyi bir insandır.

"İnsanların şarkı sözlerini çok önemsediği bir ülkede yaşıyoruz," diyen Sertab'ın son albümüne bir beste, dört şarkı sözü veren Sezen Aksu, daha önce hiç söz etmediği türden aşklar anlatır ve durumu özetler bu sözlerle, Sertab da söyler: (A yüzü ilk şarkı, *Aslolan Aşktır*) "Bir adım geriye uzlaşılan, şiddeti vasatın altında, zora gelince kaçılan ortalama aşklar..." Daha keşfedilecek pek çok müzik türü, yeni gırtlaklar, dışa açılmalar, çocuk yapma planları (Bu iş için de Demir Demirkan uygun) hatta "genetik olarak da harika olacak." (Ah genetikbilim ah, sen bu insanlığa neler söyletiyorsun?) kısaca, "Daha çok yolumuz, muhtelif konumuz var"dır, psikolojik tedaviye gidip "önce durulmalı"dır, "sonra kibar kibar..." (İkinci şarkı, *İncelikler Yüzünden*) Sertab kendinden de sıkılır ve "terkeder kendini." "Tesadüfen içinde kendiyle karşılaşır yeniden, bir minicik kız çocuğu duruvordur orada hâlâ, anlatamaz gördüklerini o neşeli çocuğa", "Belki de o şimdiye kadar bu incelikler yüzünden daha çok üzülmüştür," şimdi bu inceliklerden de sıkılmıştır ve "Artık onu asla yaralayamaz hayat. eğer istemezse, yıllar onu kolay yakalayamaz, o durup beklemezse!" Sezen Aksu, tamamı Sertab'a ait tek besteye (*Yüz Yüzeyim*) "Kalbim bedenimden de büyük desen de olmaz, hissetmelisin, herkes bu nedenle tanıdık, gerçek yüzünü göstermelisin" gibi sözler yazar. Bestesi ve sözleriyle tamamen kendine ait şarkısında da, ondan duymaya alıştığımız aşklardan söz eder: "Ey aşk, al beni süründur, yak ateşlerde, ben gönüllu köleyim, sahibim sensin." Sertab Erener albümü çıkmadan önce Murathan Mungan'ın da bir şarkı sözü üzerinde çalıştığını söylemişti, o olmamış, bir Küçük İskender vermişiz: *Yara*'da Sertab, "Bir masalın sonunda ölüme aşkını anlatan bir kadın oluyor bu defa" ve Levent Yüksel'in içleri parçalayan vokali geride. Öf, her şey gözümüze gözümüze giriyor yine, tabii ki sıkılınır bütün bunlardan sonuçta, her şey o kadar gizemsiz ve berrak ki...

Böyle su gibi berrak, insanın içini okşayan bir sese sahip olduğu için Sertab Erener'in her yeni albümünu alınacak, dinlenecek, hayatındaki her yeniliğe, değişikliğe tamık olunacak, o sıkılıp bıraktıkça, biz de sıkılıp bırakacağız, o sound, hatta tür değiştirdikçe biz de buna ayak uydurup ötekileri unutacağız, bütün bu çeşitlilikler bir "ben" etmeyeceği için, üstün yeteneğine rağmen Sertab Erener hiçbir zaman gerçek bir star olmayacak, ne kötü.

Yeşim

Aşk, tehlikeli ama soylu

Kitaba adını veren *Aşka İlahi*, Edith Piaf'ın bir şarkısı. Yazar, "Aşka İlahi'yi dinlerken, aşk öykülerinin hep kötü bittiğini, ölümün sevgilileri ayırdığını ama gene de 'aşksız bir hiç olduğumuzu' parça parça öğreniyordum." diyor, "Aşk tehlikeli ama soyluydu. Yaşama anlam veriyor, sıradanlığa göğüs geriyor ve bu nedenle onunla yanıp tutuşmaya değer diye düşünüyordum. Yasalara aykırı ve evlilik dışı olsa bile, bundan böyle sevenleri bağışlayacaktım. Annemle babamdan başlayarak." Kitap gerçek bir hayatı anlatıyor. Annesinin ölümü üzerine yıllar önce ölen babasının vasiyetini bulunca neler düşünüp, neler yaptığım, babasının sevgilisi ile buluşmasını. Yazar, tiyatro ve sinema oyuncusu Anne Wiazemsky'nin hayatında önemli birkaç gün... Babası Rus asıllı bir diplomat, annesi ünlü Fransız yazar François Mauriac'ın kızı, Jean-Luc Godard'ın da eski eşi bu kitabıyla RTL-LİRE Büyük Odülü'nü, Maurice-Genevoix Ödülü'nü ve Metz Yaz Ödülü'nü almış.

Aşka İlahiler
Anne Wiazemsky
Çeviren: Hülya Yılmaz
Telos Yayıncılık

Şiddeti seçenler

Şiddet eylemlerine karışan kadınların sayısı erkeklere oranla azdır. Ama korkutucudur. Yoksa ne diye "Önce kadınları vurun" diye bir emir verilsin? Araştırınacılara göre bütün şiddet suçlarınuı yalnızca yüzde altısı kadınlar tarafından işleniyormuş. Buna rağmen kadınlar üzerine çeşitli spekülasyonlar yapılır, yorımlarda bulunulur. Mesela; "suçlu" kadınların evrimsel açıdan geri olduklarım, normal kadınlardan daha kıllı ve daha az zeki olduklarını iddia edenler varmış. Freud da saldırgan kadınların erkek gibi olmaya çalıştıklarını iddia ederdi. Kadın gazeteci Eileen MacDonald da bu alana el atmış. Çeşitli şiddet olaylarına adı karışan kadınlarla konuşarak bir kitap yazmış. Ama bunların hiçbiri bireysel şiddet uygulayan kadınlar değil. Bağımsızlık, demokrasi ve insanca bir yaşam için politik olarak şiddeti tercih eden kadınlar; kimileri onlara "terörist" diyor. İspanya'da ETA, Filistin'de Batı Şeria kadınları, İrlanda'dan, Almanya'dan kadınlar, Susanna Roncomi, Leyla Halid. Bir de devletin emriyle hareket eden bir kadın var: Kim Hyon Hui. Kaçırılan uçaklar, bombalanan işyerleri, kafeler ya da taşlanan, kurşunlanan, kaçırılan insanlar... Bütün bu olaylara karışan kadınlarm yaşadıkları, hayat üzerine, şiddet üzerine, kadın olmak üzerine duşünceleri. Yazarın, bu röportajlar sırasında edindiği izlenimler de ilgi çekici. "Kadın olduğumuz için acı çekmeyi daha iyi biliyoruz, günlük yaşamımızda acıya katlanmak zorundayız ve bu yüzden erkeklerden daha güçlüyüz." diyen kadınlar siyasal amaçlarla şiddet kullanmaya bilinçli olarak karar verirlerse. erkeğe oranla çok daha motive oluyorlar. Yazar "Öyle görünüyor ki," diyor "Acıya aşina olan fakat şiddeti tanımayan ve iç eleştiriden korkan kadınlar kendilerini kanıtlamak için kararlı bir çabayla sınırı aşabilir."

Önce Kadınları Vurun
Eileen MacDonald
Çeviren: Şen Süer Kaya
E Yayınları

Phoolan Devi'nin gerçek yaşam öyküsü

Çiçeklerin tanrıçası haydutlar kraliçesi

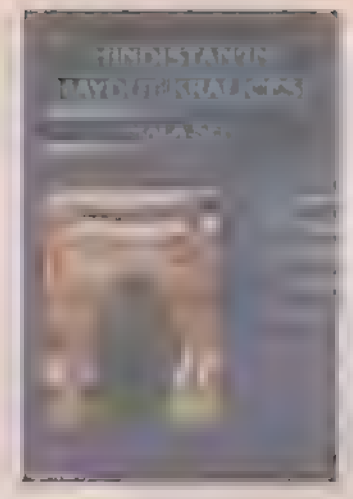

Adı Phoolan Devi. Çiçeklerin Tanrıçası anlamına geliyor. Teslim oluşundan önceki iki yıl boyunca, bütün gazeteciler onu arıyorlardı. Ellerine geçen her ayrıntıyı değerlendiriyor, kurgular üretiyorlardı. Hayatı ve hakkındaki her söylenti halka mal olmuştu. O teslim olana kadar, hiçbir muhabir Poolan'ı görmemiş, konuşmamıştı. Onunla yüzyüze gelince, sevmediler. Beklentilerine cevap verememişti. "İntikam Meleği", "Haydut Kraliçe" sıfatları yerini "Bir Bilezik şıngırtısı", "Katilin metresi" ve "Hasta, erkek düşkünü" sıfatlarına bıraktı. Hindistan'da, aşağı kastlardan bir kadın Poolan. "Ailem çok fakirdi." diye anlatıyor. "Beş kız, bir erkek kardeştik. Ailem için altı çocuğu büyütmek çok zor oluyordu. Babam bütün gün çalışıyor, eve bir parça yiyecek getiriyor, annem ancak ondan sonra yemek yapabiliyordu. Bu kıt gelirle, bir de mahkeme masrafları için para biriktirmişlerdi. Avukatın çok para istediğini, bu parayı bulmak için kaygılandıklarını duyuyordum. Anneme 'Avukat da kim? Neden para istiyor?' diye sorduğumu hatırlıyorum. Sonra olayı annemden öğrendim."

Phoolan ilk suçunu on yaşlarında işlemişti. Babasının tarlasındaki bir neem ağacının kesilmesi üzerine kuzenine saldırmış, gözaltına alınmıştı. Ailesi fakirdi ve şimdi ölmüş olan amcası Bhaarial'la aralarında bir toprak anlaşması vardı. Bu anlaşmazlık Phoolan'ın bütün hayatını belirledi. Bir de erken yaşta evlendirilmesi.

"Koca sozcugunun anlamım bilmiyordum. Bana yaklaştığında bağırıyor, çığlıklar atıyordum... Korkum onu kızdırıyor ve beni dövüyordu" diyen Phoolan kocasının evinde hastalanır. Babası onu doktora goturur; kızamık olmuştur. Daha on bir yaşındadır. Ve kocası onu kabul etmez. Bir süreç başlamıştır artık. Baskı ve tacizlerle dolu bir süreç. 1979 Temmuz'unda da haydutlar tarafından kaçırılır. Tutsaklığının ilk iki günü boyunca onu kaçıran çetenin reisi Babu Gujar, Phoolan'a defalarca tecavüz eder. İkinci günün akşamı "Bu Sudra fahişesinden bir lokma" isteyenin olup olmadığım sorar, Vikram Mallah şefini engeller. Vikram, daha sonra da Phoolan'ı koruyacak ve onun sevgilisi olacaktır. Artık yeni bir süreç başlamıştır. Hindistan'ın koyaklarında, yasaların çeteler tarafından belirlendiği bir süreç. Polisin ve basının peşinden koştuğu bir kadm olur Phoolan.

Yıllar sonra Mala Sen'e anlattıklarından da bir kitap olur, bir de film. Filmi görmedim, ama Ayraç Yayınları tarafından geçtiğimiz ay basılan *Hindistan'ın Haydut Kraliçesi*'ni okudum. Gazetelerimizde küçük dünya haberleri arasında gözüme çarparak varlığından haberdar olduğum Phoolan Devi'yi daha yakından tanıma olanağı buldum ve çok sevdim.

Aslında daha önce de seviyordum. Nasıl sevmeyeyim ki? Phoolan'ın adı "Vahşi Kadın" tişörtleri listesine girmişti. Tişörtü, Londra'da Brixton çarşısında, Marlene Dietrich, Mae West ve Calamity Jane'inkilerin yanında satılıyordu. Çoğu yerde "Madhya Pradesh'te zenginleri soyan 20. yy. otoyol soyguncusu" olarak tanıtılıyordu. Cinayet, fidye için adam kaçırma ve bölge köylerinde talancılık da aralarında olmak üzere 48 çok ağır suçla itham ediliyordu. Kendisine tecavüz edenlerin olduğu köyü basıp bütün erkekleri öldürdüğünü duymayan kalmamıştı. Olay, 14 Şubat 1981'de olmuş ve 22 Thakur erkeği yakın mesafeden vurulmuştu. 20'si ölmüş, iki kişi sağ kalmıştı. Kastlara bölünmüş Hindistan'ın kırsal haydutluk tarihinde aşağı kasttan bir kadının böyle çok sayıda yukarı kasttan erkeğin öldurulmesinden sorumlu tutulması pek duyulmuş, görülmüş bir şey değildi.

Phoollan, 1983'de aylarca süren görüşmelerden sonra teslim olduğunda 27 istekte bulunmuştu. Oldukça çarpıcı istekler; mesela tek erkek kardeşinin polis okuluna alınmasını istemişti! Geleceğini garanti altına almak için. Kendisinin ve çete üyelerinin 8 yıl sonra serbest kalmasını da talep etmişti. Bütün talepleri kabul edildi. Yetkililer Phoolan'a söz verdi, herşey onun istediği gibi olacaktı. Ama verilen sözler havada kaldı. Filmin senaryo yazarı, kitaba da imzasını atan Mala Sen'in dediği gibi "Hindistan'da hayaller çılgınca akmakta ve öykü her yeniden anlatılışında değişmektedir." Yeniden anlatmaya da gerek yok, Phoolan için her iktidar değişikliğinde hayat, umutlar, hayaller değişmek zorunda kaldı. Nasıl mı? Ona söz verildiği gibi sekiz yıl sonra değil, on bir yıl sonra, büyük mücadeleler sonunda serbest kalabilmişti. Feminist avukatı sayesinde. Serbest kaldıktan sonra seçimlere girdi ve kazandı, milletvekili oldu. Ama, ondan aldığımız en son haber, yeniden tutuklanacağı söylentileri üzerine yeraltına indiği. Ortalıkta yine söylentiler var. Mala Sen'in dediği gibi, "Bu perişan kum ve çalı diyarında insanlar, kuşaklar boyu, kendi hesaplarım kendileri görmüşler. Tanrı ve adalet adına öldürerek ve yaralayarak kendi intikamlarım kendileri almışlardır. Phoolan Devi bu sert ve acımasız ortamın urunudur." Ve Hindistan'ın bu acımasız, özellikle de kadınlar için acımasız, çoğu zaman öldürücü ortamına karşı sesini yükselten bir kadın olmak hiç de kolay değil. Kitap, Phoolan'ın hayatının bir bölümünü anlatıyor. Bu zorluklarla geçen hayatın bir bölümünü. Okursanız, siz de seveceksiniz.

"Bıyıklı

TYS Ikinci Başkanı, yazar Feyza Hepçilingirler son öykü kitabı *Savrulmalar* ve kendi hiç yazılmamış öyküsünü anlattı.

Feyza Hepçilingirler'le ilk kez Türkiye Yazarlar Sendıkası'nın bir Genel Kurul toplantısında karşılaşmıştık. Sendika'ya arşiv için fotoğraf çekmeye gitmiştim. Bir yandan da acele ediyordum, Istanbul Kitap Fuarı'nın arifesiydi. Sendika standında tutuklu yazarlarla ilgili slayt gösterisi yapılacaktı. İki ayak bir pabuçtaydı. Bir yandan pis bir adama âşıktım, yazı çiziyi halledip O'nun yanına gitmek istiyordum. O kargaşada çektiğim son fotoğraf Feyza Hepçilingirler'inkiydi. Fotoğrafı basınca şaşırdım, çekerken fark etmemiştim, Feyza Hepçilingirler nereye bakıyordu öyle? Benim nereye baksam aşk görduğüm gunlerde, O baktığı nesneyle arasma ürkütücü bir mesafe koyuyordu. Eliyle yuzunu desteklemiş ama dalmamış, gitmemiş, bütünüyle orada. Daha sonra bu fotoğraf *Savrulmalar*'m arka kapağında yer aldı. O fotoğrafı çektikten ve aşk dindikten aylar sonra, *Savrulmalar*'da Feyza Hepçilingirler'in bakışlarım okumayı başardım.

Söyleşiyi İstanbul'un kitapevi kafelerinden birinde yapmaya karar vermiştik. Bu tür yerler, böylesi işler için "huzurlu yerler" sayılabilirdi. Çevrede laf dinlemeye meraklı insanları görmeyeceğimiz bir saatte buluştuk. Kırmızılar içindeydi. "İşte *İsa Gülleri*'nin yazarı" diye düşündüm. *İsa Gülleri* ilk okuduğum ve beni en çok vuran Hepçilingirler öyküsüydü. *Varlık*'ın bir sayısında okumuştum. *Savrulmalar*'a alınmıştı sonra aynı öykü.

"Yazmaya başladığım zamanla yayımlamaya başladığım zaman arasında çok uzuun bir süre var," diye anlatmaya koyuldu *İsa Gülleri*'nin yazarı. "Şiirle başladım. Lise çağlarıydı. Bazı dergilerde yayımlanıyordu onlar. Sonra üniversite başladı ve kötü etkilendim. Türkoloji bölümüne girmiştim ve oradaki kalıpları aşmam şarttı."

Ben de çeviribilim okuyorum. Açıkcası yapmayı sevdiğiniz işin eğitimini almak sizi zorluyor. Bir çelişki oluşuyor, akademik çalışmaların basmakalıplığı ile yaratıcılığınız arasında kalıyorsunuz.

"Ondan da öte. Çok tutucu öğretmenlerimiz vardı. İlk sözleri 'Buraya şair ya da yazar olmak için gelmişseniz boşuna geldiniz. Yazılacak her güzel şey yazılmıştır. Sizden beklenen, onları incelemeniz'di. Ben de ürettiklerimi dergilere gönderdim. İtiraf ediyorum, varışmalara yöneldim. Öyle çıkış aradım, çünkü İzmir'deydim. Oradan sesimi duyurmam güçtü. O kadar dışarıdaydım ki çevremde yazan değil, okuyan insan bulmakta güçlük çekiyordum, edebiyat öğretmeni olmama rağmen.'

Öğretmenliğin etkisi nasıldı?

"Pek bir şey katmadı. Belki gençlerle birlikte olmak yaşama sevinci vermiş olabilir. Çok şey götürüyor öğretmenlik aslında. Çünkü öğrettiğiniz, bilmeniz gereken değil. Çok aza indirgemelisiniz kendinizi. Öğretmenlik camiası içinde bir çok kişi Nazım Hikmet'ten söz ettiği için soruşturma geçirmiştir.

milletinden çekinmeden!"

Sevdiğimiz edebiyatla öğrettiğimiz farklı. Öğrencilerin aklında sonuçta kalacak şey, mefailün'ler. Öğrenci de edebiyat dersinden kurtulduğu gün bayram ediyor."

Öyle böyle yazmayı sürdürdünüz. Evli miydiniz o zaman?

"Evet. Eteğimde iki çocuk. Gece çocukları uyuttuktan sonra çalışırdım. Yazmak bir hobi gibi kalmalıydı. Önce ev işleri görülecek, sonra annelik, eşlik görevleri tamamlanacak. Ancak ondan sonra, yalnız sizi ilgilendiren bu özel alana yönelebilirsiniz. Zaman ve enerjiniz kalırsa, tabii..."

Ama neyse ki kalmış. Şimdi durum nasıl?

"Hâlâ düşündüğüm: sabahtan akşama kadar yazmaya, okumaya eğilmek, bunlar dışında hiç bir şeyle ilgilenmemek. Ama herhalde kadın olarak asla ulaşamayacağım bir yaşam biçimi bu. Erkek meslektaşların bir ev yaşamı vardır, eşi çayını kahvesini getirir, çocuklar susturulur, "Babanız çalışıyor" diye. Ben ilk yazmaya başladığımda, çevremden gizliyordum. Yayımlanmaya başlayınca insanlar öğrendiler. Ama ilginçtir, garip karşılamadılar, sanki bunu bekliyorlardı. Beklentiler cesaretimi artırdı. Belki edebiyat öğretmeni olduğum için yakıştırdılar."

Annemin edebiyat öğretmeni olduğunu duyanlar da, yazmamı ona yoruyorlar. Sizin kendi mesleğiniz ya, haydi haydi yakıştırırlar...

"Öyle. Ödüller ortaya çıkınca iş ciddiye bindi. Korkularımı yendim. Artık kendimi yazmak sorumluluğunda hissediyordum. Herşeye yetişmek zorundaydım. Kayınvalidemle yaşıyordum. Tanıdığı en mükemmel gelinlerle karşılaştırıyordu beni. En mükemmelin kurduğu sofradan bir yemek eksik sofra kurarsam eleştiriliyordum."

Bir yanda entelektüel kadın, bir yanda kaynananın gelini.

"Sıradan ölçülerle değerlendiriliyorsunuz. Sonra bir gün hepsini bırakıp İstanbul'a kaçtım. Kırk iki yaşındaydım. Çocuklarım büyümüştü. Biri İstanbul'da okuyordu, O'nun yanına geldim. Çocuklarımla ilgili sorumluluklarım hâlâ var ama artık yazmak birinci planda."

Yazdıklarınızı nasıl değerlendiriyor insanlar?

"Başlangıçta özel yaşamımla bağlantı kuruyorlardı. 'Bunları yaşamasa nereden bilecek?' yaklaşımı. Ben de biraz çekmiyordum. Sonra benden yaşça büyük bir öğretmen arkadaş beni uyardı: 'Bu bıyıklı milletinden çekinme, yavrum' dedi. Çekinmiyorum artık. Yaşadığımı düşünüyorlarsa, yaşadım."

Sizin bir de Türkiye Yazarlar Sendikası'ndaki konumunuz var. Özdemir İnce'nin *Söz ve Yazı*'da yaptığı ayrımı anımsıyorum; 'Sanatçı ayrı, aydın ayrı' diyor. Her sanatçı aydın değildir. Ama siz bu bağlamda eksiksiz bir aydınsınız.

"İstanbul'a geldiğimde TYS'ye üyeydim. Öner Yağcı'mn TYS'yi canlandırma girişimi toplantılarına katılırken, kendimi TYS yönetiminde buluverdim. Şu anda derneğin ikinci başkanıyım. TYS beklentileri tam karşılayamıyor çünkü Türkiye gündemi hızlı değişen bir ülke. Bir yazar örgütü olarak olaylara tepki yetiştiremiyoruz. Ama aydın çağından sorumludur. Bir bakıyorsunuz, dil elden gidiyor, bir bakıyorsunuz özgürlükler elden gidiyor . Bu ülkeden kaçmaya niyetimiz yok. Protestolara koşuyoruz. Manisa'da gencecik insanlar mafya çetelerine gösterilmeyen zulümle karşı karşıya. Ankara'da meclisi basan gençlere çok ağır cezalar veriyorlar. Sendikamızın kurucularından Aziz Nesin'e dil uzatılıyor. Şevki Yılmaz çıkıyor, 'Bizimkiler Sivas'ta onları kurşunla öldürdü' diyor. Yalan mı söylüyor, doğru mu? Sendika avukatları bunlarla uğraşıyor."

TYS'de kadın yazarların durumu nasıl?

"Yönetimdeki dokuz kişiden ikisi kadın. Aslında kadın yazarlarda büyük bir cesaret görüyorum. Özellikle belli bir yaşı atlatıp, evlilik hayatını arka plana ittiklerinde. Ellisinden sonra özgürleşmeye yöneliyor ama bazen başarılı olamıyor çünkü onca yıl dayatılan rolü benimsemiş..."

***Savrulmalar*'da güçlü bir aşk bilinci var. Ayrıntılar çarpıcı. Bir de geçenlerde bizim bölümün önünde bir olaya şahit oldum. Öğrencilerden biri bir hocayla konuşuyor, yalamak ba'bında. 'Buket Uzuner'e ölüyorum' diyor. 'Ben yazsam O'nun gibi yazarım.' Bu okur tavrını gülünç buluyorum. Öykü yazsam, sizinkiler gibi yazmam ama yazdıklarınızdan haz alıyorum.**

"Ben de okur tepkisini pek göremiyorum. Yakın çevremden gelen olumlu tepkileri de nesnel bulmuyorum."

Sizin öykülerinizi gözle zor görülen incik boncukla bezeli örtülere benzetiyorum. Kadın makyaj yapıyor bir öyküde. Öyle güzel olmak istiyor ki uğruna her şeye katlanılsın. Ben de bir ara boyandıkça boyandım. Şimdi kendimi yakalanmış hissediyorum.

"Bunu hissettirmiş olduğuma sevindim." (Kahkahalar.)

Sizce çağdaş insan aşkları nasıl?

"İlişkiler yüzeysel. Belki insanlar artık derinlere inme isteği ve zamanı bulamıyor. Aşk iletişim bozukluğunu iyice ortaya çıkarıyor. Çünkü insan aşkta kendini güzelleştiriyor. Özellikle kadın kendini bir armağan gibi görüyor. Kıyıcı yanlarını gizliyor. Erkekte de bir bakıma öyle. İstenmeyen yanlar örtülüyor. Ama bu yanların bir ucu gözüktüğünde, hayal kırıklığı başlıyor. Aşk insanın kendisim her yanıyla sunmasını bir bakıma engellediği için kısa sürüyor.Aşk varken aşk yaşanır. Aşk yaşandıktan sonra anlatılıyor gerçek anlamda. Aşk bitince insan kendini incelemeye başlıyor. Ya da öyle yaralanıyor ki, kendini iyileştirmek için çabalıyor. Çağımızdaki iletişim bozukluğu insanları direkt sekse yöneltti. Oysa seks aşkın son noktası değil. Bugün gençlerin çoğu seksi amaç görüyor, amaca ulaşmak için aşk gibi bir sıkıntıya, yorgunluğa katlanmak istemiyor."

Aşkın yorgunluğu, sonradan çıkıyor. Kendimden biliyorum; saçlar kesiliyor, yeni uğraşlar ediniliyor. Bir de sanatçı kadınların yaratıcılık gibi bir engelleri var. Camille Claudel ile Rodin'in aşklarını bilirsiniz. Kadın bir adım geriye itiliyor.

"Yalnız sanatta değil, her alanda. Kadın geride kalmayı seçiyor, bunu görevi sayıyor. Nasıl ki sofrada önce erkeğin tabağına yemek konuyorsa... Bu yüzden bir edebiyatçıyla birlikte olmayı düşünmedim, düşünmem."

Son olarak *Savrulmalar*'a dönelim. Orada türlü kadın var; saçaklısı, aldırmazı, evlilik düşkünü, bağışlayamayanı. *İsa Gülleri*'nde ise 'Kadın milleti Allah'tan güçlüdür' diyor erkek kahraman. 'Yoksa Adem Niye Havva'yı dinlesin?' Ama kadındaki bu şeytanilik bir tür düzen dışılık.

"Tabii. Kadınların kendini ifade etmesine izin vermiyor düzen. Ama kadın silahsız değil. İçi güçlü. İçten içe mücadele ediyor. Mücadelesini er geç kazanacak..."

Sonra ses kayıt cihazını kapattık. Sokaklara çıktık, fotoğraf çekmek ve güneşi görmek için.

Gamze Deniz

"Bir biçimde başladım" diye söze girdi Feyza Hepçilingirler. "Hep yazar olmak isterdim. Edebiyat Fakültesi'ne o nedenle gittim. Gerçek başlangıç hangisidir? Yazmaya başladığınız zaman mı, yayımlanmaya başladığınız zaman mı?"

Kara filmler ve Koyu Kırmızı

Yaşasın yeni bir dönem başlıyor...! Bir zamanlar sadece güzel kadınlarla yakışıklı erkeklerin tekelinde olan, büyük aşkların anlatıldığı filmler ışıltısını yitiriyor gibi...

Yıllar boyu o büyülü perde karşısında üstünlükleri fizikleriyle sınırlı olmayan, her yönden donanımlı bir adamla kadının, onları oradan oraya savuran acımasız dünyayla savaşımlarını izledik durduk. Önca melanetten nasıl onurlu, nasıl ödün vermeksizin. nasıl göz kamaştırıcı davranışlarla sıyrılıp çıktıklarını seyrettik içimiz titreyerek. Kahramanlarımıza birşey olacak diye ödümüz koptu her defasında. Ama içten içe bilirdik ki onlara bir şey olmazdı. Bazen cansız bedenlerinin üzerine yazardı "Son" yazısı... Ama bu bile öyle sıradışı gerçekleşirdi ki, yaşamak silik kalırdı bu görkemli ölümün yanında... Yani, Onlar daima kazananlardandı...Yenilmiş görünseler bile...

Sizleri bilmem ama ben o karanlık salonda gözlerim akıp giden filme her kilitlenişinde aynı ikilemi yaşadım: Bedenimi bedenine yerleştirmeyi arzuladığım, ama bunu yapmayı asla başaramadığım "Esas kız"a ne kadar uzaksam, asıl benzerim olan, ama bunu bir türlü itiraf edemediğim "Küçük rol sakinleri"ne de bir o kadar yakındım. Tıpkı bizler gibi sıradan arzuları, ihtirasları, korkuları vardı onların da... Bütün film boyunca sınırları daracık çizilmiş rollerinin içinde bizi hiç şaşırtmadan yapmaları gerekeni yaparlardı. Bazen hadlerini bilmeden büyük duygulara soyunduklarında ise "Esas olanlar" tarafından ağızlarının payı verilirdi. Yani, Onlar daima yenilenlerdendi... Kazanmış görünseler bile...

Önceleri hem kızar, hem de acırdım bu "Küçük rol sakinleri"ne. Sonra büyüdüm. Giderek kendimi ve onları kabullenir oldum. Anladım ki, Gündüz Vassaf haklıydı: "Dostoyevski, bizim hem iyi, hem kötü olduğumuzu göstermişti. Bir adım daha ileri giderek neysek oyuz diyebiliriz. Kahramanlar biz neysek o değiller".

Ama beklenen gün geldi işte. Sınırlarını kırdı bizimkiler ve ummadığımız başkaldırıyı gerçekleştirdiler. Son bir kaç yıl içinde 40'h yılların siyah beyaz filmleri döneminde kalan "Kara film" örneklerine ard arda yenileri eklenmeye başladı. Çağdaş sinemacılar, bu iki kelimenin özenle tozunu alıp yeniden parlamasını sağladılar, sağolsunlar...

Gözümüz "Pulp Fıctıon" ile açıldı. Gangasterlerin de bizim gibi etten kemikten yapıldıklarını gördük o filmde... Bizler nasıl sağda solda eşyalarımızı unutuyorsak, onlarda tuvalete giderken silahlarını dışarıda bırakabiliyorlardı. Sonra "Fargo" sökün etti. Kayınpederi ile karısı arasında sıkışıp kalmış zavallı araba satıcısını, karın burnunda kaba hatlı kadın polisi, şaşkın fidyeciyi tamdık. "Olağan Şüpheliler"de ise karşımıza müthiş bir adam çıkıverdi. Keyser Soze... Bütün film boyunca yüzünü görmediğimiz, ama adım adım büyüyen ürkütücü varlığını omuz başında hissettiğimiz bu adamla son karelerde tanıştık...Şaşırdık tabii... Bütün bir film boyunca herkesin aşağıladığı çehmsiz topal değil miymiş Keyser Soze..? Böylece hep kenarda köşede kalmış ve daha önemlisi bizden olan birileri görevi devralmıştı sonunda. Kendimize güvenimiz pekişti, komplekslerimizi hafiflettik...

İşte "Koyu Kırmızı" bu anlamda benim gördüğüm son film. Şişman bedeninden ve onun ağır kokusundan nefret eden bir kadınla (Coral), kafasındaki kelin ortaya çıkmasından ölesiye korkan zayıf bir adamın (Nicolas) hikayesi. Onlar da bir "Esas Olan"ın, Charles Boyer'in izinde bulurlar birbirlerini. Kadın ne kadar gözü kara bir hayranıysa onun, erkek de bir o kadar kendini Charles Boyer'e benzetir. Sonuçta iki "Herhangi" insanın, sokakta görseniz başınızı çevirip bakmayacağınız sıradan bir çiftin "Aşk" sözkonusu olunca nasıl değiştiğine tanık oluruz film boyu. Kerhen de olsa çocuklarına bakan bu şişman hemşire ile kadınların sırtından kazandığı para ile gününü geçiren bu korkak adamın tutkunun peşi sıra karanlığa doğru çekilişini izleriz. Filmin renkleri sarıdan kırmızıya dönerken onların hayatlarının rengi de griden siyaha koyulur. Her adımda, içlerinde o güne değin gizli kalmış örtülü duygularına ait biraz daha açılır. Belki onlar da ilk kez yüz yüze geliyorlardır bu taraflarıyla. Sonuçta, lanetlenmiş bir çift durmaktadır karşımızda ve "Bataille bakışında anlam bakımından en zengin olan şeyler de 'Lanetli yan'da dururlar."*

Filmin bir yerinde Nicolas "Sensiz nasıl yaşamışım..?" der. Coral'ın yanıtı ise "Yaşamıyordun ki. Bana bakıyordun.." olur. Gerçekten de öyle gibidir. İnanılmaz bir uyum yakalayan bu tuhaf ikili birlikte olmak için "Vazgeçmişlerdir". Coral çocuklarından. Nicolas dingin ve özgür yaşamından... Çünkü "Aşk" vardır ve başka hiç birşey onun kadar vazgeçilmez değildir. Hareket noktaları basittir aslında. Yaşamak için Nicolas'ın kadınları üzerindeki etkisini kullanmaktır planları. Ama bunu profesyonelce yapmaları mümkün değildir, çünkü Coral. deliler gibi kıskanmaktadır Nicolas'ı...

Unutulmaz bir sahne var filmde: Nicolas "Av"larından biriyle dans etmektedir. İkisi de hallerinden memnundur ve kendilerini müziğin çağrısına kaptırmışlardır. O sırada Coral'ı görürüz. Gerilerde, barın kenarında durmaktadır. Asla böyle bir dansa uygun düşmeyecek çirkin ve biçimsiz vücudu ışıkta. yüzü gölgededir... Ama dans edenlere hangi duygularla baktığını hissederiz. Sonra hızla çıkar karanlıklardan ve mahzene inip fare zehiri alır. tereddütsüz kadının içkisine karıştırır. Kadın. bir köşede can çekişirken erkeğine sarılır ve onu dansa sürükler, "Bennnle de yap der... Onunla olduğu gibi."

Onlarda zavallılığı ve gücü görürüz. Kötülüğü ve aşkı... "Kötülük" ile hepimiz karşılaşmışızdır. O ışık, hep birilerinin gözünden parıldayarak bakmıştır içimize. Ama eğer "Aşk"a bulaşmışsa, o zaman müthiştir işte. Artık başdöndürücü, tehlikeli bir yolculuk başlamıştır. "Malum son"a doğru kimi zaman hızla kimi zaman usulca ilerler insan. Nereye gittiğinin farkındadır, onu nelerin beklediğinin de. Ama ökseye gelmiştir, geri dönüş yoktur. Hoş, o da artık istemez bu dönüşü... Yaşadıkları ayrıcahkh kılmaktadır onu, bilir. Sıradan olanın dışına, tutarhlığa sarılmış sığ yaşamların çok uzağına düşmüştür. Eh, bunun bir bedeli olacaktır elbette.

Onlar da bu bedeli hiç sakınmadın öderler. Öldürdükleri kadın ve çocuğun ardından polisi arar ve teslim olurlar. Yolculuk bitmiştir. Polisten son bir isteği vardır Nicolas'ın. "Peruk takmama izin ver" der. "Kadınıma çirkin gözükmeyeyim." Bu aykırı ikili, onlarla alay eden polislerin gülüşleri altında ölüme doğru yürürken biz tedirgin bakarız arkalarından.

Sinemadan çıkarken kulaklarımızda David Mansfield"in olağanüstü müziği yankılanır. Biliriz ki rüzgarda uçuşan peruğuyla Nicolas ve hantal bedenini sarmalayan kırmızı elbisesiyle Coral bizi uzun zaman rahat bırakmayacaktır.

Cahide Birgül

*"Edebiyat ve kötülük" Georges Bataille

aşağıda

FESTİVAL

• Bozcaada Müzik Festivali
19 Temmuz Earth Umon, İstanbul Blues Kumpanyası, Lodos İkilisi, Tuzlu Nehir Altılısı. Gezievi 18-20 Temmuz arasında bu Festival nedeniyle bir gezi düzenliyor.

4. İstanbul Caz Festivali
• 7-19 Temmuz arasındaki Festival'de bir sürü seçkin sanatçı sahne alacak. Biz kendi tercihlerimizi ve kadınları hatırlatmak istiyoruz. Siz bu satırları okuduğunuzda bilet bulunma ihtimali az ama İstanbul'da yaşıyorsanız yine de aklınızda bulunsun.

• Legends '97
Eric Clapton, Marcs Miller, David Sanborn, Joe Sanıple ve Steve Gadd adındaki bir takım "baba" müzisyenlerin eşliğinde pek bilinmeyen parçalarını seslendirecek. 7 Temmuz 21.30. Cemil Topuzlu Açıkhava Sahnesi.

• Radio Tarifa
Bir İspanyol topluluğu ama Kuzey Afrika, Ortaçağ ve Arap müziğinden de epeyce feyz alıyorlar. 9 Temmuz 18.30. Cemal Reşit Rey Konser Salonu.

• Jan Ganbarek Group
Ne diyelim, bir defa daha İstanbul'da. 10 Temmuz 21.30. Cemil Topuzlu Açıkhava Sahnesi.

• Fleurine Plus Five
Hollandalı genç bir kadın olan Fleurine için has bir caz şarkıcısı deniyor. Mekân biraz gıcık ama değebilir. 10 Temmuz 23.00. Q Jazz Bar.

• Coran Bregovic Düğün ve Cenaze Müziği Orkestrası
Hani Kusturica filmlerinin müziklerine hepimiz meftun olmuştuk ya, işte o adam. Balkanlar'dan caz, eğlence. 11 Temmuz 21.30. Cemil Topuzlu Açıkhava Sahnesi.

• Diana Krall
Kendisine piyanosuyla eşlik eden bu genç kadın şarkıcıyı çok methediyorlar. 12 Temmuz 19.00. Cemal Reşit Rey Konser Salonu.

• Cesaria Evora
Atlantik'in ortasındaki Cabo Verde yarımadalarından gelen

bu kadın şarkıcıya Fransa, Portekiz ve İtalya'da tapıyorlarmış. 13 Temmuz 21.30. Esma Sultan.

• Güher ve Süher Pekinel ve Jacqis Loussier Trio
İnanır mısınız, caz çalıyorlar! 14 Temmuz 21.30. Cemil Topuzlu Açıkhava Sahnesi.

• Hümeyra
Eski ve yeni şarkılarıyla... 17 Temmuz 21.00. Cemal Reşit Rey Konser Salonu.

GEZİ

Fotoğrafevi Gezileri
• Aktif Geziler
5-13 Temmuz Kelebekler Vadisi
12-20 Temmuz Kaçkar Yaylaları
19-27 Temmuz Gökova Safari
26 Temmuz-3 Ağustos Kaçkar Yaylaları

• Pazar Yürüyüşleri
6 Temmuz Sansarak Kanyonu
13 Temmuz Aygır Deresi
20 Temmuz Doğançay
27 Temmuz Hamzadağ

• Haftasonu Kampları
12-13 Temmuz Behramkale, Asos
26-27 Temmuz Safranbolu, Amasra
Tel: 0212.251 05 66.

Gezievi Gezileri

• Günübirlik Geziler
5 Temmuz Kayaüstü Yaylası
6 Temmuz Çal Deresi
12 Temmuz Kıhçkaya
13 Temmuz Sansarak Kanyonu
19 Temmuz Çiğdem Yaylası
20 Temmuz Kirazdere
26 Temmuz Sülüklüköy
27 Temmuz Aygır Deresi, Şahinkaya.

• Haftasonu Gezileri
4-6 Temmuz Gürleyik Kanyonu, Ayvalık, Cunda Adası
11-13 Temmuz Safranbolu, Yörükköy Kampı
18-20 Temmuz Kartalkaya, Aladağ, Bolu
25-27 Temmuz Assos, Bozcaada Ayazına Panayırı.

• Haftalık Geziler
4-13 Temmuz Kelebekler Vadisi
11-20 Frigya Vadisi, Kapadokya
19-27 Temmuz Kaçkarlar
25 Temmuz-3 Ağustos Likya-İonia.
Tel: 0212 245 50 86.

Göçerler

• Yaz Gezileri
13 Temmuz Ayasofya, Sultanahmet çevresi
19-20 Temmuz Assos, Behramkale
27 Temmuz Çiğdem Yaylası.

• Haftalık Geziler
12-20 Temmuz Aladağlar Geçişi
12-20 Temmuz, 19-27 Temmuz, 26 Temmuz-3 Ağustos Kaçkar Yaylaları.
Tel: 0216 414 44 74.

PANO

• Sokak çocuklarının kendi çabalarıyla (!) kurdukları atölye ve çayevi için malzeme yardımı yapıp kişisel olarak ilgilenmek isteyenler!
Hemen Demet'i arayın tanışalım; öğleden sonra: 243 60 01.

• Duyurulur; Bir kaç öğrenci, bir kaç transeksüel, bir kaç gay bir araya geldik ve sözümüzü sanatla yeniden yaratmaya karar verdik. Acilen resim malzemesi, dolap, masa, sandalye gibi ihtiyaçlarımız var. Destek olmak isteyenler Demet'i arasın. Öğleden sonra: 243 60 01.

• Deneyimli hemşire, yatılı olarak 1 ay hasta bakabilir. Telefon: 0212.560 59 66 0232.373 34 43, 0232.343 06 79.

• Mersin'e 60 km. mesafede Mersin-Silifke yolu üzerinde şirin bir tatil beldesi Kızkalesi. Kızkalesi'nin karşısında kumsalın hemen yanıbaşında, rahat ve dostça bir atmosferde tatil yapacağınız bir mekan; Martı Pansiyon. Üstelik Pazartesi okurlarına indirimli. Tel: 0324.523 24 85.

• Deneyimli psikologdan ilkokul, ortaokuldaki özellikle sorunlu öğrencilere Türkçe, matematik, fen, İngilizce dersleri verilir. Tel. 514 70 98 Semra.

ABONE OLAN MUTLU OLUR (BİZ DE!!)

Pazartesi'ye abone olursanız mutlu olursunuz! Her sayı bayiye geldi mi, gelmedi mi stresini yaşayacağınıza ***Pazartesi*** ayağınıza kadar gelir. Az mutluluk mu? Hem dergiye olur da zam gelirse, siz muaf olacaksınız. (Abone olursanız ayrıca bizi de mutlu edeceksiniz.)

5 Abone yapana bir kitap, 10 abone yapana bir yıllık abone hediye!

ABONE FORMU
Adı: .....
Soyadı: .....
Adres: .....
.....
.....
.....
Abone süresi: .....
Başlangıç tarihi: .....

Türkiye içi:
Posta Çek Numarası· 662 965.
Yıllık abone ücreti: 1.200.000 TL.
Altı aylık abone ücreti: 600.000 TL.
Türkiye dışı:
Bir yıllık 50 DM, altı aylık: 25 DM.
Döviz hesabı: Asuman Bayrak, Türkiye İş Bankası, Taksim Şubesi, İstanbul
Hesap Numarası: 1052 / 30100 / 3184936

Dikkat: Abone ücretini yatırdığınıza dair belgeyi ve abone formunuzu bize gönderin. Biz de size her ay **Pazartesi**'nizi postalayalım.

Dergimize Almanya'da bulunan kadın Vakfı Frauen-Anstiftung (FAS) destek vermektedir.

Türkiye'de kadın işgücü

• Çalışabilecek yaştaki kadınların yüzde 30.7'si, erkeklerin ise yüzde 71.2'si işgücüne katılıyor.

• Kentte kadının işgücüne katılma oranı yüzde 15.5, kırda ise yüzde 48.7.

• Çalışan kadınların yüzde 75'i tarım sektöründe, yüzde 8.4'ü sanayi, yüzde 16.8'i hizmet sektöründe yer alıyor.

• Kamuda maaşlı çalışanların 1/3'ü kadın. Kadınlar sırasıyla eğitim, genel idare ve sağlık sektöründe çalışıyorlar. Yönetici konumuna gelebilenlerin oranı çok düşük.

• Kadınların yüzde 67'si ücretsiz aile işçisi, yüzde 24'ü ücretli, yüzde 9'u ise işveren olarak veya kendi hesabına çalışıyor.

• Okur-yazar olmayan işgücünün yaklaşık 2/3'ünü kadınlar oluşturuyor.

• Sosyal sigorta kapsamına girenlerin yüzde 10 kadarı kadın. Çalışan kadınların yarısı sigorta kapsamında değil.

• Büyük kentlerde kadın işsizliği yüzde 35'e varıyor. Eğitimsiz kadınlar arasında bu oran çok daha yüksek.

PAZARTESİ

Kadınlara Mahsus Gazete
(Aylık kadın dergisi)
Sahibi: Kadın Kültür İletişim Vakfı
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Filiz Koçali

Her gün büroda olanlar: (Yazı Kurulu) Asuman Bayrak, Ayşe Düzkan, Filiz Koçali, Nesrin Tura. (Görsel Yönetmen) Semra Emre. (Arşiv) Ayşegül Ulus. (Halkla İlişkiler) Aşkım Tekgül.
Sadece Pazartesi Günü Gelenler: (Yayın Kurulu) Beril Eyüboğlu, Fadime Gök, Filiz Kerestecioğlu, Füsun Özlen, Gülnur Savran, Handan Koç, Meltem Ahıska, Minu İnkaya, Nermin Coşkun, Nural Yasin, Tüten Ateş, Yaprak Zihnioğlu.
Almanya Temsilcisi: Hülya Eralp.

Günü saati belli olmayanlar (Çizerler): Ayşen Baloğlu, Feyhan Güver, Ramize Erer, Semra Can. (İllüstratör): Rana Mermertaş.
Adres: Abdullah Sokak, No:9, Beyoğlu, İstanbul.
Tel: (0212) 249 59 59, 292 07 39, 292 07 47
Ankara Büro: Konur 2 Sokak, 53/ 10.
Tel: (0312) 419 09 95
Baskı: Özer yayıncılık Ltd. Şti., Hadımköy, İstanbul.
Dağıtım: Bir-Yay.